

¶ **H**ic vult
memorandum dñm mortis line et m

¶ **M**or esto mortis dñi sñ in corpore fere
¶ **N**on stat ante fores. et sic tibi corrige moro

¶ **L**atrom cruce datq. e nō dñe dñe
¶ **N**on datq. e nō nō psumamus

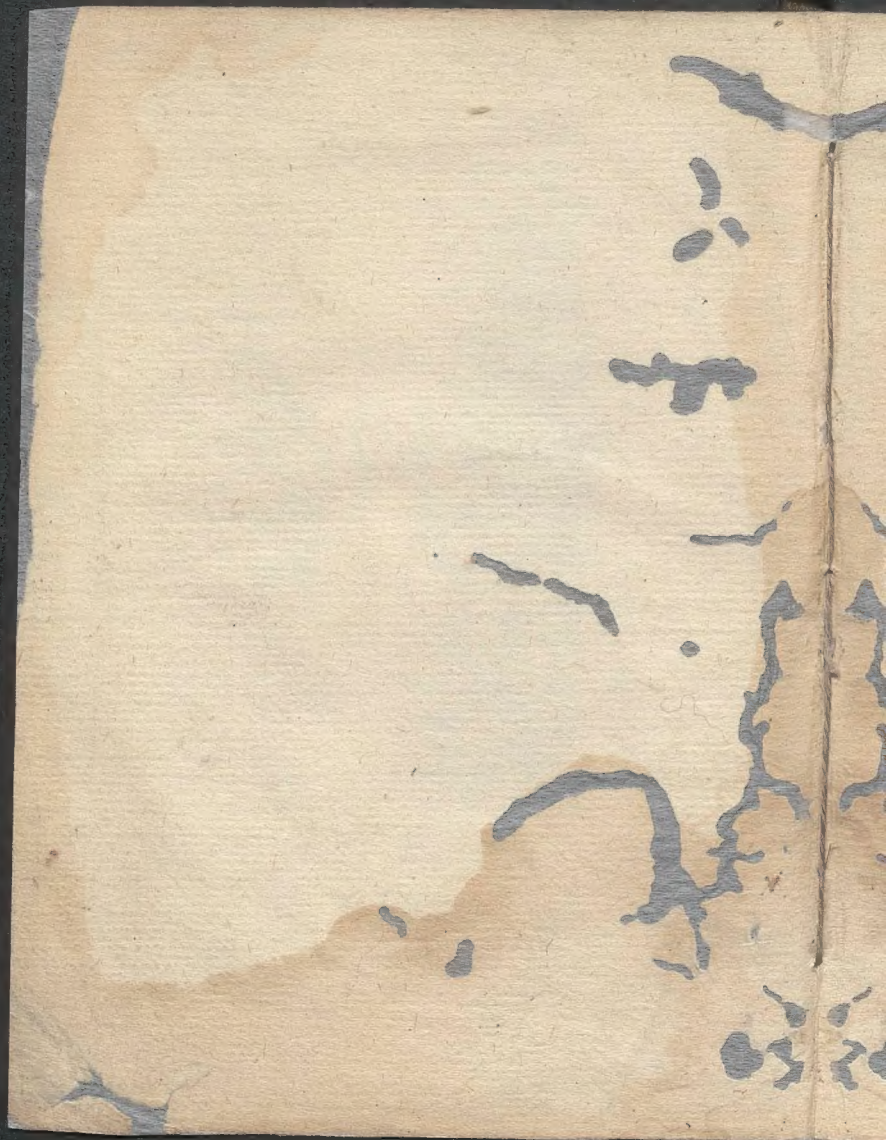

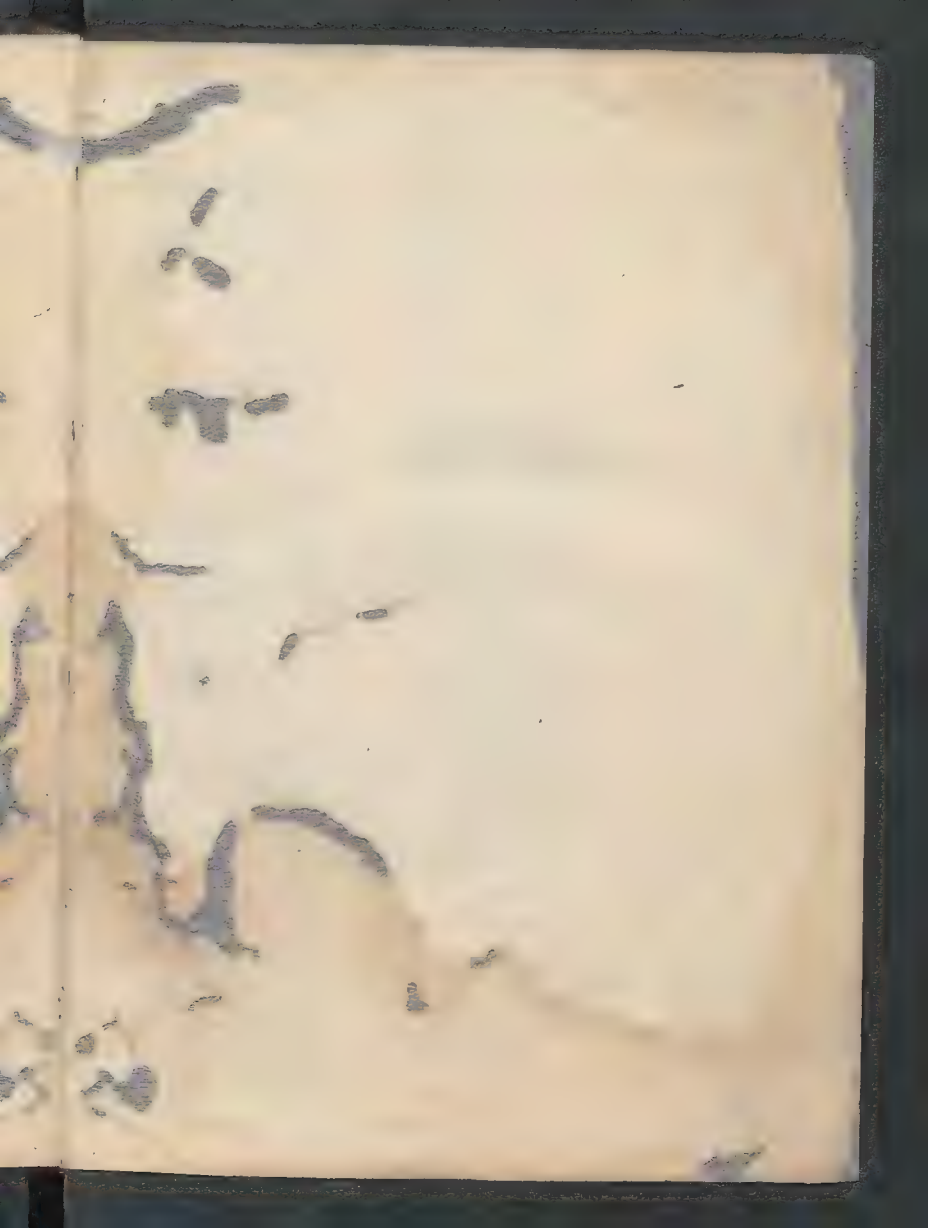

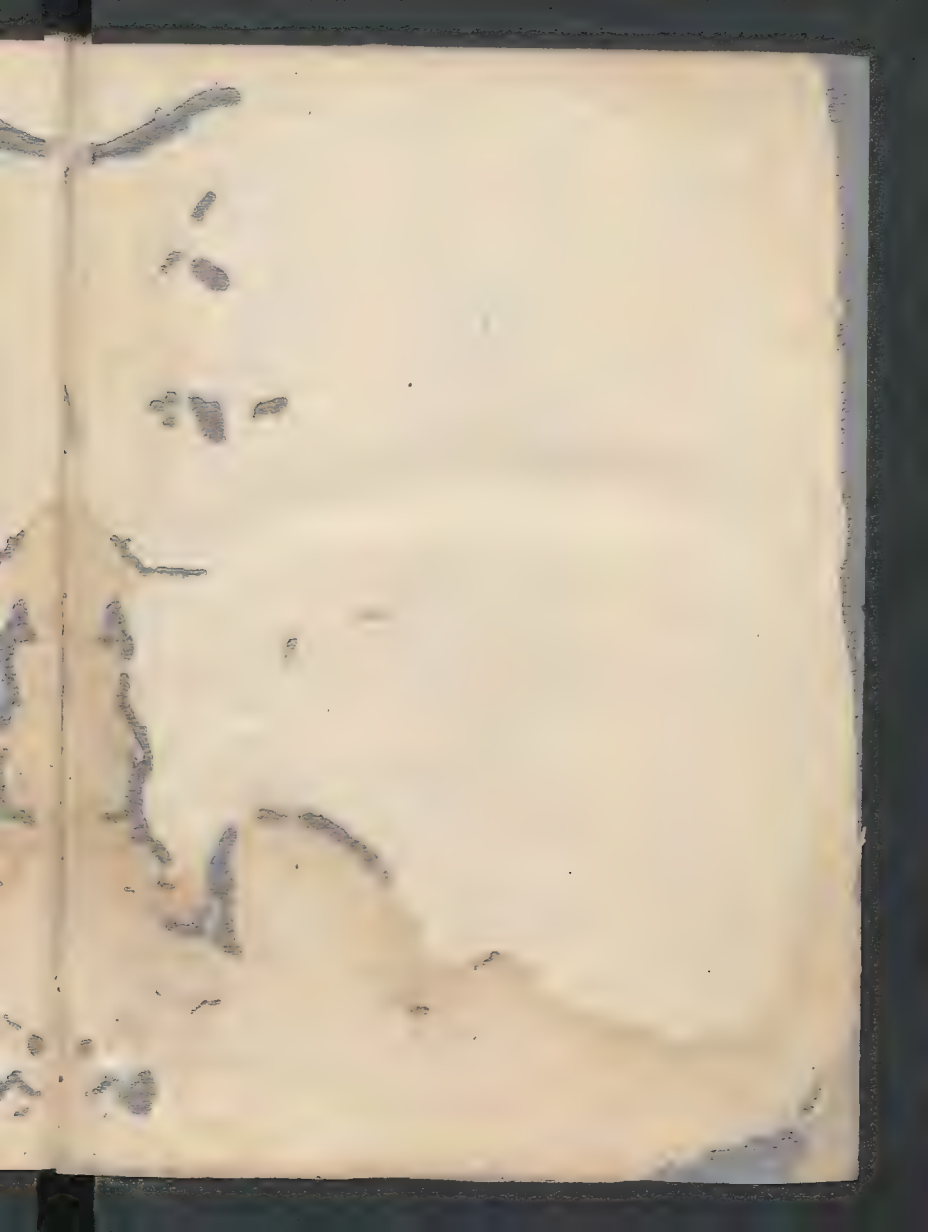

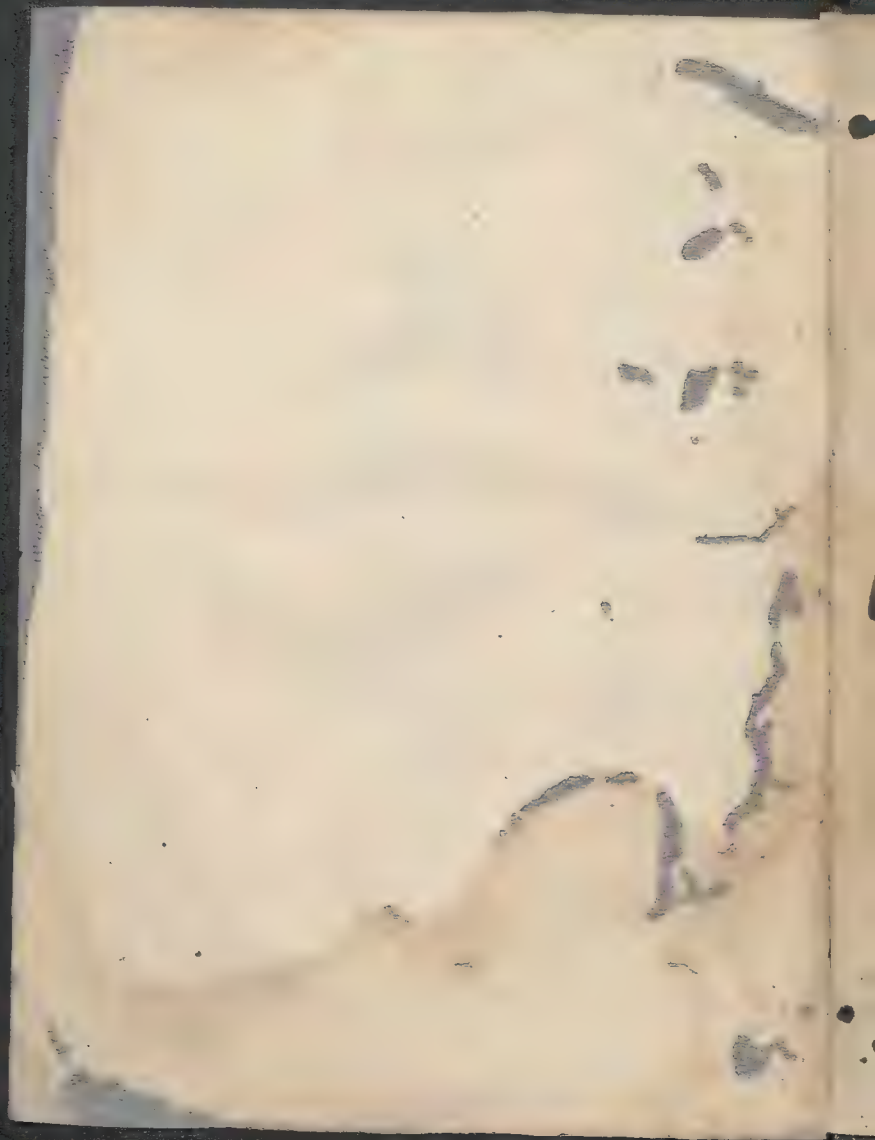

Fundamentū eterne feli-
citatīs Cū libro de Mūse-
ris conditōis humane.

Ad beatam virginem Mariam

Carmen.

O genus ethereum virgo: sidusq; salubre
 Quis ab aspectu gaudia vera fluat
 Tu madidum vellus: tu fecundissima radix
 Germine de cuius prodijt ipse deus!
 Tu prætū riguis: quo nullū dulcius: vndis
 Quod semp flores donaq; veris habet
 Tu gravis immenso pubescens vinea seu
 Tu populus Judith: Vester es atq; tuis
 Tu formosa nimis: vincens tentoria cedar
 Scandere siderei digna cubile ducis
 Inter femineas pulcherrima fama cateruas
 Aurea tu fuluo porta decora sinu.
 Thuris odorati tu vas: & aromata fragrans
 Tu rosa. tu hard⁹. cinnama myrrha croc⁹
 Quā iaceo & nigrā mibi mors denūciat horā
 Tunc expiranti pacis oliva veni.

Ad Sanctam Annam

Anna parens iesu christi genitricis aucto
 A nobis petimus omne repellere nefas
 Nullius Anna preces vnq; dimisit inanes
 Sed tulit optatam candida semp opam.

Tabula

Incipit tabula huius libri

- Q**uerit iudeus: querit paganus: puero christiano
quo probatur & baptismus & fides sunt necessaria ad
anime salutem. Pagina prima.
- Q**uot sunt articuli fidei christiane ibidem
- Q**uis est primus articulus & quis eum composuit ibidem
- Q**uis secundus articulus & quis eum composuit & quis
quid est oratio diffinitive. deinde quomodo & quid est orandum
& quomodo dividitur oratio dominica ij. iij. iij.
- Q**uot sunt petitiones in oratione dominica pa. v.
- Q**ue sit prima petitio: quod secunda & sic de alijs ibidem
- D**e causis quare non exaudiuntur orantes vj. vij.
- D**e effectu orationis vij.
- I**n oratione dominica petuntur septem dona spiritus
sancti contra septem peccata mortalia ix.
- Q**uid sit peccatum diffinitive: & que est illa lex divina ad
quam nos deus obligat sub pena peccati x.
- Q**uid Seneca dicit de turpitudine peccati. quid Tullius
quomodo dividit peccatum. quid sit peccatum veniale. quid
peccatum mortale ibidem
- Q**uare peccatum dicitur veniale & quot modis delet tale
peccatum absque confessione ij.
- Q**uot & quanta damna facit in nobis unum peccatum
mortale ibidem
- Q**uot sunt peccata mortalia xij.
- Q**uid est superbia & que eius filie xij.
- Q**uid est ianitis gloria & quare nemo assumet sibi gloriam ibidem
- Q**uid est avaricia. quid Salomon. quid David. quid
Aristoteles. quid Juvenalis. quid Cato. quid Tullius.
& quid Salustius dicunt de avaricia. & de filiabus avaricie

Tabula

ride. que sunt septem.	ibidem
Quot filias genuit diabolus paf ex auaricia matre. et quibz pfonis in h seculo desponsauit	pa. xv.
Quid est luxuria. quid Paul ⁹ . quid Lato dicit de luxuria: z quanta mala facit luxuria.	xvj.
Quot sunt spes luxurie z qt filie eius	xvii.
Quid est ira z qnta mala facit. z qt ei ⁹ filie	xviii.
Quid est inuidia et quanta mala facit inuidia. et quot sunt filie eius.	ibidem
Quid est gula et quot modis peccatur in gula. et quot filie eius.	xix.
Quid est ebrietas: quid doctores dicant de ebrietate. vtrum semp sit peccatum mortale	xx.
Quid est acidia. qd Lato. qd Salomon. qd Laborius dicat de ipa. z qt filie eius	xxi.
Quot z que sunt sacrameta ecclie: z qre chrs illa instituit z de quibz iuuenes debet confiteri.	xxii.
Quot z que sunt dona spussancti: z qre dicunt dona spiritussancti. z quid opant in nobis	xxiii.
Quot z que sunt opa misericordie corporalia.	ibidem
Quot z que sunt opa misericordie spualia	xxiiii.
Quot z que sunt beatitudines anime	ibidem
Quot z que sunt peccata aliena	ibidem
Quot sitz pcta in spm scm. z qre dicunt pl ⁹ pcta in spm sanctu qz in patrem vel in filiu	xxv.
Quomodo intelligitur hoc q peccatum in spiritum sanctum est irremissibile	ibidem
De frequens memoria nouissimoz nos multum retrahit a peccatis. Ibi nota pulchram expositione beati Bernardi sup illo. vtna saperent z intelligerent z nouissima prouiderent.	xxvi.
De pmo nouissimo scz morte qd ait Beru.	xxvii.

Tabula

De secundo nouissimo qđ est extremū iudiciū	ibidem
De tertio nouissimo qđ est gehēna ignis	xxviij.
De quarto nouissimo quod est gloria celestis.	Vide ibi
multa bona.	xxix.
Quid faciendum est vt gehennam ignis euadam: z ce-	xxx.
lestem gloriam possideamus	xxxi.
Sup illo pbo (Vedina a malo z fac bonū) Ibi nota qđ	ibidem.
triplex bonū est faciendū	xxxij.
Quid est grā dei: z ad quid est utilis	xxxij.
Qz triplex est gratia, scilicet generalis, gratis data z gra-	ibidē.
tum faciens	ibidem
Ex quibz actibz generat in nob grā	ibidem
Quid est p̄tus fm P̄hm z Augustinū	xxxij.
Quot sūt p̄tutes qbz tota vita ch̄iana regit	ibidē
Tres sūt p̄tutes theologicę. q̄ttuor cardiales	ibidē
Quid est fides z quattuorplex	xxxij.
Quid est credere i deū. Nota illic Augustinū	ibidē
Quid est spes: Nota ibi verbum consolatorium Ioan-	ibidē
nis Chrysostomi.	ibidē
Quid ē charitas z qđ sūt ex or die diligēda	xxxij.
De p̄tutibz cardinalibz quō dñt a theologicę	ibidē
Quare de⁹ vni infundat grām suā alteri nō	xxxv.
Quid est prudētia z qđ est eius pres	ibidē
Quid est iusticia z qđ sunt pres iusticie	ibidem
De pagani sūme obfūat iusticiā: exem bonū	ibidē
De p̄tibz iusticie. Et nota ibi qđ sit religio seu latria.	
qđ dulcia. qđ hypdulcia. qđ reuerētia. qđ gr̄arum actio	
qđ inḡritudo. Nota ibi Bernardū	xxxvj.
Quid est fortitudo z que pres eius	ibidē
De magnimitate. de magnificētia z p̄stātia	xxxvj.
De p̄seuerantia: z de patientia	ibidē
Quid est tēperantia z qđ sūt pres ei⁹	ibidem

Tabula

De continētia. clemētia. modestia. verecundia. abstine	
cia. sobrietate. pudicia z castitate	ibidē
Quare dicat dominus in euangelio. Nisi fueritis sicut	
puer iste zc.	xxviii.
Que putes sunt contra superbiam	ibidē
De humilitate z obediētia respectu supior	ibidē
Que putes sunt z auariciam	xxix.
Lōra diuites multe z terribiles auctoritates	ibidē
Quot sunt genera elemosynaz	ibidē
Quāta bona fac elemosyna pulcre auētes	xl.
Que putes sūt z luxuriā. Ibi nota q triplex ē castitas	
scz ygnalis. vidualis z iugalis	ibidē
De Virginitate pulchre auctoritates : et quis sit fru	
ctus eius.	li.
Que virtutes sunt contra iram. Ibi nota de patientia	
quid sit mansuetudo. quid mititas.	ibidē
Que putes sūt z inuidiā. nota ibi de charitate	lii.
Que putes sūt z gulā. nota ibi de ebrietate. de abstine	
cia z de ieiunio nota auctoritates	lii.
Que putes sūt z acidiā. Nota ibi diligēt q debem	
sq orare aut aliqd boni legere	lii.
De ocio malo z vitupabili. z ocio bono z laudabili. z	
de tripli studio. Nota in fine	ibidē
Sedecim signa p q plecturare possumus aliquē fore de	
nūero electoz vl dānatoz	xlvi. xlvj. xlvj. xlvj.
De Secūdo pho z ei ⁹ pīnaci silētio	ibidē
De his q ad interrogata mūdi scripto	xlvi. l.

Finitur Tabula

Pagina Prima

Incipit Fundamentum eterne felicitatis: seu christiane religionis summe vtilissimus.

De articulis fidei: z quid credendum sit.

Querit iudeus: querit paganus. es tu christia-
nus: Ego respondeo: sum. quareque baptizatus sum
z articulos fidei mente credo z ore confiteor.

Querit deinde an baptismus z fides christi-
ana sint ad salutem anime necessaria: Dico sic.

Non probat: dico per dominum in euangelio dicentem. Quicumque
non crediderit nec baptizatus fuerit saluus esse non poterit.

Contra. multi martyres saluati sunt z non baptizati: z multi
alii non martyres: Dico quod illi martyres baptizabant bap-
tismo sanguinis. multi alii baptismum flammis. id est spiritus sancti.

Nos autem baptizamur baptismum fluminis. id est aque.

Not sunt articuli fidei quos mente credis z ore con-
fiteris: Dico duodecim secundum quod sunt duodecim apo-

stoli. **Q**uis est primus articulus fidei z quis apo-
stolorum eum edidit: Dico sanctus Petrus primus compos-
uit. Cum quod ego ore profiteor. Credo in deum patrem omnipo-
tentem creatorem celi z terre. Qualiter concordat cum illo anti-
quum testamentum: Dico quod sic. In principio creauit deus
celum z terram. Et ecclesia postea addidit (vnum) contra
errores gentilium: quod posuerunt plures esse deos. Concordat
etiam antiquum. Audi israel dominus deus tuus vnus est et non
habebis deos alienos contra me. **C**ontra. Dominus ad apo-
stolos ait. Vos dei estis. quod plures sunt dei. Dico quod per
naturam z essentiam tantum vnus est deus: sed participatioe nisi
hil prohibet plures esse deos.

Pagina ij.

¶ Secundus articulus fidei

Quod est secundus articulus fidei? et quod composuit. Dico sanctus Andreas. cum quod ego mecum credo et ore profiteor. Credo in Iesum Christum filium eius unicum dominum nostrum. Quis propheta ait eo concordat: Dico David. Dixit dominus ad me filius meus es tu ego hodie genui te. Qualiter Abachuch: Dico. Ego autem in domino gaudebo et exultabo in deo iesu meo.

¶ Tertius articulus fidei.

Quod est tertius articulus fidei? et quod composuit: Dico quod sanctus Ioannes euangelista: cum quod dico. Ego credidit quod Iesus Christus propter est de spiritu sancto natus ex maria virginis. Qualiter Esaias cum eo: Dico quod sic. Ecce propter concipiet et pariet filium et vocabitur nomen eius emanuel. Qualiter variata est Sibylla erichthrea de tertio articulo. Dico sic. Nascetur in diebus novissimis de pagine hebrea filius in cunabulis terre iuda. Quo Sibylla delphica. Dico sic. Nascetur propheta absque maris coitu de femina nomine maria ex stirpe iudeorum.

¶ Quartus articulus fidei.

Quod est quartus articulus fidei? et quod eum composuit: Dico sanctus Iacob maior. cum quo ego credo quod Iesus Christus passus est sub pontio pylato. crucifixus. mortuus et sepultus. Cum quod concordat Zacharias. Aspicient me omnes qui crucifixerunt et plangent eum. Secundo concordat Esaias. Tunc omnis ad occasionem ductus est. vere languores nostros ipse portavit. Tertio David. Foderunt manus meas et pedes meos et dinumeraverunt omnia ossa mea. Quarto Sibylla hellepontica. Felix ille deus ligno quod pendet ab alto.

¶ Quintus articulus fidei

Quod est quintus articulus? et quod auctor eius? Dico sanctus Thomas. Cum quo ego credo quod Christus descendit

dit ad inferna. tertia die surrexit a mortuis. Quis propheta cum eo concordat: Dico Osee propheta. O mors ero mors tua morsus tuus ero inferne. Itē. In die resurrectionis mee congregabo gentes. Scdo concordat Sibylla phrygia. Nascetur chris suspēdebūt illū z occidēt. z nūllus valebit qm̄ tertia die resurget.

¶ Sextus articulus fidei.

Quālis est sextus articulus z q̄s autor ei⁹: Dico sanctus Iacobus minor. Cū q̄ credo q̄ chris ascendit ad celos. sedet ad dexterā dei p̄s oīpotentis. Quis propheta cum eo concordat: Dico Amos. Qui edificat ascensionem suā in celo dñs nomē illi. Scdo David. Ascendit in altum captiua durit captiuitatem.

¶ Septimus articulus fidei.

Quālis est septimus articulus fidei z quis fecit illū: Dico sanctus Philippus. Cum quo ego credo q̄ chris inde venturus est iudicare viuos et mortuos. Quis prophetarum cum eo concordat: Dico Malachi⁹ propheta. Ascendā ad vos in iudicio z ero velox testis. Secundo eximius propheta David. Iudicabit orbē terre z populos in equitate sua.

¶ Octauus articulus fidei.

Quālis est octauus articulus z q̄s autor ei⁹: Dico sanctus Bartholomeus. Cū q̄ ego credo in sp̄m̄ sanctū. Quis prophetarum cum eo concordat: Dico Joel propheta dicens. Effundā de spū meo sup̄ oēm carnē. Scdo Salomon. Spūs dñi repleuit orbē terrarum.

¶ Nonus articulus fidei.

Quālis est nonus articulus fidei z q̄s ap̄loz cōposuere: Dico sanctus Mattheus. Cū quo ego credo in sanctam ecclesiam catholicam. i. credo in spiritum sanctum sanctificantem vniuersalem ecclesiam. id est electos dei ex

Pagina iij.

quibus constat ecclesia. Quis prophetarum cum eo concordat? Dico David. Confitebor tibi in ecclesia magna. Secundo Sophonias. Inuocabunt omnes nomen domini et seruiet ei humero suo. Mattheus dicit. Si peccauerit in te frater tuus dic ecclesie. et si ecclesiam non audierit sit tibi tanquam ethnicus. id est gentilis et publicanus.

¶ Decimus articulus fidei.

Quod est articulus decimus et quis auctor eius? Dico sanctus Simon. Cum quo ego credo sanctorum communionem et peccatorum remissionem. Quid est communio sanctorum? Dico quod omnes orationes. omnia suffragia. et omnia bona spiritualia ab alio facta valent alteri qui unitus est secum in charitate. Quis prophetarum cum eo concordat? Dico David dicens. Particeps ego sum omni timore tuo et custodientium mandata tua. Secundo de peccatorum remissione concordat Micheas propheta. Deponet omnes iniquitates nostras et projiciet in profundum maris.

¶ Undecimus articulus fidei.

Quod est articulus undecimus et quis auctor eius? Dico sanctus Judas thaddeus. Cum quo ego credo carnis resurrectionem. Quis prophetarum concordat cum illo? Dico Ezechiel propheta dicens. Aperiam tumulos vestros et educam vos de sepulchris vestris. Secundo Job. In novissimo die de terra surrecturus sum et in carne mea videbo deum salvatorem meum.

¶ Duodecimus articulus fidei.

Quod est duodecimus articulus et quis composuit? Dico sanctus Mattheus. Cum quo ego credo vitam eternam amen. Quis prophetarum cum eo concordat? Dico Daniel propheta. Multi de his qui dormiunt in pulvere terre euigilabunt: alij in vitam. alij in opprobrium. Secundo David. Tu reddis

unicuique secundum opera sua. Tercio Ioannes Apocalypsis ultimo. Ecce venio cito et merces mea mecum est: reddam unicuique secundum opera sua.

¶ Sequitur de oratione dominica: et quid orandum est. Quid est oratio? Dico oratio est affectus mentis in deum: et ideo in oratione debemus corda nostra ad deum eleuare: ut canitur in missa. Sursum corda habemus ad dominum. Ergo ille populus non orabat pro peccato de quo dominus conuenit. Hic populus laqueis in me orat: cor autem eorum longe est a me. Quero tibi quomodo et quid orandum est: Dico quod dominus noster in euangelio docet nos orare dicens. Patris noster qui es in celis etc. Quomodo diuiditur oratio dominica. Dico quod in tres partes. scilicet in exordium. id est tractatum et conclusionem. Quid sit in exordio: Dico quod in eo beniuolentia dominici capitur. non quod ipsum flectamus neque beniuolentia dominici capiamur. sed ut in nobis ipsis de sua beniuolentia certam fiduciam ericemus. et ideo dicimus patris quia et filij sumus. noster quia datus est nobis. qui es in celis. sanctus. Dicamus ergo patris in quem credimus. noster quem diligimus. qui es in celis. de quo speramus. Patris qui es speculum trinitatis. corona iocunditatis: thesaurus felicitatis.

¶ In oratione dominica sunt septem petitiones. Quot sunt que petimus in oratione dominica: Dico septem. Primo petimus. Sanctificetur nomen tuum: ut sit mel in ore. tubulus in corde. cythara in aure. Quid sequitur hic post exordium: Dico tractatus orationis: in quo per ordinem quinque petimus. Primo petimus sanctificetur nomen tuum. non hoc petimus quasi nomen dei non solum sit sanctum. sed ideo ut ipsum nomen dei ab omnibus hominibus habeatur: clametur et confiteatur sanctum. que petitio pertinet ad dei gloriam in omnibus propagandam. Sanctificetur ergo nomen tuum. scilicet in intellectu nostro per veram cognitionem. in affectu per veram dilectionem. in memoria per firmam inhesionem.

Pagina vij.

¶ Secunda petitio

Que est secunda petitio in oratione dominica: Dico secunda est. Adueniat regnū tuū. iocundū sine perturbatione. tranquillū sine perturbatōe. securū sine amissio. Hoc nō ita petim⁹ q̄si deus nūc nō regnet. q̄ dē David Rex omnis terre de⁹. h̄ idō illō petim⁹ s̄m Aug⁹. vt nob̄ adueniat regnū z in eo regnem⁹. z vt sic ad id regnū nostrū desiderii exātemus.

¶ Tertia petitio.

Que ē tertia petitio in oratione dominica: Dico tertia petitio est. Fiat volūtas tua sic in celo z in terra: vt q̄ tu odis nos odiam⁹ z que tu diligis nos diligamus. z q̄ tu precipis nos impleam⁹. Fiat ḡ volūtas tua in petōz p̄uersione p̄ op⁹ p̄ine. in p̄uersoz sanāctificatiōe p̄ munus gr̄e. in sanctificatoz saluatōe p̄ bonū p̄feneratiōe.

¶ Quarta petitio

Que est quarta petitio: Dico Panē nr̄m quotidianū da nob̄ hodie. Da panē materialē. panē doctrinalē panē sacramentalē. Quotuplicē panē intelligi p̄ panē: Dico triplicē. Primo panē corpalem z materialē. z p̄ illū intelligo oēm sufficientiā vict⁹ z amict⁹ p̄ sustentatiōe sube nr̄e. Secūdo intelligo panē doctrine: vt plati et doctores eccl̄ie veritatē tuā nob̄ prudēt dispēsent. et si negligāt vt tuipe des nob̄ panē istū: z pascē nos p̄ oculū tam spūssancti inspiratiōe. Tercio intelligo panē sacramentalē. ad impinguatiōē amoris: cui⁹ q̄tidian⁹ vsus cū debitis circūstantijs p̄ficiat multū hōi.

¶ Quinta petitio.

Que est quinta petitio: Dico. Et dimitte nob̄ debita nr̄a sicut z nos dimittim⁹ debitorib⁹ nr̄is. Dimitte nob̄ debita nr̄a que cōmissim⁹ s̄ te. s̄ p̄imos nostros. vel s̄ nosmetipsos. Quō dicit Christus in euan/

gello: Dicit. Si dimiseritis hominibus peccata eorum dimittet vobis etiam pater vester celestis peccata vestra. Si autem non dimiseritis alijs: nec pater vester dimittet vobis peccata vestra. **N**ota verbum horribile multis qui nolunt proximis suis dimittere: sed modis omnibus ledere eos et confundere concupiscunt. ideo aduersum se iram dei prouocare videntur qui hominibus seruant iram et a deo querunt misericordiam.

Sexta petitio.

Que est sexta petitio: Dico. Et ne nos inducas in tentationem. nostre carnis. mundi fallacis. et demonum rapacium. Quotuplex est tentatio: Duplex. scilicet. bona et mala. Tentatio bona est qua tentat nos deus. Ita dicit in scriptura. Tentet vos deus ut palam faciat vtrum diligatis eum. Ita dicit David. Proba me deus et tenta me. Tentatione mala tentant nos tria. scilicet. mundus. caro. et diabolus. et permittit nos deus tentari ista mala tentatione: tamen ad bonum nostrum. Nam dicit Jacob. Beatus vir qui suffert tentationem: quoniam cum probatus fuerit accipiet coronam vite. Idem. Fidelis deus qui non permittit vos tentari ultra id quod potestis. Unde dicit Gregorius. Quotiens resistis. toties coronaberis.

Septima petitio.

Que est septima petitio: Dico. Sed libera nos a malo. lo. libera nos a malo presentis. preteriti et futuro. **E**cce sequitur tertia pars: in qua post exordium et tractatum sequitur conclusio et predictarum petitionum confirmatio: cum dicit Amen. et est dictio hebraica que interpretatur vere. fideliter: aut fiat. et ita cum dicimus Amen: optamus ut vere fiant omnia que supra petiuimus.

De causis quare non exaudiunt orantes.

Quot de causis orantes nō exaudiunt? Dico ppter
 decē. Prima est ex meritis culpaz orantis. Esa. j.
 Eū multiplicauerit oꝛōnē non exaudiā. Et causas
 subiungit. Vñ vñ sanguine plene sunt. i. p. Job.
 ix. Scimus qz pctōres de⁹ non audit Esa. liij. Pctā vñ
 absconderūt faciē ei⁹ ne exaudiret. Secūda causa ppter
 tepozem orandi. qz nō seruēter ⁊ deuote oram⁹. Hiere.
 xix. Orabit⁹ ⁊ exaudiā vos cum quiescitis me in toto
 corde vñ: quasi dicat non aliter. Tertia est. quia non
 pseuerat orando donec obtineat. Luc. ij. Si pseueraue
 rit pulsans ppter improbitatem ei⁹ surget ⁊ dabit ei. Ju
 dith. iij. Scitote qm exaudiet pces vestras si pmanerē
 tis. Quarta causa est ex diffidētia exauditiōis Jacobi. j.
 Qui em̄ hesitat non estimet q aliquid accipiat. Eccl.
 xvij. Ante oꝛōnez separa aīam tuā ⁊ noli esse qsi homo
 qui rētar deū. scz si velit audire. Quinta est. qz nociuum
 vel indiscretus est qd peti: sicut filij Sebedei. Matth.
 xx. Nescitis quid petatis. Jac. iij. Petitis ⁊ non accipi
 tis eo q male petatis. Deut. j. Cum ploraretis coram
 dño non exaudiuit vos neqz voluit acquiescere voci ve
 stre. Sexta causa est vt magis ad petendū quis puocet.
 Grego. Sancta desideria dilatione crescunt. Septima
 causa: vt tanto cautius custodiat acceptum qd diffiali⁹
 impetratur. Chrys. Deus ad hoc beneficiū suū ptrahit
 vt non sit nobis vile qd donat. Octaua: vt humilietur
 o:ans dū cardius exaudis. ⁊ sic duo bona pueniūt. vide
 licet vt insolens reprimat elatio: ⁊ tñ petitionis nō cesse
 tur affectus. Nona causa est: vt in aliud temp⁹ exaudi
 tio differat mag⁹ pgruū ⁊ vile petēti: sic Moises gliaz
 sibi ostendī petiuit. quā non tunc sed postea meruit vi
 dere. Decima causa: vt alioꝝ etiā suffragiis querat iu
 uari. ne forte ardua petitiō vel presumptio eum repri

Pagina ix

mat. sicut Ezechias misit ad Esaiam vt oraret pro se et
pro populo. et Josias ad Baldam prophetissam. Item
ad Romanos. x. Obsecro vt iuuētis me orationibus
vestris vt liberer ab infidelibz q̄ sunt in iudea. Matth.
xviij. Scio ex vobis consenserint Aliquando etsi ne-
gatur vnū qd̄ forte minus expedit p̄ eo datur aliud vti-
lius et melius. vt Paulo cui stimulus carnis non est ab-
latus vt virtus in infirmitate pficeret. in eo vtilior sepe
est exercitatio tribulationis q̄ quies prosperitatis: licet
hanc plūs optemus: Et hīs p̄ contrariū potest aduerſi
que valeant ad exauditionem orōnis. scz culpe remotio.
feruor et instantia. fidei confidentia. humilitas. et aliorū
suffragia. et accepte gratie cum gratiarum actione studio-
sa conseruatio: et vt ea tm̄ petantur a domino q̄ ipse nos
uit magis expedire.

De Effectu Orationis.

O Ratio iram iudicis placat. Exodi. xxxij. Moyses
orabat dñm et placatus est dñs. Peccatorū veniā
impetrat. Matth. xviij. Omne debitum dimisi tibi.
Item. Dimitte nobis debita nostra. Tentationis impe-
tum sedat. Numeri. xj. Orauit Moyses et absorptus
est ignis. Uicia cordis expellit. Psalmista. Disperge il-
los in virtute tua et destrue eos. In piculo liberat. Ps.
Inuoca me in die tribulationis. A periculis defendit.
Matth. xvi. Orate ne fiat fuga vestra
De hostibus vindicat. ij. Paralypo. vicesimosecundo
Orauerunt Ezechias et Esaias aduersus Sennache-
rib. Difficultates complanat. Josue. vj. Vociferante
populo muri Jericho corruerunt. Familiaritatem de-
confert. Ps. Prope est dñs omnibz inuocantibus eum.
Esai. lviij. Clamabunt et dicet. Ecce assum. Impetrat
bona spūs sancti. Actū. ij. Repleti sunt omēs spūs sancto

Luce. xij. Pater dabit spiritū bonum petentibz se. Item
 spm̄ sapientie. **Jaç. i.** Si quis vestrū indiget sapientia.
 Item grām predicandi. ad **Eph. vi.** Orantes pro me
 vt detur mihi sermo in ap̄tione oris mei. Itē reuelatōez
 secretorū. **Hiere. xxxij.** Clama ad me ⁊ annūtiabo tibi
 gaudia ⁊ firma. Item potestātē quozūlibet miraculorū.
Helias orauit vt nō plueret. Itē p̄ puero suscitādo. Itē
 subsidia confert. **P̄s.** Saul oīm in te sperāt dñe. Item
 subleuationē quarūlibet aduersitatum. **ij. Regum. viij.**
 Fames si aborta fuerit vel pestilentia.

**In oratione dominica petuntur septem
 dona spiritus sancti contra septē pctā mortalia**

Pater. **A**due. **F**iat. **P**anem. **E**t. **E**t. **S**ed li.
 Spūs sapie. Nē n̄ q̄ es in cel̄ sancti
 ficetur nomē tuū. ⁊ supbiām.

Ocharitas dei
 seu vita contē,
 platiua

Spiritus intellect⁹. **A**dueniat ⁊c.
 contra auariciām.
Spiritus consilij. **F**iat volūtas ⁊c.
 contra inuidiām.

Spiritus fortitudinis. **P**anem no,
 strum ⁊c. contra gulam.

Ocharitas p̄xi
 seu vita actiua

Spūs scie. **E**t dimitte no. ⁊c. ⁊ irā.
Spūs pietat⁹. **E**t ne nos ⁊c. ⁊ acidia
Spūs timoris dñi. **S**ed libera ⁊c.
 contra luxuriām.

De Peccatis Mortalibus.

Quid est peccatū: **D**ico fm̄ **Aug⁹.** Pctm̄ est dictū
 vel factum vel concupitū cōtra legē dei. **E**rgo tri-
 bus modis peccatur. scilicet loquendo: faciēdo: ⁊ con-
 cupiscēdo p̄tra legem dei. **I**do de supbia, luxuria, aua-

et alijs peccatis tribus modis debemus confiteri. puta
quo superbiuimus in ore. quo in mente. quo in corpore. Que
est illa lex diuina et ordinatio dei ad quam obligat deus omnes
homines. Si pena peccati: Dico est ista: ut bonum incommutabile
preferat bono commutabili: ut voluntas dei super preferat volun-
tati proprie: et ut iudicium rationis recte presit sensualitati humane
et ut bonum honestum preferat bono utili. Non igitur quis facit
has ordinationes peccat: et nobilissimam animam atque pulcher-
rimum a deo creatam reddit turpissimam et vilissimam.
Quid dicit Seneca de turpitudine et vilitate peccati:
Dico sic. Si facere deos ignoscaturus et homines ignoturus
tamen peccare nolle propter peccati turpitudinem et vilitatem. Quid
autem Tullius: Dicit sic. Si omnes deos omnesque homines occultare
possim. nihil tamen auare. nihil iniuste. nihil libidinose. nihil
incontinenter est faciendum. Ecce sanctissima verba paga-
norum doctorum: quod nos christiani dicemus.

De diuisione peccati actualis.

Quomodo diuiditur peccatum actuale: Dico in peccatum veniale
et mortale. Quid est peccatum veniale: Dico quod est li-
bido siue voluptas in creatura contra deum. ut scilicet male cogi-
tationes siue sensus. scilicet proprium ociosum et medacium ociosum.
Quid est peccatum mortale: Dico est libido siue voluptas
in creatura super deum vel eum deo. Ut secundum Ambrosium. Peccatum
mortale est peruariatio legis diuine et celestium inobedientia
preceptorum vel mandatorum. In qua consistit illa peruariatio legis
diuine: Dico quoniam voluntas propria preferit voluntati diuine. et
quoniam sensualitas preferitur recte rationi. et quoniam bonum utile preferit
bono honesto. et quoniam quis peccat contra preceptum vel precepta dei
super est peccatum mortale. Quare peccatum dicitur veniale et quod mor-
dis delet atque curat absque confessione: Ad primum dico quod dicitur
veniale: quod facile meretur veniam et non obligat ad penam eter-
nam. Ad secundum dico: quod peccatum veniale delet et curat deesse

Pagina xij.

modis. **P**rimo per generalem confessionem. Secūdo
p tulsionem pectoris. Tercio p aspercionem aque bene
dicte. Quarto p cordis contritionem. Quinto per do/
minicam orationem. Sexto p benedictionem ep̄i.
Septimo per sumptionem eucharistie. Octauo p con
donationem iniurie. Nono p extremam vnctionē. De
cimo p fraternam compassionē. vnde versus
Confiteor: tundo: spargor. z contero: oro
Signor: edo: dono. p que venialia purgo
Vnctio pena leuis: compassio que fit egenis.

Que dānis pueniētibz ex vno pctō mortall.
Et ot damna seu quanta mala facit in nobis pecca
tum mortale. Dico fm Bonauenturā. q̄ subtra/
hit grātiā gratuz facientē: sine qua nemo potest saluari.
Mortificat merita precedentia. annihilat sanguinē chr̄i
sti redimentem. facit nos incurrere inimicidam domini
facit iniuriā angelo nos custodienti. deformat nobilis
simam z pulcerrimā animā dei imaginem. facit nos ho/
norare diabolum. facit nos reos eterni supplicij. debili/
tat nostram liberam voluntatem. elongat nos a benefi/
cio dei. z prouocat om̄es creaturas in vltionē inimicorū
creatoris sui. Superaddunt aliq̄ q̄ peccatū mortale ob/
scurat intellectum in cognitione veri: qđ maxime nota
bunt studentes. Item reperficit officiū in operatione
boni. animā maculat: z ad penā eternam obligat. cor in/
durat: z ad alia peccata trahit. Nam dicit Grego. Pec/
catum quod per penitentiam non diluit mor suo ponde
re ad aliud trahit. Ecce quanta mala facit peccatū mor/
tale dilecti pueri. modica em̄ in peccato est delectatio. s̄
eterna est quam p̄o illo patimur cruciatio. vt ait Ber/
nardus. Simultaneum est quod delectat: eternū qđ
qđ cruciat.

Pagina xiiij.

¶ De Septē peccatis mortalibz.

¶ Primo de Superbia

Quero quot sunt pctā mortalia. Dico septē: que si
gnificant p hanc dictionē (saligia) scz p s supbia. per
a auaricia. p l luxuria. p i ira. p g gula. p i inuidia. p a aci
dia. Quid ait scriptura de supbia. Deus superbis resi
stir. humilibz autē dat gratiam. Dicit etiā. Odibilis co
ram deo z hominibz est supbia. Quid ait libell⁹ qdam
dictus (Vine punctū) Dicit sic. vn. Si tibi copia si sapi
entia formaqz detur. Sola supbia destruit oia si comite
tur. ¶ Quid est supbia. Dico est amor z appetit⁹ pprie
excellētie. Quo se hz ad vanā gloriā. Dico q sunt vnuz
peccatum. sed differunt in hoc q supbus apparet sibi in
tra se magnus. Sed vana gloria cupit apparere in ore
alioz p laudem extra. ¶ Quot sunt filie superbie. Dico
septem fm Gregorium. Prima est inobediētia. z est vo
luntas nolens subiaccere supiori. Secūda iactantia. be
romynghē. vt ait Bonauentura. est qn narrat ea q ha
bet vt laudet. Sz alij dicūt iactātia (q alio noie d^r arro
gantia) est cū qs attribuit sibi qd nō hz. Tertia hypo
crisis. z est falsa vita apparens bona z existens mala.
Inde hypocrita qui se simulat in aperto z viliter agit in
oculto. Quarta est curiositas. qn superbo diligēter inq
rit rumores. s. vt qd de ipso dicat. Quinta est pertinacia
qn qs dictū suū aut factū irrevocabiliter defendit ne vi
deatur errasse. Sexta est discordia. qn qs fugit minora
tionem sapiētie dissentiens ab his que alijs dicunt. Se
ptima est nouitatu psumptio. qn qs ppter apparentē no
uitatem scientie vel sapiētie se cupit ostentari.

¶ De Inani gloria

Quid est inanis gloria? Dico q est amor laudis
pprie ppter apparentē excellentiā. Hō est inanis

glorie cupit laudari z magnus reputari ab hominibus.
z hz in se appetitū laudis z appetitū fauoris. Est aut fa
uor excellētia alicui⁹ in corde. h laus est excellētia alicui⁹
in ore. Quid dē Hierē. ppha de inani glia: Dicit. Nō
gloriet sapiēs in sapia sua: nec fortis in fortitudine: nec
dīues in diuitijs suis. h in hoc gloriet scire z noscere me
dē dñs. Quare nemo dz sibi sumere glia in sapia. for
titudine z diuitijs suis: Dico qz glia est ppria beatitudi
ni trinitatis. Nō igit gloriandū est in sapia q attribuit
filio. nō in fortitudine q attribuit pī. nō in diuitijs tpali
bus z spūalibz q attribuit spūscō. Quid Lato dē de
vana gloria: Dicit sic. Nō te collaudes nec te vituperes
īpe. Hoc faciunt stulti quos glia vexat inanis.

De secūdo pctō mortali. s. auaricia.

Quid est auaricia: Dico fm Aug. Auaricia est ap
petit⁹ inordinat⁹ nō solū pecunie h z altitudinis z
scie. Vel sic. Est inordinat⁹ appetit⁹ hñdi. Quid est
auaricia fm Paulū: Dico auaricia est idolorū seruitus.
Quare h. qz sic ptiolus ponit totā suā spem fidē z cha
ritatē i deū. ita auar⁹ ponit totā suā spē fidē z charitatē
in pecunias suas q̄s colit tanq̄ deū: z iō sua sunt idola.
Quid salomon ait de auaricia. Nil est scelest⁹ z ini
qui⁹ q̄ amare pecunias. Quid adhuc. Qui abscondit
fructū maledicet i pplis. bñdictio at sup caput vendē
tū. Quid Dauid ait d auariciā. dr. Veli⁹ ē modici⁹
iusto sup diuitias pctōz mltas. Quid Aresto. ait d au
ricia: Dicit. Appetit⁹ diuitiaz crescit in infinitū. Quid
Juuenal dē de auaricia. Sed qd diuitias hec p tormē
ta coactas. Cū suoz haud dubi⁹ cū sit manifesta phre
nesis. Ut locuples moriaris egēti viuere fato Interea
pleno cū turget ocul⁹ ore. Crescit amor nūmī quantuz
īpa pecunia crescit. Quid Lato dicit. Despice diuitias

Pagina xv.

si vis anima esse beatus. Quas qui concipiunt mendicant semp amare. Quid Virgilius. Auri sacra fames quid non mortalia cogis Pectora rē.

¶ Quot sunt auaricie spēs. Dico quinque fm Bonauēturam. s. subtractio elemosyne. furtum. rapina. vsura et symonia. Quid Tuli⁹ ait de auaricia. Dicit. Nihil est tam angusti et parui animi q̄ amare diuitias. Idem in Paradoxo. Improbi autē et auari qm incertas atq; in casu positas possessiones habēt et pl⁹ sp appetūt: nec eorum quisq; inuētus est cui qd haberet esset satis. nō modo nō copiosi ac diuites. sed etiā inopes et paupes est. mandati sunt. Itē nihil est honesti⁹ et magnificentius q̄ pecuniā ptemnere si nō habes. et si habeas eā ad beneficentiam et liberalitatē conferre. Quid Salustius ait de auaricia. Dicit. Auaricia fidē pbitatē et ceteras bonas artes subuertit: quā nemo sapiēs cōcupiuit. animūq; virilem effeminat. sp est infinita et insatiabilis. neq; em̄ copia neq; inopia minuit. Quid Hierony⁹. Dico. Auaro tam deest qd habet q̄ qd nō h̄. Idē dicit. Auar⁹ etiā obolo indiget.

¶ Quot sunt filie auaricie. Dico fm Gregoriū. septem: que sunt proditio. fraus fallacia. per iurium. inquietudo mentis. violētia. obduratio. Proditio psonarū ppter lucy tpale. Fraus qm prim⁹ decipitur vel eius bonū impedit. Fallacia que fit in verbo qm causa lucri prim⁹ decipit. Per iurium qd fit in venditiōe vel emptione. Inquietudo mentis qm qd nō cessat cogitare p diuitijs pgregandis. Violētia qm p vim aliorū bona rapiunt. Obduratio cordis: qm excedit quis in retinendo nolens petentib; et indigentib; distribuere de his quibus ipse abundat. **¶** Quot filias genuit diabolus ex matre auaricia. Dico septem: quas magnifice desponsauit diuersis in hoc mundo. Primo ex ipsa genuit

Pagina xvj.

symoniam: quam desponsauit prelati. Secdo rapinam
quam desponsauit militibz. Tertio vsuram: quā dedit
burgensibus. Quarto fraudem: quā dedit mercatoribz
Quinto superbiam: quam dedit mulieribz. Serto
pocissim: quam dedit spiritualibus. Septimo luxuriā
quam desponsauit omnibz.

De tertio peccō mortali scz luxuria.
Quid est luxuria: Dico est libidinofus voluptatis
appetit⁹. hoc intellige de appetitu qui est cū cōsen
su rationis. Quotuplex est tentatio luxurie: Dico
quintuplex. vnde versus. Vilius z alloquium contact⁹
z oscula. factum.

Quid dicit domin⁹ de luxuria: Si videris mulierem
z concupiueris eam: iam mechatus es in corde tuo. Id
q̄ primū venit tentatio ab hęc ne consentias.

Quid Paulus ait. Nolite errare. neqz fornicari: neqz
adulteri: neqz molles regnum dei possidebunt.

Quid dicit Lato de luxuria. Luxuriam fugito simul z
vitare memento Crimen auaricie: que sunt contraria
menti.

Quid Tullius ait. Cum omni etati turpis sit: senibus
pō turpissima est.

Quid Boetius de ea dicit libro. iij. prosa. vij. Tristes
pō voluptatum exitus quisquis reminiscit libidini suaz
volet intelligit. Idem eodē libro. metro septimo. Ha
bet hoc voluptas omis. Stimulis agit ferientes. Api
umqz par volantium. Vbi grata mella fudit Fugit et
nimis tenaci. Fere icta corda morfu.

Quid Tuli⁹ ait de ea: Dicit. Libidinosa etē adole
scentia effertum corpus tradit senectuti. Idē dicit. Pul
la capitalior pestis q̄ voluptas corporis que hominibz
a natura est data. Idem Tullius. Nullum facin⁹ adeo

malum ad quod suscipiendum non libido voluptatis impellit. Idem Iulius dicit. Impedit consilium voluptas rationi inimica ac mentis perstringit oculos: nec habet ullum cum virtute commercium.

¶ Quanta mala facit luxuria. Dicit ad hoc Gregorius Nazanzenus. Luxuria sensum hebetat. intellectum confundit. maculat voluntatem. obscurat memoriam. euacuat cerebrum. obnubilat visum. vultum reddit pallidum. anhelitum facit fetidum. senium inducitur. vita minuit. et morti ocus appropinquatur.

¶ Quot sunt species luxurie aut differentie. Dico sex. scilicet Fornicatio. Et est qua soluta persona cognoscit aliam. Adulterium est luxuria qua conjugalis torus violatur. Stuprum est quo virginis incorruptio defloratur. Sacrilegium est quo persona religiosa fornicatur. Incestus est coitus commissus contra consanguinitatem vel affinitatem vel compaternitatem. Peccatum contra naturam est bestiale et non naturale.

¶ Quot sunt filie luxurie. Dico secundum Gregorium. Octo. Leuitas mentis: quia in ope luxurie lumen rationis quasi extinguitur. Inconsideratio. quia tantum immergit delectationi ut nec de amaritudine mortis cogitat: nec penam inferni formidat. Inconstantia: quia voluntas est adeo libidine carnis fracta ut statum suum seruare non valeat. Et tunc illuc iam istuc labitur. Precipitatio: quia seruoze paupie frequenter se periculo exponit. Amor sui quo quis desiderat longam vitam ut suam expleat voluntatem. Odium dei: quia detestat deum tantum quod impedimentum carnis concupiscentie. Amor seculi. quo quis penes seculum seipsum manere desiderat propter fruitionem voluptatis carnis. Desperatio. quia voluntas excecata proprii voluptate de beatitudine desperat.

¶ De quarto peccato mortali scilicet Ira.

Pagina xvij.

Quid est ira: Dico fm Cassiodor. Est mor⁹ ani/
mi concitat⁹ ad penā puocāti inferendā. Raban⁹
dicit q^d est oīs mal⁹ mor⁹ ad nocendū. Quid dicit
Salomon de ira: Scelus z iracūdia minuet dies hoīs
z ante tps senectā inducēt. iocūditas cordis hec est vita
homīs z thesaurus sine defectione. Unde quidaz. Si
vis incolumē si vis te reddere sanū. Curas tolle graues
irasci crede pphanū. Quid Lato de ira dicit: Litem in
ferre caue cū q^d tibi grā iūcta. Ira odiū generat: pcor dia
nutrit amorē. Idē dī. Frat⁹ de re incerta pcedere noli.
Impedit ira aim ne possit cernere ver. ¶ Quotplex
est ira: Dico duplex. s. ira p zelū z ira p viciū. Ira p zelū
i. amorē est q^d vult punire psonā vt viciū ei⁹ destruiatur
z in meli⁹ emēdet. z ita legit chm sepe irasci iudeis. Ex
hac ira supiores debēt irasci inferioribz delinquentibus. z
ita nō est pctm. Sz ira p viciū est q^d vult q^d psona punia
tur vt vindicta sumet. ¶ Quot sunt filie ire: Dico fm
Gregorū q^d quqz. Rira. et est qū hoies mutuo se parti/
unt: z cōsistit in facto. Tumor mentis. z est qū hō cogi/
tat in corde suo diuersas vias vindicte. Cōtumelia qū
hō voce sua dicit corā mult⁹ defectū alteri⁹ i vituperiūz
z dehonorationē ei⁹. Indignatio est volūtas vindiciis
sep signū molestie. Blasphemā est viciū prumpens in
verba iniuriosa cōtra deū z sanctos.

¶ De qnto pctō mortali scz inuidia.

Quid est inuidia: Dico fm Aug. est odiū felicitat/
is aliene. Item fm Damascenum. Est tristitia de
alienis bonis. Ergo oīs inuidia includit in se odium: et
tristitiam. z q^d inuidia est morbz animi valde molestus.
Quid dī Salomon de inuidia vt est tristitia: dicit sic.
Sicut tinea nocet vestimento z pnis ligno: ita tristitia
nocet cordi. Hoc est sicut tinea corrodit z plūmit vesti/

mentum: ita inuidia seu tristitia consumit ossa et carnem.

Quot igitur mala facit inuidia: Dico quinq. Corpus deficiat. sanguinem consumit. faciem pallidat. gemitibus suspiria efficit: et cor semper triste reddit. Quid Catho ait. Inuidiam nimio cultu vitare memento. Que si non ledit: tamen hanc sufferre molestum est. Inter quos reperiitur inuidia: Dicit Aresto. Reperitur inter pares: ut lutifigulus odit lutifigulum. sic tabernarius tabernarium. et qui sunt eiusdem questus subinvicem inuident.

Quot sunt filie inuidie: Dico secundum Gregorium quinq. Odium est voluntas affectans primo malum et nolens ei bonum. Susurratio est quando quis seminat discordias inter fratres per quam amicitia tollit inter amicos: quod est grauius inum peccatum. Et ideo dicit Salomon. Non appelleris susurro et bilinguis maledictus est. multos enim turbauerunt pacem habentes. Detractio et est aliene bone fame per occulta verba denigratio. Caue libenter audire detractiones. Vbi detractor et eius auditor eadem pena puniuntur. Vbi Berni. Detrahere aut detrahentem audire quid horum damnabilius sit non facile dixerim. Exultatio in aduersis proximorum. Afflictio in bonis proximi.

De sexto peccato mortali scilicet gula

Quid est gula: Dico secundum Augustinum quod est imoderatus cibi auditas. Quid dicit Paulus de gula: Dicit quod plures moriuntur crapula quam gladio. Quid dominus ait. Erat quidam diues qui induebat purpura et epulabatur splendide: qui mortuus sepultus est in inferno. Quid Salomon: Noli auidius esse in epulatione. in multis enim escis erit infirmitas. Idem dicit. Propter crapulas multi obierunt. qui autem abstinens est adiiciet vitam. Quid Catho ait: Hoc bibe quod possis si tu vis viuere sanus. Verbi namque mali causa est quaecumque voluptas.

Quinq; mo/
dis peccatur
circa gulam

Primo qñ añ statutu tps comedū

Secō quando nimis delicate.

Tertio qñ nimis abūdant sumit

Quarto qñ nimis ardentē sumit

Quito qñ nimis studiose abī ppas

¶ Quot sunt filie gule: Dico fm Gregorū qñq; Ine
pta leticia. z est p exteriores lusus exatās libidinē in gu/
stu. Scurrilitas q p pba carnalia libidinē gustū cōmo/
uet. Immundicia. z est vomit⁹ z eructationes fetide ac
luxuria. Multiloquiū. qd est multiplicatio pboz pter
vtile z necessitatē. Hebetudo mentis. z est subuersio ra/
tionis ex nimia repletionē ventris.

¶ De Ebrietate.

¶ Quid est ebrietas: Ad hoc respondet Seneca.

Ebrietas est voluntaria infamia que omne viciū
incendit z detegit. z oēm verecundiam malis obstantē
remouet. Quid Paulus ait de ebrietate. Nolite ine/
briari vino in quo luxuria est. Quid Hieronym⁹. Ni/
hil tam obruit memoriā sicut frequens comesatio z ebrī/
etas. Augustinus ait. Ebrietas est blādius demon. dul/
ce venenū. suauē pccm. quā q hz scīpm nō hz. Quid ad/
huc idem ait. Ebrietas aufert memoriā. sensum dissī/
pat. confundit intellectum. concitat libidinem. inuoluit
linguam. corrumpit sanguinem. omnia membra debili/
tat. diminuit vitam. z omnem salutem exterminat.

¶ Quid Terentius: Sine cerere z baccho friger venus.
¶ Quid Horatius: Quid non ebrietas designat. aper/
ta recludit. Spes iubet esse ratas: ad prelia trudit iner/
mem.

¶ Queritur. An ebrietas semper sit peccatum mortale
Dico q bibiturus potest se tripliater habere circa po/
tum. Uno modo quando nescit potum esse fortem es

potentem inebriare. tunc ebrietas potest esse sine peccato. Alio modo quādo potum scit esse fortem: non tamē estimat ipsum potentem inebriare. et sic est veniale. Tercio quādo scit potum fortem et potentem et vult potius ebrietatem incurrere q̄ a vino abstinere: et tunc est peccatum mortale.

De septimo peccato mortali scz acidia

Quid est acidia: Dico. est torpor animi quo quis bona negligit inchoare: et inchoata fastidit perficere: et tedit audire verbum dei.

Quid Lato dicit de acidia: Segniciem fugito que vite ignavia fertur. Nam dum animus languet consumit inertia tempus.

Quid Laborintus: Desidia mentis elegia vidit et inquit. Incipe perficies auxiliante deo.

Quid Salomon ait contra pigros: Dicit sic. Glade ad fornicam o piger et considera vias eius et discase sapientiam. parat in estate cibum suum: et congregat in messe quod comedat. Quid adhuc. Propter frigus piger arare noluit: mendicabit ergo estate: et non dabitur illi.

Quot sunt filie acidie: Dico s̄m Gregorium sex. scz Halicia. est qua quis detestat bona spiritalia. Rancor est amaritudo cordis inclusa sup tales vel tales.

Pusillanimitas est qua quis immoderate diffidet de proprijs viribus: et recusat in id tendere quod est sue potentie cōmensuratum.

Desperatio est diffidentia de proprijs viribus et de auxilio dei ad implenda ardua et de remuneratione dei.

Torpor est grauedo tepida et pigra ad perficiendum inchoata. Lagatio mētis est qua interno gaudio destitutus et priuatus est non habens in se quo delectetur. et ideo euagatur ad res exteriores illicitas querens in illis consolationem et quietem.

De Sacramentis ecclesiasticis.

Quot sunt sacramenta ecclesiastica: Dico septem. scilicet baptismus. confirmatio: quod fit in fronte per episcopum. ordo corporis Christi. matrimonium. penitentia. confessio. extrema unctio. unde. Abluo. firmo. cibo. piget vxor et ordinat vngit. Per ablutio intelligitur baptismus. per firmo confirmatio per cibo corpus Christi. per piget penitentia. per vxor matrimonium per ordinat ordo recte. Item. Ordo coniugii fons confirmatio panis. Unctio postrema. confessio sunt sacramenta.

Quare dominus iesus Christus prouidit de istis septem sacramentis. Dico quod sunt septem infirmitates spirituales que sunt in nobis. Sunt enim due infirmitates. scilicet generalis. que est infirmitas pene et infirmitas culpe.

Infirmitas culpe est triplex.
 Est culpa originalis: contra quam est baptismus
 Est culpa actualis mortalis: contra quam est penitentia
 Est culpa actualis venialis. contra quam est unctio

Infirmitas pene est quadruplex.
 Ignorantia contra quam est ordo
 Infirmitas in qua est confirmatio
 Malicia. in qua est eucharistia
 Concupiscentia. in qua est matrimonium

Nec iuuenes debet notare quod saltem tribus modis debet profiteri de tribus sacramentis. De baptismo: quod animam suam per baptismum purgaram sepe multis peccatis maculauerunt. De prima. quod confessionem suam per peccata nimis distulerunt et impetite fecerunt. et quod magis ex coactione aut timore aut consuetudine primam et confessionem egerint quam ex charitate. De eucharistia. quod sacramentum altaris sine deuotione cum immundis corde adorauerunt. oculis impudicis respexerunt. et deuotam reuerentiam non fecerunt.

Pagina xxij.

De Septē Donis Spūsancti.

Quot sunt dona spūsancti: Dico septē. vii. Sap.
Intel. con. for. sci. pi. ti. collige dona. Sap. i. sapien-
tia in oīligēdo z p̄cplando diuina. Intel. i. intellect⁹ in
cognoscēdo q̄tuor nouissima. Con. i. consiliū in docen-
do z eligēdo bonū z dedinando a malo. For. i. fortitu-
do in sustinēdo z resistēdo t̄tationibz. Sci. i. scia in con-
uersando z meipm p̄gnoscedo. Pi. i. pietas i cōpatiēdo
p̄rimo. Ti. i. timor dei in reuerēdo z ad malū fugiendū
z ad salutē aīe querendū. ¶ Quare dicunt dona spū-
sancti: Dico iō: qz infundit nobis ea spūsc̄tū cū gratia
gratū faciēte. Et iō q̄ est extra pctm mortale hz in se gra-
tiam spūsc̄tū simul cū istis donis: z recedēte grā p̄f pec-
catum mortale etiā recedūt ista dona. Quid opant ista
dona in nob. Dico q̄ expellūt a nobis septē pctā morta-
lia. Timor expellit supbiā. Consiliū auariciāz. Pietas
inuidiā. Intellect⁹ gulā. Scientia iram. Sapientia lu-
puriā. q̄ est q̄si quedā insania. Fortitudo acidiā que mē-
tem reddit ad bona impotentem.

De septē operibz miscōdie corpalibz.

Quot sunt opa miscōdie corpalia: Dico septem. vii.
¶ Visito. poto. abo. redimo. tego. colligo. condo.

Primum visitare infirmos
Secundum. potare sitientes
Tertium. abare esurientes
Quartum. redimere captiuos
Quintum. vestire nudos
Sextum. colligere peregrinos
Septimum. sepelire mortuos.

Septem opera
misericordie cor-
poralia.

¶ Debent pueri ista opera miscōdie imprimere memo-
rie: vt cum postea facultatē habuerint se in his exercent:
quia ista opa sunt deo acceptissima. Quid dicit dñs de

Pagina xxiiij.

eis in euangelio. Dicit ad illos qui damnati sunt. Ego esuriui ⁊ non dedistis mihi ad manducandum. Ego sitiui ⁊ non dedistis ⁊c.

¶ De operibus misericordie spūalibus.

¶ Vltor sunt opera misericordie spūalia. Dico septē. vñ. Corripe suade doce dimitte solare fer ora.

Primum est corripere peccantem

Secundum. suadere dubitanti

Tertium. docere ignorantem

Quartum. dimittere in te peccanti

Quintum. consolari tristantes

Sextum. ferre tibi iniuriantes

Septimum. orare pro salute omnium.

Septem opera
misericordie
spūalia.

¶ De Octo beatitudinibus anime

¶ Vltor sunt beatitudines anime. Dico sunt octo. vñ.

Paupertas spūitus mitis lugens miseransq;

Iusticiam pctere. cor mundum. pa. persequensq;

¶ Quid dicit dñs in euangelio de istis beatitudinibus.

Beati pauperes spūitu. qm̃ ipsoꝝ est regnum celoꝝ.

Beati mites. qm̃ ipi possidebunt terram

Beati qui lugent. qm̃ ipsi consolabuntur

Beati qui esuriunt iusticiā: qm̃ ipi saturabunt

Beati misericordes. qm̃ ipi misericordiam consequent

Beati mundo corde. qm̃ ipi deum videbunt

Beati pacifici: qm̃ ipi filij dei vocabuntur

Beati qui psecutionem patiunt ppter iusticiam. quoniā

ipsoꝝum est regnū celoꝝ.

¶ De Peccatis alienis

¶ Vltor sunt peccata aliena. Dico. Nouem: que pa-
tent in his versib; sequentib;.

Iussio consilium consensus palpo recursus

Participans: mutus: non obstans: nō manifestans.

Iussio. i. alijs iubere vt malū faciant primo suo
Consilium dare alijs vt malum faciant
Consensus. dare consensum ad malefaciendū alteri
Palpo. i. laudare raptorē vlt malefactorē de pctō suo
Recursus. i. hospitari fures z maleficos z eos defendē
Participans. i. habere partem de bonis ablatiis
Mutus. i. dolose furtum vel rapinam tacere
Non obstans. id est non resistere peccantibus quando
 sine periculo facere potest.

Non manifestans. id est non reuelare z manifestare re
 ablatam qm̄ z vbi posset hoc facere.

De Peccatis in Spiritum sanctum.

Quot sunt peccata in spiritum sanctū? Dico sex. scz
Impugnatio veritatis. Presumptio. Desperatio
Induratio. Inuidencia fraterne charitatis. Contem
 ptus penitentie. vndeuersus.

Impugnans verum. presumens. spernens relinquens.

Incinduratus. odicens quoqz fratris amorem

Euendā spernens. impugnat pneuma beatum.

Quare ista pctā dicunt in spm̄ sanctū? Dico qz fiūt ex
 pura malicia: z inguēnt bonitatē spūs scī ex cuius grā
 fit remissio pctōz.

Quid dī de pctō in spiritū sanctū?
 in euangelio: Dicit sic. Si peccaueris in patrē. remittet
 tibi hic. Si peccaueris in filiū. remittet tibi hic. Si pec
 caueris in spiritū sanctū. nec remittet tibi h̄ nec i futuro.

Quō intelligit hoc qz pctm̄ in spm̄ sanctū est irremissibē
 le? Dico. intelligit irremissibile nō qz remitti nō possit ī
 hoc seculo. s̄ qz vix z cū maxima difficultate remittitur.

Etā ppter impotentā hominis. qz vix se p̄t preparare ad
 grām quē tāta moles pcti p̄mit. Etā nō legit aliqs tal
 saluatus. sicut **M**elchisedech dī sine p̄re. non qz nō h̄at
 buit patrē: s̄ qz nō legit de eius patre.

Memorare nouissima tua et in eternum non peccabis. Que sunt ergo illa que retrahunt maxie a peccatis? Dico cum Salomone i Eccl. In omnibus operibus tuis memorare nouissima tua etc. Un Aug⁹. Plus sola vitanda est peccati feritas quam quilibet tormentorum immanitas. Quot sunt nouissima hominibus? Dico quattuor sunt nouissima hominibus coter apud sanctos in numero computata. scilicet mors. iudicium. gehenna et gloria. De quibus dicit beatus Bernardus. Quid horribilius morte. quod terribilius iudicio. quod intolerabilius gehenna. et quod iocundius celestis gloria. Un dicit Aug⁹. Quot frequenter quattuor nouissimum memoria a peccatis nos reuocat: prout nobis copulat et in omni bono opere nos tenet et confirmat. Iohannes dicitur eximius propheta David. Utinam sapienter et intelligerent ac nouissima prouiderent. Quia sanctus Bernardus exponit: Dico sic. Utinam sapienter per tria preterita bonorum amissionem. malorum commissio nem. temporis amissionem.

Utinam intelligerent per tria preterita

vite preteritis breuitatem
saluandi difficultatem
saluandorum paupertatem.

Utinam prouiderent per tria futura.

Dortem qua nihil certius
Extremum iudicium quo nihil
horribilius
Eternum supplicium quo nil
intolerabilius.

Un quidam volens hec nouissima frequenter habere pre oculis et iugiter in memoria versificando sic dixit. Bis duo sunt que cor detinent sub pectore missi. Dors mea iudicium baratrum nox lux paradysi. Ista sunt quattuor rote currus anime vehentes eam ad eternam salutem. Ista sunt quattuor inanimata inanimata spiritus hominis ut speret omnibus munda

Paginā xxvij.

nō ad suū redeat creatorē. vii Aug. Demorare nouissimā
 finis tua o iuuenis q̄ floride ambis ⁊ p̄gis capite eleua-
 to: amata q̄ dei sunt despiciēdo. Demorare nouissimā
 tua q̄ terra es ⁊ in terram ibis. Demorare nouissimā
 tua: q̄ p̄cept⁹ es in culpa: nat⁹ in pena: viues i miseria.
 ⁊ necessario morier⁹ in angustia. Demorare ḡ nouissi-
 ma tua q̄ q̄tidie epularis splēdide quō nudus de vtero
 matris venisti: ⁊ nudus reuertetis.

De Primo Nouissimo scz Morte.

Quid Bern. de de p̄mo nouissimo: puta de morte
 Dicit sic. Miser hō q̄re te in oī hora nō disponis
 ad mortē. cogita te iā mortuū q̄ scis te de neccitate mori
 tur. distingue q̄liter oculi tui vertētur in capite. qualis
 vene rumpent in corpore: ⁊ cor tuū scindetur in dolore.
 Quid d̄r in libello de contēptu mūdi. Mors refecat
 mors oē necat qd carne creat. Magnificos p̄mit ⁊ mo-
 dicos cūct⁹ d̄nat. Nobiliū tenet imperiū: nullūq̄ vel-
 retur. Tam ducto q̄ p̄ncipib⁹ cōis habet. Mors iuue-
 nes rapit atq̄ senes nulli misere. Illa fremit gen⁹ oīe
 tremūt qd in orbe mouet. Dic mihi vbi est Hector ⁊
 Iulius: vbi Alexander potētissim⁹: vbi Judas Ba-
 chabeus ⁊ Samson fortissim⁹: vbi Cresus ditissim⁹:
 vbi Absolon pulcerrim⁹: vbi Galien⁹ medic⁹ ⁊ Aulicē
 na eius soci⁹: vbi Salomon prudētissim⁹: vbi Plato
 vbi Porphyri⁹: vbi doctissim⁹ poetarū Virgili⁹: Nō
 ne eos tanq̄ peregrini ⁊ hospites vni⁹ diei velocissime
 transferūt. Ita ⁊ te breuissime moriturum time.

De scdo nouissimo scz Extremo iudicio.

Quid ais de scdo nouissimo qd est extremū iudici-
 um: Dico q̄ illd est terribilissimū ⁊ iō sūme timē-
 dum. Quā Bern. Considera o anima mea cū tremore
 qd erit de te i die nouissimo qū p̄ te de cogitatioib⁹ loq̄

Pagina xxviii.

tur conscientia: quando de actionibus tuis accusabunt te elementa. quoniam pro te in testimonium portabuntur. quoniam contra te clamabunt vulnera. allegabunt vincula. clauis loquentur. cicatrices conquereant. **Q** summe angustie. hinc erunt peccata accusantia. illic terris iusticia. interius vrens conscientia subtus horridum calidum inferni. superius iudex iratus iusti iudicij. foris mundus ardens et iusticia iudicantis terrens. **Q** anima siue vigilans siue dormias spiritus in auribus tuis illa terribilis vox resonet. surgite mortui venite ad iudicium. **vi** Hiero. Quotiens illum diem considero: toto corde contremisco: siue comedam siue bibam: siue aliud faciam spiritus videtur illa horribilis tuba sonare in auribus meis: surgite mortui venite ad iudicium. **Q** anima mea nunquam recedat a memoria tua. Ite maledicti in ignem eternum. Venite benedicti percipite regnum. Quid enim terribilius et horribilius potest audiri quam iste. et quid delectabilius exprophetam quam venite. Tunc ut ait Bernardus. peccata erunt ligata ad collum peccatoris: et dicent ad eum. tu nos egisti. opera tua sumus. non te deseremus. tecum erimus. tecum ad iudicium pergemus. Et ideo sicut furtum ligatum ad collum furis eum accusat: ita peccata accusabunt miserum peccatorem.

¶ De tertio nouissimo Gehenna ignis.
Quid ais de tertio nouissimo quod est gehenna ignis? Dico quod infernalis ignis vim et potentiam nulla vox exprimere potest: nec ullus sermo explicare: quia in infinitum quasi acerbior est quam ignis noster. Nam dicit sanctus Sebastianus quod iste ignis sensibilis ita se habet ad gehennalem ignem: sicut ignis in pariete depictus ad istum sensibilem. Quid Bernardus ait de tertio nouissimo? Dicit. Ego abhorreo vermem mordacem. mortem viuacem. o gehennalis regio fugienda: ubi est ignis ardens. frigus rigens. vermis immortalis. fetor intolerabilis. mallei percutientes.

tenebre palpabiles. confusio peccatorum. imoderatio vin-
culorum. horribiles facies demonum. Quid Augustinus
ait: Ne inquit illis quibus preparat dolor vermium. ar-
dor flammaz. sitis sine potu. fletus et stridor dentium. la-
chryme oculorum. ubi mors optatur: sed non dabitur ei.
ubi nullus ordo sed sempiternus horror inhabitat.

Quid Virgilius (qui non christianus sed paganus fu-
it) ait de penis inferni: Sic ait in sexto. Non mihi si lin-
gue centum sint: oraq; centum. Ferrea vox. omnes sce-
lerum comprehendere formas. Omnia penarum percurs-
rere nomina possem.

De quarto Nouissimo Gloria celesti.

Quid ais de quarto nouissimo quod est gloria cele-
stis: O anima erige rationem et intellectum et dilata tuum
affectum et ingredere gaudium domini tui. De quo ait
scriptura. quod gaudium nec oculi in hac vita perfecte vidit:
nec auris audiuit neque in cor hominis ascendit. Quid
Bernardus ait: Gaude o anima et exulta et magnam laboris
tui mercedem considera. que reuera est tam multa quam non
potest numerari. tam magna quam non potest mensurari. tam
preciosa quam non potest estimari. tam copiosa quam non potest terminari.

Utrum cognoscemus nos mutuo: Audi Anselmum
dicentem. Ibi a singulis omnes. ibi ab omnibus singuli cognos-
cantur. nec quicquam latebit qua patria. qua gente. quod stir-
pe quisque conditus sit. Concordat Gregorius. Boni bonos
in regno. mali malos in supplicio agnoscunt. Idem Gregorius.
Bonum erit tam perfecta charitas iustorum ut unusquisque de
fratre proximum suum sicut seipsum. Ex quo illud inest
quod utile sequitur bonum: quod ibi unusquisque de alteri gau-
debit bono: sicut de proprio merito. Proinde cum in-
enarrabilis sit numerus electorum: quis putas enarrare suffi-
ciat gaudium electorum. In celesti conuiuio audies angelos

Pagina xxx.

subilâtes. virgines choruscâtes. aplos psallêtes. marty/
res tripudiâtes. p̃fessores laudâtes. p̃tarchas z p̃phas
iocundâtes. oēs q̃ sanctos z electos dei vnanimiter pa/
trē z filiū z sp̃m sc̃m collaudantes z ṽna voce dicentes.
Sāc̃? sc̃us sanct̃? plena est oīs t̃ra gl̃ia ei⁹. **Q**uod glo/
riosum est regnū in quo cū ch̃o gaudet oēs sancti ami/
ci stolis albis: z sequunt̃ agnū quocunq̃ ierit.

¶ Quid faciendū est vt penas eu/
temus z eterna gaudia possideam⁹.

At qz terrent me horribiles pene inferni. z qz allē/
ciūt me ineffabilia gaudia celi. quid q̃ faciendū est
vt illas penas euitem z hec gaudia eternalit̃ possideā:
Ego respōdebo tibi cū Dauid. Quis est hō q̃ vult vi/
tam z diligit dies videre bonos. Ipse r̃idet. Prohibe
linguā tuā a malo z labia tua ne loquant̃ doctū. **D**uerte
a malo z fac bonū: inquire pacē z psequere eam. **Q**uid
adhuc ait dauid: **D**ico ip̃e querit. **D**ñe quis habitabit
in tabernaculo sancto tuo. z respondet. **Q**ui ingredit̃ si
ne macula z opat̃ iusticiā. q̃ loquit̃ in corde suo veritatē
q̃ nō egit doli i lingua sua. nec fecit primo suo malū. qui
iurat primo suo z nō decipit. q̃ pecuniā suā nō dedit ad
vsurā. **N**el ego r̃idebo tibi duobz s̃bis. **U**nū est. **D**e/
clina a malo z fac bonū. **A**ltez est. **S**i vis ad vitā agre/
di serua m̃adata dei. **¶** **S**z q̃ro sup illd̃ (fac bonū) q̃tu/
plex est illd̃ bonū: **D**ico triplex. s. **B**onū in corde vt sp̃s
sis bone voluntatis velle in meli⁹ emēdare vitam tuam
z recogites sepe cordialiter q̃tuor nouissima. **B**onū in
ore vt sis grat⁹ deo: z ideo sepi⁹ ore dicas. **G**ras ago t̃i
bī dñe q̃ me ad imaginē tuā creasti: q̃ me sanguine tuo
z morte tua amarissima redemisti. q̃ me peccantē nō sta/
tim dānasti: s̃ misericorditer emendatōem meā expecta/
sti. **H**oc sepe repetes z subdes. **L**audate dñm oēs gen

Pagina xxxj.

tes laudate eū om̄s ppli zc. Bonū in ope. vt facias dei
mādata: z te exercita in opibz misericōdie: z in passione ch̄i
p deuotā ei⁹ meditatioem. Hec si feceris dabit deus tibi
copiosam grāz in p̄nti z gl̄iam sempiternā in futuro.

¶ Quid sit grā dei z ad quid utilis.

Quid est grā dei z ad qd utilis: Dico q grā dei in
spūalibz influentia facies rōnalē creaturā eterne be
atitudinis p̄cipē. Ad sc̄dm dico q summe vtilē est z ne
cessaria ad eternā beatitudinē: qz sine grā nemo p̄t saluari
z ideo hō q nō est in statu gr̄e dū morit̄ eternalit̄ dāna/
bitur. ¶ Quotuplex est grā: Dico triplex. s. grā genera
lissima gr̄at⁹ data: z gr̄atū facies. Gr̄atia generalissima
est p quam non solū nos. s̄ om̄es creature habent suum
esse. z ideo sine illa nō possumus subsistere. Grā gr̄atis
data est q dat nob ad bñ cogitandū z opandū. z si non
bñ cogitam⁹ z opamur adhuc sp̄ manet ad pulsandum
libez arbitriū nrm vt bñ agat. z ideo ista grā stat cū pctō
mortali. De ista grā loquit̄ ap̄ls. Diuisiones gr̄atiarū
sunt. nā aliq habent gr̄atiā faciendi miracula. aliq grām
coniurandi spūs. aliqui grām sanitatum. aliqui donum
lingue. aliq donū interpretandi. Grā gr̄atū faciens est q
facit hominē deo gr̄atū z eterna beatitudine dignum. z
ista nō potest stare cū pctō mortali. Istā triplicē gr̄atiā
innuit Paulus cū d̄t. Grā dei sum id qd sum. ecce p̄ma
p quā h̄z esse. Grā dei in me vacua non fuit. ecce secūda.
Et grā des̄p̄ in me manet. ecce tertia.

¶ Ex quibz actibz generat in nob grā.

Gratia dei nō generat in nob ex actibz: s̄ sol⁹ de⁹ in
fundit̄ s̄l cū tribz p̄tutibz theologicis z cū septē do
nis spūsc̄i. Et qñ infundit̄: Certe qñ p grām gr̄at⁹ da
tam declinam⁹ a malo z creatur⁹. z cōuertimur nos ad
deū p dolorem z p̄tricioem pctōz cū pposito ampli⁹ nos

Pagina xxxij.

peccādi z tpe debito pcedi. s. q̄tenscūq; fac de⁹ in in
stici infundit grāz gñi faciente cū p̄dict⁹ p̄tutibz. z p̄pri
mū peccat mortalit p̄dis illā nobilissimā m̄fz cū filiabz
z de filio z amico dei efficer⁹ fili⁹ z amic⁹ diaboli.

¶ De Virtute z eius diuisione

Quid est p̄tus p cui⁹ act⁹ euadim⁹ et na supplicia
Dico s̄m Aresto. Est habit⁹ volūtari⁹ in medietate
te duay maliciay p̄stēs determinat⁹ recta rōne put sa
piens determinabit. S; p̄tus s̄m Aug. est bona qlitas
mētis q̄ recte viuūt. q̄ nemo male vrit: quā de⁹ in nobis
z sine nobis opatur. Quot sunt p̄tutes quibz tota chr̄
stiana vita regit. Dico septē. s. tres p̄tutes theologice. z
quatuor p̄tutes cardinales. Tres theologicē sunt fides.
spes. z charitas. p̄ q̄s aīa n̄ra rectificat in ordine ad finē
vltimū q̄ est de⁹: in q̄ est veritas summa. ad quā dirigit
nos fides credēdo. In q̄ est summa maiestas seu largi
tas. ad quā dirigit spes laudādo z expectando. In quo
est summa bonitas: ad quā nos dirigit charitas diligē
do. Quattuor sunt p̄tutes cardinales. scz prudentia.
iusticia. fortitudo z temperantia: p̄ quas aīa n̄ra rectificat
respectu medioz que sunt ad finem. Media autē ad vl
timū finē sunt opationes bone que sunt a potētis n̄ris
Sunt autē in aīa n̄ra quattuor potētie. scz rationalis.
voluntas. irascibilis. z concupiscibilis. Jam prudentia
est virtus dirigens z rectificans potētiay rationalem:
vt sciat quid sit agendū: q̄ due fugiendū. S; iusticia di
rigit z regulat voluntatē z ei⁹ opationes exteriores: vt
reddat vnicuiq; qd suū est. Fortitudo cū suis spēbz re
gulat appetitū irascibilem p̄ra passiones a bono retra
hentes: vt sunt timor z despatio. Item temperantia cū
suis spēbz regulat appetitū concupiscibilem p̄ra passio
nes ad malū impellētes: vt sunt amor. delectatio.

Pagina xxxij.

De prutibz Theologicis in speciali.

De Fide:

Quid est fides: Dico fm aplm. Est substantia rer
sperandaz argumento non apparentiu. Sed fm
Aug⁹. Fides est ptus q credim⁹ ea q nō videm⁹. Si
ne fide em nemo p saluari. Probat: qz dicit dñs. Qui
non crediderit nec baptizatus fuerit salu⁹ eē nō poterit
Contra. fuerūt multi chziani q fidē habuerūt z dñati
sunt. Dico duplex est fides. scilz fides informis. z fides
formata. iam licz illi habuerūt fidē informē: nō tñ forma
tam Fides informis est q non est formata charitate. de
qua dz. Fides sine opibz mortua ē. Un p fidē informē
bene credimus deū. i. deū esse. z credimus deo. i. verbis
eius. qd etiā faciunt diaboli. sed p ipam non credim⁹ in
deum. Quid est credere in deū. Rñdet Aug⁹. Crede
re in deū est credendo eū amare. credendo in eū ire. cre
dendo ei adherere. z credēdo eius mēbris incorporari.
Hoc aut fit p fidē formatā charitate q est ptus theolo
gica nobis infusa. **Quot sunt articuli fidei:** Dico
duodecim. de quibz pater in pñpio.

De Spe.

Quid est spes: Est certa expectatio future beatitu
dinis ex dei gra z ppijs meritis puenies. Et no
ta q dicit (ex meritis ppijs) quia sperare futurā bea
titudinem sine meritis esse presumptio. vt dicit Grego
rius. Et est triplex spes. scilicet spes venie peccatorum.
spes gratie meritorum. z spes glorie premiorum.
Sine spe nemo saluatur. Probat de Iuda qui si ha
buisset spem venie pctōz suoz saluus fuisset. s despera
bat. Unde Chrysostomus. Nullus desperare debz ve
niam. etiamsi circa finem vite conuertatur. Unūquēq
enim deus de suo fine non de vita preterita iudicat.

Pagina xxxiiij.

Quid Boetius dicit de spe? Dicit sic. Nec frustra sit in deo posita spes et pces: q̄ cū recte sint inefficaces esse nō pnt. Cōtra: dicit idē Boetius. Gaudia pelle. pelle timorē. spemq; fugato. Dico q̄ spes nō capit ibi vt est p̄r theologia. s; p affectōe seu passione anime.

De Charitate.

Quid est charitas? Dico: charitas est dilectio q̄ diligat deū ppter se: et p̄mū ppter deū. Vel sic. Charitas est virtus q̄ deo adherere eoq; frui desideramus.

Quot sit ex ordine diligēda sūm Aug⁹. Dico quattuor. Vnū qd̄ ē sup̄ nos. s. de⁹. Alterū qd̄ nosip̄i sum⁹. Tertium qd̄ est iuxta nos. s. p̄mū. Quartū qd̄ ē infra nos scz humanū corpus. Quē ordinē diligendi ponit Ambro. Dicit ip̄e q̄ p̄mo diligem⁹ deū. scdo nosip̄os. tertio parentes. q̄rto fr̄es et filios. deinde domesticos. postremo inimicos. Quid dicit Aug. de charitate? Dicit q̄ nulluz donū dei est excellenti⁹ dono charitatē. s. em̄ solū est qd̄ diuidit inf̄ filios regni et filios et̄ne dānationis. Quid Paul⁹ dicit de charitate? Dicit sic. Si linguis hoim loqz et angeloz. si habuero pphetiā et oēm scām. et si distribue ro i cibos oēs facultates meas. et si tradidero corp⁹ meū vt ita ardeam. si charitatē nō habuero nihil mihi p̄dest. Ita dñs dicit. Hoc est p̄ceptū meū vt diligatis vos inuicem: sicut ego dilexi vos.

De Virtutib⁹ Cardinalib⁹.

Quot sunt virtutes cardinales et quō differunt a virtutib⁹ theologicis? Dico quattuor. s. prudētia. iusticia. fortitudo. et tēperantia. Et differūt a theologicis: qz ille a deo nobis infundunt: qū sum⁹ sine pctō mortali. S; p̄tutes inq̄tū sunt habit⁹ morales acq̄runt in nob ex actib⁹ frequēter reiterat⁹. Itē ille mouēt ad finem. iste ad mediā in finē. Ille attendunt q̄tū ad act⁹ interiozes.

Me p̄tū ad opa exteriora. Quare infundit de⁹ aliquib⁹
grāz cū p̄tūib⁹ z aliqb⁹ nō: Dico oī optātī se z ap̄tī se
nestrā ai sui p̄ cordis p̄tūitōez de⁹ sp̄ infundit grāz. idō
nob nō deo ip̄tandū. Recte sic sol splēdet ī domū cui⁹
fenestre sunt ap̄te. nō aut̄ cui⁹ fenestre sunt clausē.

De Prudentia.

Quid est prudentia: Dico fm̄ Phm. est recta rō rez
agibiliū. Itē fm̄ Sacrobū. Prudentia est mun⁹
dū istū z oīa q̄ ī mūdo sūt diuinorū p̄tēplatiōe desp̄icere.
z oēm animi cogitatōem ī diuina dirigere. Quid ē offi
cium prudentie: Dico est ex p̄ntib⁹ z p̄terit⁹ futura p̄pen
dere. vñ Esop⁹. P̄teritū rō scire futura facit. Boet⁹.
Nō qd̄ aū oculos sitū est sufficit intueri. s̄ rez exit⁹ pru
dentia meritis. Quot sunt p̄es prudentie: Dico tres fm̄
Tuliū. s. memoria: q̄ respicit p̄terita. intelligētia: q̄ aspi
cit p̄ntia. prouidentia: q̄ futurū anteq̄ fiat prouidet. De q̄bus
partib⁹ d̄r. Utinā saperēt tria p̄terita: z intelligerēt tria
p̄ntia. z prouiderēt tria futura.

De Iusticia.

Quid est iusticia: Dico fm̄ iuristas. est p̄stans z p̄
petua volūtas ius suū vniciq̄ tribuens. S; q̄ro.
Quid est ius vniciusq̄: Dico q̄ h̄ ius exp̄mit ī defi
nitiōe quā dat Prosp. q̄ illa est. Iusticia est p̄tus tribu
ens suā vniciq̄ dignitatē. sup̄iorib⁹ reuerentiā. parib⁹
concordiā. inferiorib⁹ disciplinā. deo obedientiā. sibi san
ctimoniam. inimico patientiam. misero compassionem.
¶ Quid Phus d̄r de iusticia: Dicit q̄ iusticia est oīm
p̄tūū p̄clarissima. nec lucifer stella. nec hesper⁹ ita mira
bilis est vt iusticia. v. Ethicorū. Quid Dauid dicit de
hoīe iusto: Dicit. Iuuenis fui etem senui: s̄ nunq̄ vidi
iustū derelictū nec semē ei⁹ q̄rens panē. ¶ Hora pagani
summe obseruabāt iusticiā. Narrat Elynādus q̄ Lā.

byses rex iniustum iudicem fecit excoziari: et sup iudicia
riam sedem pellem iussit extendi: filiumq; ei⁹ desup se
dere mandauit. Quot sunt partes iusticie: Dico septē.
scz religio. reuerētia. pietas. grarum actio: vindictio. ve
ritas. innocentia. Quid est religio: Dico q religio latie
est eadē cū latia grece. et est honor seu cult⁹ soli deo de
bitus. Quid est cultus dei: Dico q deo exhibet triplex
cult⁹. scz Corde p fidē. spem et charitatem. Ore p adora
tionem. laudationem. benedictionē. et grarum actionem
Opē p genuflexionē. oblationē et turificationē. Nota
Nulla est cult⁹ solis sanctis debitu⁹: et p gini Hanc hy
perdulia. Quid est reuerentia: Est honor vel cult⁹ p
sonis grauib; vt in dignitate pstitur⁹ debitu⁹ et exhibitu⁹.
Quid est pietas: Est p̄tus q cult⁹ exhibet parentib; no
stris. sanguine cōiunct⁹. et patrie beniuol⁹. Quid est grar
actio: Dico est p̄tus beneficior⁹ et amicitiaz cōfortatiua
cū voluntate remunerādi Qui⁹ oppositu⁹ est ingratitudo
de qua dicit q ip̄a displicet deo et facit liberalē donatorem
a liberalitate cessare. Vñ Bern. Ingratitudo est exina
nitio meritorū. virtutum dispsio. beneficior⁹ pditio. sic
cans fontem pietatis: rorem misericōdie. fluentia grē. Alie
pres videantur in Bonauentura.

De Fortitudine.

Quid est fortitudo: Dico fm Tuliū. est conside
rata periculor⁹ susceptio. Aug⁹. dicit. Fortitudo est
amor oia tolerāz ppter id qd amat. Aresto. dicit. q. Ethē
corum. Qu fortitudo est circa timores et audacitas qst
cohibitiua timor⁹ et moderatiua audaciaz: et sic consistit
in medio timoris et audacie. Quot sunt pres fortitudi
nis: Dico fm Macrobi. septē. scz magnimicas. fiducia. se
curitas magnificētia. p̄sticia. patiētia. fidētia. Tuli⁹ po
nit illi q̄tuor. scz magnificētia. fidētia. patiētia. et p̄se

uerantia. Quid est magnanimitas: Dico q̄ est difficilium spontanea et rationalis aggressio. ut fit in bello p̄ republi-
ca. Magnificencia est magnarū rep̄ et excessarū cū am-
plissimā aī p̄posito agitatio vlt̄ administratio. Constantia est stabilitas aī firma et in p̄posito p̄seueras. Perseue-
rantia s̄m Tuliū est rōne bñ p̄siderata stabilis et p̄petua in bono p̄manētia. illa est p̄manētia in p̄posito. ista p̄o-
est p̄manētia in bono. Patientia est p̄tus contumelias et om̄es aduersitates eq̄nimit̄ portās.

¶ De Temperantia

Quid est tēperantia: Dico s̄m Macrobius est nihil appetere penitendū: et nullo mō legē moderatiōis excedere sub iugo rōnis libidinē tēperare. S̄z s̄m Tuliū tēperantia est firma et moderata dñatio rōnis p̄tra libidinē et alios nō rectos imper̄ aīe. et est p̄tus media inter intēperantiā et insensibilitatē. Intēperantiā ē viciū maxime exprobrabile circa delectatiōes cōes nob̄ et brutis. Insensibilitas opponit̄ int̄pantiē p̄ defectū. ut si q̄s tantum refugeret delectatiōem ut necēria ad cōseruationē nature indiuidui vel sp̄ei p̄mitteret̄ peccaret q̄si repugnās ordinī naturali. Quot s̄z p̄tes t̄pantiē: Dico s̄m Tuliū tres. s̄. p̄tinentia. clemētia. et modestia. Continentia est p̄ quā cupiditas cōsiliij p̄tinet̄. Clemētia est p̄ quā anim⁹ in vindictā seu penā alteri⁹ cōcitāt̄ benignitate retinet̄. et ista multū de pena f̄mittit. seueritas at̄ oīa ad vnguē punit. Itē s̄m moralium dogma. p̄tes t̄pantiē sunt. modestia. p̄cūdia. abstinentia. sobrietas. pudicitia. castitas. honestas. moderat̄ia. p̄citas. Modestia ē q̄ facit cū et oēs motū et oēs n̄ras occupatiōes vltra defectū et citra defectū. Gloriciidia est in p̄bo et gestu honestatem seruare. Abstinētia est statutū t̄ps p̄randēdi non p̄uenire. Sobrietas est excessum temperare in potu et arcere

ebrietatē. Pudicitia est moderamine rōnis petulantia domare. Castitas est p̄nec̄tia ab oī coitu illicito. Et est triplex. s. p̄iugal̄is: vidual̄is et p̄ginal̄is. Quare dñs d̄t in euāgelio. Nisi fuerit̄ sic puer iste nō intrabit̄ i regnū celoz. Dico ppter septē p̄tutes q̄s h̄nt pueri p̄tra septēz p̄cā mortalia. vñ? Sunt pueri puri parui paruisq̄z cibātur. Currūt letātur cito dāt cito pacificātur. Gl̄n pueri sunt puri. p̄tra luxuriā. sunt parui p̄tra supbiā. paruis cibātur. p̄tra gulā. currūt. p̄tra acidia. letātur. p̄tra inuidiā. cito dāt. p̄tra auariciā. cito pacificātur. p̄tra irā.

De Virtutibz p̄tra supbiā.

Que s̄t p̄tutes p̄tra supbiā? Dico hūilitas et obedientia. et nō velle dñari alijs. Quid ait dñs de humilitate? Discite a me qz mīcis sum et humilis corde. et inuenietis requiem aiabz vestr̄. et q̄ me hac humilitate sequeatur. nō ambulat i tenebr̄: s̄ hēbit lūmē vite. Quid pl̄ ait? Dis q̄ se exaltat humiliabit̄: et q̄ se humiliat exaltabitur. Quid Greg. ait? Qui alias p̄tutes sine humilitate congregat: puluere in ventū portat. Idē ait. Perit oē bonū qd agit nisi p humilitatē custodiat. Idē ait. Eui dēntissimū signū reproboz est supbia. humilitas p̄o electozū. qd est terribile p̄būm. Quid dñs ait p̄tra supbiā? Inobedientes. Qui vos audit me audit: et q̄ vos spernit me spernit: qz om̄is p̄t̄s a deo est. Itaqz q̄ p̄t̄at resistit. dei ordinatōni resistit. Quid Paul̄ ait? Obedite p̄positis v̄ris etiā si discoli sint. Ideo nō solū bonis dñis et p̄lat̄: s̄ etiā mal̄ obediendū est. **A**u q̄s posset appetere dignitatē et p̄t̄atē dñandi? R̄ndet dñs. Nemo dz sibi assumere honozē nisi q̄ vocat̄ fuerit a dño sic aaron. Audi terribile p̄bū qd ait Salomon. Iudiciū durissimū fiet his q̄ p̄sunt. et potētes potent̄ tormēta patiētur. **I**tē Grego. Scire debet q̄ alijs p̄sunt si querla ppetrat̄

Pagina xxxix.

tot mortibz digni sūt q̄t exēpla p̄ditōis ad s̄ditos trans̄

¶ De Virtutibz & auariciā. (mittit.

Que sunt p̄tutes p̄tra auariciā: Dico p̄cept⁹ diui-
tiarū z elemosyna. Quid Salomon d̄t de p̄ceptu
diuitiarū: Sic d̄t. Duo rogavi te dñe ne deneges mihi.
Unū vt vanitatē z mendaciā longe facias a me Aliud
mendicitatē z diuitias ne dederis mihi. h̄ victui meo tñz
tribue necessaria. Quid dñs ait de diuitibz. Erat diues
qui induebat purpura z epulabat splendide: mortu⁹ et
sepultus est in inferno. Qui pl⁹ ait: Facili⁹ est camelū
p̄ foramē ac⁹ tñsire q̄ diuitē i r̄gnū celoz itroire. Quid
ḡ dices: erit om̄is diues damnat⁹: Dico non. si elemo-
synam largā fecerit z cor suū in diuitiis nō posuerit. Ec-
c̄do d̄t Dauid. Diuitie si affluant nolite cor apponere.
Quid Hiero. ait de diuitibz: Q̄is diues est iniqu⁹ auc
heres iniqui. Quid ait vas electionis: Qui volunt di-
uites fieri incidūt in tentationē z laqueū diaboli z desi-
deria multa q̄ mergūt hoies in interitiū z p̄ditiones. Ec-
c̄do d̄t P̄hus. Propter diuitias multi perierūt. Quid
Beda d̄t de diuitibz in p̄solationē pauperum: Dicit sic.
Si mali z diuites in h̄ mundo florent z tu patiaris. si
gaudēt z tu p̄turbaris. non debes turbari: qz mali nullū
locum in celesti gaudio habēt. ḡ nō cures si nihil habue-
ris in h̄ seculo. Et ideo dicit dñs. Beati pauperes spū:
qm̄ ipoz est regnū celoz.

¶ De generibz Elemosynarum.

Quot sunt genera elemosynarū: Dico duo. Aliq̄ ē
elemosyna spūalis z cordis. scz ex corde dimittere
oīm offensam ei a q̄ lesus fuer: z delinquentes corrigere
z errātes ad viā veritatis reuocare. Alia est elemosyna
corporalis. scz egenis subuenire inq̄tū potueris. Quid d̄t
scriptura de ea: Abscondite elemosynā in sinū pauperū

Pagina xl.

et ipse daret pro vobis ad dominum. Quid plus ait scriptura: Si
aut igne extinguit aqua: ita elemosyna extinguit peccatum.
Quid ergo dominus ait: Date elemosynam et omnia munda sunt vobis.
Idem dicit. Quicquid vni ex minimis meis feceritis: mihi fe-
cistis. Ergo dicit Gregorius. Ad distribuendum pauperibus pigri
cur estis quam habetis quod iaceti in terra porrigitis: sedenti in celo
datis. Quid adhuc ait scriptura: Frange esurienti panem
tui: et egenos vagosque duc in domum tuam. cum videris nudum
operi eum et carnem tuam ne desperes. Quid Tobias ait ad fili-
um suum: Ex suba tua fac elemosynam et non ex alieno: et noli
auertere faciem tuam ab alio paupere. Ita enim fiet quod nec a te
auertat facies domini. etiam exiguum libenter impartiri stude-
re: quoniam elemosyna ab omni peccato et a morte gehene liberat.
Quid Salomon ait: Qui obturat aures suas ad clamorem
pauperum ipse clamabit et non exaudiet. Item David
ait. Beatus qui intelligit super egenum et pauperem: quoniam in die
mala liberabit eum dominus. Quid Augustinus: Aliena rape punitur
autem qui superflua pauperibus non largitur. Ideo dicit Ambrosius. Pasce
fame morientem. quem si non pavisti occidisti. Quibus pau-
peribus debet fieri elemosyna: Dico pauperibus bonis. Nam dicit
Gregorius. Dare histrionibus et sacrificare demonibus paria sunt.
De quibus bonis fiet elemosyna: Dico de iuste acquisitis.
Audi Salomonem. Qui offert sacrificium de rapina pau-
perum tanquam si victimet filium animum patrem.

De Virtutibus contra Luxuriam.

Que sunt virtutes contra luxuriam: Dico castitas et continentia.
Quid est castitas: Dico est abstinentia ab omni co-
itu illicito. Quotuplex est: Dico triplex. scilicet pignoralis. vidu-
alis. et coniugalis. Quid debet pignoralis: Dico fructus continentie
similis. Quid castitati vidualis: Dico fructus sexagesimus.
Quid castitati coniugali: Dico fructus tricesimus. Ecce
quantum castitas pignoralis excellat castitatem vidualem.

et conjugale. **Q**uid est virginitas: Dico fm Grego
est in corpore corruptibili ppetue incorruptois meditatio.
Ideo p ginalis integritas est p piā ptenentiā ab omni cō
cubitu abstinere. Habebūt pfecto magnū aliqd p gines
ppter ceteros i illo cōi imortalitate. Virgines em sequū
tur agnū quocunqz ierit. Quo putatis hūc agnū ire. cer
te quo nemo eū sequi poterit nisi p gines. Quid Am/
brosius dē de pginibz: Profecto in carne ppter carnē vi
uere non terrena vita est sed celestis. Quid Isidor⁹ dē.
Omne peccatū recipit vulnerū sanitatē p pīam. p gini
tas autē si perdat nullaten⁹ reparat. Hieronim⁹ con
cordat dicens. Audenter loquor. cum deus omnia possit
suscitare tamē non potest virginē post ruinā. Tū De/
trista. Bis duo notauī que non possunt reuocari Vir
ginitas: temp⁹: verbū dictūqz: uiuent⁹. Quid ait Au/
gustinus: In corpore virginitatē pauci habent. in corde
autē omēs habere debent. que est abstinentiā ab illicitis
sicut dicit idem. Vos iuuenes caute. seruate castitatē
et pudiciā virginalē p quā pares angelis dei est. No
lite perdere illā nobilissimā margaritam qua in celis vo
bis aureolam comparabitis gloriā super excellentem quā
nemo scribere aut excogitare potest.

De Virtutibus contra iram
Que virtutes sunt contra iram: Dico patientia et
mansuetudo animi. Si quis tibi molestias fecer
it: sis patiens. Exemplo Christi cogita quot et quanta
ipse opprobria. irrationes. contumelias. alapas. spu
ta. flagella. spineam coronam et crucem sustinuit. et tan
dem pro crucifixoribus orauit. Et nos miseri vnico ver
bo iniurioso nobis illato in iras et maledictiones pro
rumpimus. Cogita si nō compatimur nō cōregnabim⁹
vt ait Apostolus. Cogita qui irascit fratri suo reus cruc

ludido. et qui dixerit fratri suo fatue reus erit gehenne ignis. ut patet in euangelio. Breg. Sine ferro et flammis martyres esse possumus si patientiam in animo veraciter seruamus. Hoc tene propter puerbum in corde tuo. Nemo sapiens nisi patiens. Quid est mansuetudo? Dicit Chrysostomus. Mansuetudo est bonitas maliciam vincens nulli malum inferens. sed omnia mala in bonum conuertens. Breg. Perfecta mansuetudinis laus est aduersa propter fortiter et clementer interuenire. Dominus dicit. Discite a me quia mitis sum et humilis corde. id est mansuetus. Vnde Chrysostomus. Mitis est quem rancor non afficiat aut ira perturbet sed omnia patienter et equanimiter portat. Bernardus dicit. Si deus humilibus dat celum: et mitibus terram. quid relinquit crudelibus et superbis nisi miseria infernalis.

¶ De Virtutibus contra inuidiam.

Que virtutes sunt contra inuidiam? Dico quod contra inuidiam illa que est odium primum est charitas primum que nobis valde precepit obseruanda. Vnde dicit dominus. Diligat vos invicem sicut ego dilexi vos. et non solum amicos. sed etiam inimicos diligemus. Nam dicit dominus. Si diligatis eos qui vos diligunt quam mercedem habebitis. nonne et publicani hoc fecerunt. Quid Salomon et apostoli dicunt de dilectione inimici? Dicunt. Si esurierit inimicus tuus abae illum. si sitit potum da illi. Hoc enim faciens carbones ignis coegeres super caput eius. et certe tu vincas eius maliciam et trahes eum in tuum amorem. Vnde Paulus. Noli vinci a malo: sed vince in bonum malum.

¶ De Virtutibus contra Gulum.

Que sunt virtutes contra gulam? Dico sobrietas: abstinentia et ieiunium. Quid est abstinentia? Dico secundum Gregorium. Est quando quis pro amore dei et salute propria: non ab illicitis tamen: sed etiam a licitis atque necessariis se cohibet. Aug. Delictum quolibet si absque appetitu vicioso percipiamus non officium

Pagina xliij.

Id est non nocet. et viles ab his cum appetitu guloso perplantur impediunt perfectum abstinentie salutaris. non enim in cibo habet appetitu viciu consistit. **H**odie et tratus abo carni et aie est vni. Idem. **H**ab sanitar est abstinentia. mat egritudinis est voluptas. **I**tem. Tunc perclara est apud deum abstinentia corporis: cum anima nostra ieiunat a vicijs.

De Ieiunio contra gulam.

Quid dicit Gregorius de ieiunio contra gulam? Dicit sic. Ieiunium deo approbat si habet quod tibi subtrahis alij largiris: ut vni tua caro affligat inde egentis proximi caro reparat. **E**t ieiunium debet fieri cum elemosynarum largitione.

Quid Chrysostomus ait de ieiunio? Qui orat cum ieiunio et elemosyna duplices habet alas ipsis citius ventus leuior. **Q**uid Ambrosius? Qui constitutum numerum vna die maleducando pretere rit non vni diei violator accusat. **H**abet totum quodragessimam transgressor arguit. **I**dem. Non est leue peccatum fratres induitiam a domino quodragesimo abstinentiam violare: et ieiunia ab ecclesia consecrata ventris voracitate dissoluere. **I**dem. **N**icquid aliud preter mandata dei fecerit? Quis abstineas non ieiunes. **I**dem dicit Augustinus. Ieiunium magnum et generale est abstinere ab iniquitatibus et ab illicitis voluptatibus seculi quod est perfectum ieiunium. **C**oncordat **L**eopapa. **N**on in sola abstinentia ubi stat summa nostri ieiunij: nec fructuose circa corpori subtrahit: nisi mens ab iniquitate reuocetur. et ab obsecrationibus lingua coarceatur.

De Virtutibus contra Auidiam.

Que virtutes sunt contra auidiam? Dico curare. legere: studere: bene operari et non male. **V**ni. **N**unc lege nunc ora. nunc cum seruoze labora. **S**ic erit hora breuis et labor ipse levis. **A**ugustinus. **C**um audis dominum sex diebus creatus fuisse frustra tu speras requiem nisi per sit labor. **I**dem dicit. **S**icut avis nascitur ad volandum: ita homo ad laborandum.

Pagina xliij.

In de cōflictu vicioꝝ dicitur. Discaute corpis ineritiā sempꝰ memēto: qꝫ regnū celoz nō tepidi: nō molles: non desides. sꝫ violēti z p̄im facientes diripiūt. Aug⁹. Nemo tenisi legentē aut orantē inueniat. Nota Iſidor⁹ p̄ba. Qui vult cum deo sempꝰ esse frequenter debet orare. frequenter legere. nam cū oramus: ip̄i cum deo loquimur. cum p̄o legim⁹: nobiscū loquit⁹ de⁹. Hiero. Sempꝰ aliꝰ quid boni op̄is facito: ne te diabol⁹ inueniat ociosum. Sen⁹ dicit. Quā sine lris mors est: z vita hois sepultura. Hora. Quā si fugias fuge cupidinis arc⁹. Bern⁹. ait. Omnīū tentationū z omnīū cogitationū malarum z inutiliū productiū est ocīū: qđ incelligit de ocio malo. De quo illud. Quā dant vicia fugias ergo procul illa. Sed ocīum laudabile z sanctum (vt ait Bern⁹.) est vacare deo: imo negotiū oim negotioꝝ. Istud ocīū consistit in abstractione a mundanis strepitib⁹ z secularibus negotiis ad liberius vacandū litteraz studiis z diuinoꝝ contemplationib⁹.

De Studio.

Quotuplex est studium: Dico triplex. s. studium artificiosum: negotiosum: z questuosum. Studiū artificiosum est vehemens animi occupatio illoꝝ qui in ocio laudabili philosophie vel artium liberaliūz cognitioni aut scripturaz sanctaz contēplationi incumbunt: vt sunt scholastici: ph̄i: theologi: religiosi: causidici: poete. z quicunqꝰ student in artib⁹. z qđ mentē magis q̄ corpus erercent. Studiū negotiosū est vehemens animi occupatio illoꝝ qđ aio z corpe honestū z frugi op⁹ aliqđ ex ercent: z lucris honestis p̄ coi. utilitate se occupāt: vt milites: mercatores: agricole. Studiū questuosū est vehemens animi occupatio illoꝝ qđ corp⁹ z ingenīū inferuīre cogunt questib⁹ z lucris indignis z infamib⁹: vt stꝰ

histriones: mimi: lenones: parasite: adulatōres: mulie-
res infames. Int̄ hec studia p̄mū versat̄ in ocio laudabi-
li: qđ optimū: sc̄m̄ est ⁊ meritoziū: qđ studiū vos iuue-
nes scholastici in dei noie inchoast̄: illđ mlt̄a beniuolē-
tia vos hortor p̄seq̄mini qđ diuitias imortales vob̄ com-
paretis incōparabilē p̄ciosiores q̄ seculares sibi q̄ritāt
Audite Salomonē dicentē. Doctrinā magis q̄ aurū
eligite. melior est em̄ sapia cunctis opib̄ p̄ciosissimis. ⁊
ome desiderabile nō p̄r ei cōparari. Per cognitōez p̄bie
⁊ sapientie venim⁹ in noticiā creaturaz ⁊ mirabiliū dei.
⁊ tandē in noticiā creatoris nostri. Ad cuius visionem
claram perducatur nos omnipotens dñs qui sit in eternū
benedictus. Amen.

Sequitur nunc Sedecim vtilis

simā signa p̄ que coniecturare possum⁹ aliquem fore
de numero electoz vel damnatoz.

Sciendum licet nullus certū
tudinaliter scit an sit electus vel p̄sc̄tus: vt
d̄z Eccl̄. ix. Nescit hō utrū amore an odio
dignus sit. sc̄z certitudinaliter. Attamen sit
aliqua signa p̄ que coniecturare possum⁹ aliquem fore
de numero predestinatoz vel damnatoz: ⁊ de quanto
plura apparent in homine: de tanto est maior spes. Di-
cit em̄ Bern̄. Si nullū esset signū in hac vita ciuiū celi
⁊ inferni: q̄ tūc poterit esse p̄solatio inf̄ spem ⁊ metū an-
xia sollicitudinē fluctuātib̄: nō vtiq̄ penit⁹ sine testonio
p̄solatōis elcōs suos derelinq̄t: i. ō notem⁹ siq̄ electionis
Primū signū ē: p̄ctōz detestatio: de q̄ Hiero. Tunc
p̄ctōz salus incipit cū q̄s veraat̄ p̄ delictis ingemiscat.
hoc est vnum signum electorum. Sic vicerersa. si letat̄
de peccatis: vt illi de quibus Prover. ij. Letantur cum

malefecerint et exultant in rebus pessimis: hoc est malum signum: quod dicit Gregorius. Qui adhuc per illicita desideria defluunt: perfecte deum non amat. Item dicitur per psalmum xvij. Qui diligit dominum odite malum: quod dicit Augustinus in epistola ad quendam comitem. Pulchrum scilicet coram deo tam abominabile quod de preteritis peccatis reminiscendo gaudere: quod est signum quod nunquam bene displicuerit. Ideo Lucæ ix. dicitur. Nemo ponit manum ad aratrum etc. Secundum signum est. delectabilis verbi dei auditio. De quo Iohannis viij. Qui ex deo est serba dei audit. Nam verbum dei est ab aeterno. De quo Matthei iij. Non in solo pane vivit homo: etc. vii. Augustinus dicit. Nullum maius est signum eterne predestinationis quam libenter audire verbum dei.

tertium signum est aduersitatis patientes toleratio: ut in firmitas corporis. paupertas rebus. eo quod dicit Apostolus Iherosolymis. Flagellat omnem filium quem recipit: Apocalypsis iij. Ego quod amo arguo et castigo. et si homo patienter fert: est signum bonum.

Quartum signum est. sub penalitatis vite meliorationis: dicendo cum psalmi. Tribulatione et dolore inveni et nomen domini inuocaui. Sed econtra induratio est malum signum. De quo Ecclesiastici iij. Cor durum habebit male in die nouissimi etc. Audi terribile verbum beati Gregorii. Qui in flagella deteriores fiunt: illis temporalis supplicium sit eterne pene initium. et ut sic videat quid in inferno sequatur.

Quintum signum est. si quis timens deum honorificat. psalmi. Domine quod habitabit in tabernaculo tuo: aut quis requiescat in monte sancto tuo. Redit. Qui ingreditur sine macula et operatur iustitiam etc. Si custodit ista precepta quam propheta ibi numerat per ordinem est bonum signum. Si contra hoc est signum eterne damnationis si odium bonos et deificos. ut Laynus Abel. Esau Jacob etc. et est grande peccatum: ut patet in euangelio Matthei xxv. Quod unus ex minimis meis fecistis mihi fecistis. Et de illis etiam dicit dominus Iohannis viij. Vos ex

Pagina xlvij.

patre diabolo estis etc.

Sextum signū est humilitas. Et econuerso superbia est. vii Aug^o. Qui autē est superbus omnium malorum habet principium. Grego. dicit. Evidentissimum signū reproborum est supbia. electorum autē humilitas.

Septimū signū est. quā quis non libenter audit male loqui de primis. et omnia dicta et facta primi ad bonū conuertit. Nam hūc est signū dilectionis primi. De q̄ Joh. xij. In hūc cognoscet homines quod mei estis discipuli. si dilectionem habueritis adinuicem.

Octauum signū est. primi in necessitatibus compassio et miseratio. De quo ps. cxi. Iocundus homo quā misereatur etc. Nam miseratio boni dicitur signū predestinationis. ut dicit saluator. Grego. Aliter membra nostri redemptoris non efficiamur: nisi primo compatiamur.

Nonum signū est iniurie facilis demissio. vii Aug^o. Unusquisque talem indulgentiam accipiet a deo qualem facit primo. et si quis ad indulgentiam inclinatus est. si gnū est bonū. Econuerso pro rancorositas est signum malum: De quo Amb. Indignū est illi deum esse propitium qui crudelis est ad proximum.

Decimū signū est melioritatis ad optio: videlicet quā quis frequenter mouetur ab intra ut bonus fieri valeat. Barth. v. Beati quā esuriunt et sitiunt iusticiā.

Undecimū signū est passionis christi frequēs meditatio et reuerentiatio. ut scribit de electis Ezech. ix. Signa thau in frontibus eorum. id est signū crucis.

Duodecimū signum est. ad mandata dei inclinatio. Barth. xix. Si vis ad vitam ingredi: serua mandata.

Tredecimū signū est. ad dei visionē ardēs anhelatio. Iuxta illud Joh. x. Redet animā meā vite mee. Super quo Gregori^o. Dominus vita sedere incipit cū vita celestis

Pagina xlvij.

dulcescat. et sic pñs vita fuit in tedio chñi Dauid dicens.
ps. xij. Fecerunt mihi lachryme mee panes die ac nocte.
¶ Quartumdecimū signū est. in omnibz pmissis bona
intētio: quia dñe Grego. xviij. moral. Intentio prestita
at fundamentum operi nostro et vigilantī cura p cuncta
opa nostra intentio est pensanda. Grego. Sicut oculus
corpālis est corpis lucerna: sic p radium intētiōis illu
strantur actionis nostre merita.

¶ Quintūdecimū signū est. in oibz pfatis final pgenerā
tia. De q̄ Matth. x. Qui pseuerauerit vsq; in finē hic
saluus erit. Nam fm Grego. Incassum bonū agitur si
ante terminū vite deserat.

¶ Sedecimū signum est: finalis dei dilectio Nihil em̄
prodesse omnia predicta sine dei dilectione: eo q̄ dicit
Augustin⁹. Sola charitas distinguit inter filios dei et
filios diaboli &c.

¶ Finiūt ista Sedecim siq; vtilissima p q̄ cōiectura
re possum⁹ aliquē fore saluandū vel damnandū.

¶ De Secūdo pho et ei⁹ p̄tinaci silentio.
Amporibus Adriani Imperatoris floruit
Secūdus phs: q̄ philosophat⁹ est oī tpe si
lentium seruās et pythagoricā vitā ducēs.
Hic em̄ adhuc puul⁹ ad discendū missus
audiuit in scholis pbū hñō: q̄ oīs mulier
fornicatrix eet et ipudica. Tandē in phia pfect⁹ remea
uit in patriā suā: coēz gerēs peregrinationis p̄suetudinē
baculū et perā secū ferens: coma capitis et barba prolīxa.
Hospitat⁹ est autē i domo p̄pa nemine domesticorū euz
agnoscēte: neq; p̄pria m̄se. Nolēs q; pbare de mulieribz
si vez eet qd̄ audierat: vocauit vnā de ancill. p̄mittēs ei
decē aureos si p̄suaderet matri. Et illa p̄sentēs ancille

vespe fecit eū ad se introduci. Tunc illa estimaret se cū illo carnalit' debere cōmisceri: ille velut propriā matrē amplectens int' vbera illi' dormiuit vsq; ad mane. Mane aut' cū vellent egredi z decedere: illa apprehendens eū ait vt me tētares h' fecisti: Qui dixit. Neq; dñā mī. neq; em̄ dignū est me illō vas maculare vñ exiui. Illa at' scilicet citate qd' eēt. Rñd'it. Ego sum secundus fili' tu'. Illa eī recognitās i semetipsa z nō ferēs cōfusionē examinata est. Secundus pō sciēs q' p loquelā suā mors mī cōtigisset. z hāc a se i posterū exigit penā ne ampli' loqueret: et sic vsq; ad mortē taciturnitatē obseruauit. ¶ Circa pō idē tps Adrian' impator veniēs Athenas auduit de illo: eumq; ad se venire faciēs p'm' eū salutauit Ille aut' tacuit. Tunc Adrian' ait. Loquere philosophē vt a te aliquid addiscam'. Ille aut' i proposito silentij cōstātē pseuerāte: vocās Adrian' Tyrpon quendā spiculatorē suū ait. Hūc nolentē loq' impatori viuere nolum': adduc eum z torque. Adrian' deniq; spiculatorē latenter euocans ait. Loquere ei in via z p'suade ei vt loquat: z siquidem p'suasus respōdeat decolla eū. si pō nō respōderit reduc eū ad me. Ducebat aut' Secundus a spiculatorē ad locum tormentorū. Qui dixit. O secunde q're tacens morieris. loquere z viues. Sed ille vitā suā parū pendens mortē tacit' expectabat. Spiculator itaq; ducēs euz ad locū destinatū dixit illi. Extende ceruicem z suscipe in ea gladium. Ille extendens ceruicem silentio vitam postposuit. Apprehendēs igit' eū venit ad Adrianū dicēs Secundum vsq; ad mortē tacuisse.

¶ De his que ad interrogata respōdit scripto
Tunc Adrianus admirans Philosophi continentia dixit ei. Quia lex ista silentij quam tibi ipse proposuisti, nullo modo solui potest: sumens

Pagina i.

tabulā illā scribe ⁊ saltem manu sua loquere. Accipiens
Secūdus tabulā scripsit in hūc modū. Ego quidem o
Adrian⁹ nihil te timeo: qz p̄cept⁹ hui⁹ t̄pis vider⁹ existe
re. me qdē occidere potes. s̄ voc⁹ mee p̄ferēde nulla tibi
ptās est. Adrian⁹ itaqz legēs dixit. Bū excusat⁹ es s̄ ad
huc qdam tibi pbleumata ppono: vt ad hec mihi respō
deas. quoz p̄mū est. Quid est mundus: Ille respōdit
Mundus est incessabilis circuitus. spectabilis superlex
multiformis formatio. eternus tenor. circuitus sine erro
re. Quid est oceanus: Vnū amplexus. terminus co
artatus. hospiciū flumīnū. fons imbrū. Quid
est deus: Immortalis mens. incontemplabilis celsitu
do. forma multiformis. incogitabilis inquisitio. insopi
tus oculus. omnia continens. lux bonorum. Quid est
sol: Celi oculus. coloris circuitus. splendor sine occasu.
diei ornatus. horarū distributor. Quid est luna: Cel
li purpura. solis emula. malefactorū inimica. solamen
iter agentū. directio nauigantū. signum solennita
tum. larga rosis. p̄sagium tempestatum. Quid est ter
ra: Basis celi. medicullū mūdi. fructū cistos ⁊ mater.
operaculum inferni. mater nascentiū. nutritrix viuentū.
deuoratrix omnū. cellariū vitē. Quid est homo: Dēs
incarnata. phantasma tempis. speculator vitē. mancipi
um mortis. transiens viator. loci hospes. anima laborio
sa. parui t̄pis habitaculū. Quid est pulchritudo: Flos
marcidus. carnalis felicitas. humana concupiscentia.
Quid est mulier: Hoīs confusio. insaturabilis bestia.
continua sollicitudo. indefinens pugna. viri continentis
naufragium. humanū mancipiū. Quid est amīc⁹: Des
siderabile nomē. homo vir apparens. infelicitatis refu
gium. indefinēs felicitas. Quid diuitie: Auri pondus.
curaz minister. delectatio inuicunda. insatiabilis inuidia.

Pagina li.

desiderii inexplabile. os excelsum. inuisa concupiscentia.
 Quid est paupertas? Obile bonū. sanitatis mater. au-
 rarum remotio. sapiētie repatriū. negotium sine damno.
 possessio absq; calūnia. sine solitudine felicitas. Quid
 est senectus? Operatū malū. mors vuentū. incolumis lā-
 guor. spirans mors. Quid est somnus? Mortis imago.
 laborum quies. infirmantium votū. miserorū desiderii.
 Quid est vita? Bonorum leticia. miserorū mesticia. ex-
 pectatio mortis. Quid est mors? Eternus somnus. diu-
 tum pauor. pauperum desiderii. ineuitabilis euctus. la-
 tro hominis. fuga vite. resolutio omnii. Quid est verbū
 Proditor animi. Quid est corpus? Domiciliū anime.
 Quid est barba? Setus discretio. Quid est cerebrum
 Custos memorie. Quid est frons? Imago animi.
 Quid oculi? Duces corporis. vasa luminis. iudices ani-
 mi. Quid est cor? Receptaculum vite. Quid est iecur?
 Custodia laboris. Quid est fel? Suscitatio iracūdie.
 Quid est splen? Risus et leticie capax. Quid est stoma-
 chus? Liborum coquus. Quid ossa? Robur corporis.
 Quid pedes? Obile fundamentum. Quid est ven-
 tus? Aeris perturbatio. mobilitas aquarū. siccitas ter-
 re. Quid sunt flumina? Lursus indeficiens. resectio so-
 lis. irrigatio terre. Quid est amicitia? Equalitas ani-
 morum. Quid est fides? Ignote rei miranda certitudo.
 Quid est quod hominē lallum fieri nō sinit? Lucrū.

¶ Hinc Libellus Fundamentum eterne fel-
 licitatis nūcupatus: tam senibus q̃ iuuenibus sa-
 lutares anime sue doctrinas habere cupientibus
 summe necessarius.

¶ Sequitur Liber de Contemptu Mundi.

Tabula

Incipit tabula capitulorum in libris
de Contemptu mundi sequentem.

Tituli Capitulorum primi libri.

De miserabili humane conditionis ingressu	caplo primo.
De vilitate materie de qua factus est homo	ca. ij.
De vicio conceptionis	ca. iij.
Quali cibo conceptus nutriatur in utero	ca. iij.
De imbecillitate infantis	ca. v.
De dolore partus et ciulatu nascentis	ca. vi.
De nuditate hominis	ca. vii.
Quem fructum homo producit	ca. viij.
De incommodis senectutis et breuitate vite	ca. ix.
De labore mortalium	ca. x.
De studio sapientum	ca. xi.
De varijs studijs hominum	ca. xij.
De diuersis anxietatibus	ca. xij.
De miseria pauperis et diuitis	ca. xij.
De miseria seruorum et dominorum	ca. xv.
De miseria principis et coniugati	ca. xvi.
De miseria bonorum et malorum	ca. xvij.
De hostibus hominis	ca. xvij.
De carcere aie	ca. xix.
De breui leticia	ca. xx.
De inopinato dolore	ca. xij.
De vicinitate mortis	ca. xij.
De terrore somniorum	ca. xxiij.
De compassione	ca. xxiij.
De innumerabilibus speciebus egritudinis	ca. xxv.
De subitis infortunijs	ca. xxvi.
De diuersis generibus tormentorum	ca. xxvij.
De quodam horrendo facinore	ca. xxvij.
De pena innocentis	ca. xxix.

Tabula.

Tituli Capitulorū secūdi libri

De culpabili hūane puerfatiōis pgressu	cap. pmo.
De cupiditate	ca. ij.
De iniquis muneribz	ca. iij.
De acceptione personarum	ca. iij.
De venditione iusticie	ca. v.
De insatiabili desiderio cupidoz	ca. vj.
Quare cupidus satiari nō potest	ca. vij.
De falso nomine diuitiaz	ca. viij.
De exemplo cōtra cupiditatē	ca. ix.
De supflua sollicitudine cupidoz	ca. x.
De auaricia	ca. xi.
Cur auaricia sit seruit ^r idolorz	ca. xij.
De prosperitatibz auari	ca. xij.
De iniqua possessione diuitiaz	ca. xij.
De licitis opibus	ca. xv.
De incertitudine diuitiaz	ca. xvj.
De Gula	ca. xvij.
De exēplo p̄ gulā	ca. xvij.
De ebrietate	ca. xix.
De exemplo p̄ ebrietatem	ca. xx.
De Luxuria	ca. xij.
De generalitate luxurie	ca. xij.
De diuersis spēbz luxurie	ca. xij.
De coitu p̄ naturam	ca. xij.
De pena huius sceleris	ca. xxv.
De Ambitioso	ca. xxvj.
De nimia concupiscētia ambitionū	ca. xxvj.
De ambizioso exemplum	ca. xxvij.
De breui z misera vita magnatum	ca. xxx.
De diuersis p̄prietatibz supboz	ca. xxx.
De supbia z casu luciferi	ca. xxx.

Tabula

De arrogantia hominū	ca. xxxij.
De abominatione supbie	ca. xxxij.
De arrogantia supborum	ca. xxxij.
Contra fraudē ambitioſoz	ca. xxxv.
De proprietatibz arrogantum	ca. xxxvi.
De ſuperſtuo cultu	ca. xxxvij.
Contra ſuperſtuum ornatum	ca. xxxvij.
De plus deſert veſtibz q̄ virtutibz	ca. xxxix.
De ſuſcatione colorum	ca. xl.
De immundicia cordis	ca. xli.
De doloribz quos mali patiunt in morte	ca. xli.
De aduētū ch̄i añ mortē cuiuſlibet hois	ca. xliij.

Tituli capitulorum libri tertij.

De putredine cadauerum	caplo pmo.
De triſti memoria damnatoz	ca. ij.
De inutili penitencia damnatoz	ca. iij.
De penis inferni	ca. iiij.
De ineffabili anguſtia damnatoz	ca. v.
De igne gehennali	ca. vi.
De tenebris inferni	ca. vii.
De conſuſione penarum	ca. viij.
De indelicientia tormentoz	ca. ix.
De reprobi nunq̄ liberabunt a penis	ca. x.
Teſtimonia de ſupplicijſ eternalibz	ca. xi.
De die iudicij.	ca. xij.
De precedenti tribulatione	ca. xij.
De ſignis precedentibz	ca. xiiij.
De potētia: ſapientia ⁊ iuſticia iudicis	ca. xv.
De diuino iudicio	ca. xvi.
De nihil proderit damnandis	ca. xvij.

¶ Explicat Tabula Capitulorum.

Liber Primus

Incipit liber de Contemptu mūdi
sive de Miseria humane conditiōis
a Lothario diacono Cardinali sanctorū Sergij et Ba-
chi editus: qui postea Innocētiū papa tertius appella-
tus est. Et diuidit in tres libros pariales.

Prologus.

Domino p̄ri charissimo. P.
dei gr̃a Portuensi ep̃o Lothari⁹ indign⁹
diacon⁹ gr̃as in p̄senti et gloriā in futuro. No-
dicū oq̃ qd̃ int̃ multas angustias nup̃ ea (quam nosti)
occasione captui nō ex toto me p̄terij ociosum. S; ad
deprimendā sup̃biā (q̃ caput est oim̃ viciōz) vilitatē hu-
mane cōditōis vtrūq; descripsi. Titulū aut̃ p̄nt̃ opus-
culi v̄ro nōi dedicauit: rogās et postulās vt si qd̃ in eo ve-
stra discretio dignū inuenerit diuine gr̃e totū ascribat.
Si p̃o paternitas v̄ra suggesserit dignitatē h̃iane natu-
re christo fauente describā. Quatenus ita p̃ h̃ humilicē
elatus: vt p̃ illud humilis exaltet.

De miserabili humane cōditōis ingressu. Ca. I.

Quare de vulua m̄ris egres-
sus sum vt videre laborē et dolorē et p̃sume-
rent in confusione dies mei. Hier. xi. Si
talit̃ de se locut⁹ est ille quē dñs sc̃ificauit
in vtero. q̃ta loquar ego de me quē mater mea genuit in
p̄tis. Hui me dixerim mater mea qd̃ me genuisti filiū
amaritudinis et doloris Job. iij. Quare non in vulua
matris mortu⁹ sum: regressus de vtero non statim perij?
Cur except⁹ genib⁹ lactat⁹ vberib⁹: nec in cōbustione
et abū ignis. Utinā interfectus fuisset in vtero vt fu-

De Misera humana

Esset mihi mater mea sepulchꝝ z vulua eius concept⁹ e-
tern⁹. Job. x. Fuisset em̃ q̃si nō essem de vtero trālat⁹
ad tumulū. Quis q̃ det ocul̃ meis fontē lachrymarum:
vt fleam miserabile p̃ditōis hūane ingressū z culpabile
hūane p̃uersatiōis p̃gressū. dānabile hūane dissolutōis
egressum. Considerauerim q̃ cū lachrymis de q̃ factus
sum hō. qd faciat hō. qd factur⁹ sit hō. Sane formatus
de terra. concept⁹ in culpa. nat⁹ ad penā. Agit praua q̃
nō licet. turpia q̃ nō decent. vana q̃ nō expediūt. Fict⁹ id
bus ignis. esca vermis. massa putredinis. Exponam id
plani⁹. edisserā pleni⁹. Format⁹ est hō de pulucre. de lu-
to: de cinere. qd q̃ vili⁹ est de spurellimo spmate. Con-
ceptus in pruritu carnis. in feruore libidinis. in fetore
luxurie qd q̃ deteri⁹ est in labe pcti. Nat⁹ ad laborem
dolorē. timorē. qd q̃ miseri⁹ est ad mortē. Agit praua
quib⁹ offendit deū: offendit primū: offendit seipm. agit
turpia quib⁹ polluit famā. pollit consciām. polluit psonā
Agit vana quib⁹ negligit seria. negligit vtilia: negligit
necessaria. Fit ab ignis q̃ sp ardet z vrit inextinguibil.
esca p̃mis q̃ sp rodit z comedit immortalis: massa putres-
centis q̃ sp fetet z sozdet horribilis.

De vilitate materie de q̃ fact⁹ est hō. Ca. II.
Formauit igit dñs de⁹ hōlem de limo terre q̃ ce-
teris elemētis est vilior: vt p̃tz Gen. ij. Planetas
z stellas fecit ex igne. flat⁹ z vctos fecit ex aere. pi-
sces z volucres fecit ex aq̃. hoies z iumēta fecit de terra.
Considerans igit aq̃tica se vilē inueniet. p̃siderās aerea
se viliorē agnoscer. p̃siderās ignea se vilissimū p̃putabit.
Nec valebit se parificare celestib⁹: nec audebit se p̃ferre
terrenis: qz se parē iumētis inueniet z silem recognosce.
Eccl̃. iij. Un⁹ est em̃ interit⁹ hoīm z iumētoꝝ z equa
vtriusq̃ p̃ditio: z nihil h̃z hō iumento ampli⁹: de terra

Liber Primus

orta sunt & in terram parit reuertetur. Verba ista sunt
nō cuiuslibet hoīs s; sapientissimi Salomonis. Quid
est igit̃ homo nisi lutū & cinis. Hinc em̃ hō dī ad deum
Job. x. Memēto queso q̃ sicut lutū feceris me & in pul/
uerē reduces me. Hinc & deus inquit ad hominē Gen.
iij. Cinis es & in cinerem reuerteris. Comparatus sum
ait Job luto & assimilatus sum fauille & cineri. Lutum
efficitur ex aqua & puluere vtroq; manēte. Cinis autē fit
ex ligno & igne vtroq; deficiente. Expressum mysteriū
h̃ al̃s expmēdū. Quid ergo lutum sup̃bis: de quo pul/
uis extolleris: vnde cinis gloriaris.

De Uicio conceptionis **Cap. iij.**
A illud forsan respondebis: q̃ Adam ipse fuit de
limo terre formatus: tu autem ex humano semine
procreatus. At ille fuit formatus de terra sed virgine: tu
pro procreatus de semine sed immūdo. Job. xij. Quis
em̃ potest facere mundum de immundo conceptū semi/
ne: Quis est homo vt immaculatus sit & iustus appa/
reat natus de muliere. Ps. l. Ecce enim in iniquitatib;
conceptus sum & in peccatis concepit me mater mea.

Non in vna tm̃ iniquitate. non in vno tm̃ delicto: sed in
multis iniquitatibus & in multis delictis. In delictis et
iniquitatibus proprijs. in delictis & iniquitatibus alie/
nis. **¶** Est autē duplex conceptio. vna seminum. altera
naturarū. Prima fit in cōmissis. Scda fit in contractis.
Parentes em̃ cōmittunt in p̃ma. ples p̃hit in secunda.
Quis em̃ nesciat p̃bitū etiā iugale nūq; oīno cōmie/
ti sine p̃uritu carnis. sine feruore luxurie. sine fetore libē/
dinis: vñ semia p̃cepta sedant: maculant & viciant ex q̃/
bus aīa tandē infusa cōtrahit labē pcti. maculam culpe.
fordem iniquitatis. Sicut ex vase corrupto liquor infu/
sus corrumpit̃. & pollutū p̃tingēs ex ipso p̃tractu pollut̃

De Misera humana

Nabet em̃ aſa tres naturales potētias ſiue tres natu-
rales vires. Rōnabilem vt diſcernat int̃ bonū z malū.
Iraſabilem vt reſpuat malum. Concupiſabilem vt ap-
petat bonū. Iſte tres vires tribz oppoſitis vicijs origi-
nalit̃ corrūpunt. Uis rōnalis p̃ ignorantia vt nō diſcer-
nat int̃ bonū z malū. Uis iraſabilis p̃ iracundia vt re-
ſpuat bonū. Uis concupiſcibilis p̃ concupiſcentia vt appe-
tat malū. Prima gignit delictū. vltima parit peccatū. me-
dia delictū generat z peccatū. Eſt em̃ delictū nō facere fa-
ciendū. peccatū agere nō agendū. Hec tria vicia p̃huntur
ex carne corrupta p̃ tres carnales illecebras. In carnali
quippe p̃mertia rōnis ſopit̃ intuit⁹ vt ignorantia ſemine-
tur. libidinis irritat̃ prurit⁹: vt iracundia p̃pagaſ. volu-
ptatis ſatiaſ affect⁹: vt concupia cōtrahat̃. Hic eſt tyrannus
carnis. ſex mēbroꝝ. ſomes peccati. languor nature.
pabulū mortis: ſine q̃ nemo naſcit̃. ſine q̃ null⁹ moritur.
q̃ ſi trāſit reatu: ſp̃ tñ remanet actu. Ioannes in epla. j.
ca. j. Si em̃ dixerim⁹ q̃ peccatū nō habem⁹: noſipecs ſedu-
cimus z p̃ſitas in nob̃ nō eſt. O Quis neceſſitas z infelix
p̃ditio: añq̃ peccem⁹ pctō p̃stringimur: z añq̃ delinq̃-
mus delicto tenemur. Paul⁹ ad Ro. v. Per vnū homi-
nem peccatū in hunc mundū intrauit: z p̃ peccatū in cōm̃es
homies mors p̃tranſiit. An non patres vſq̃ comederūt
acerbam z dentes filioꝝ obſtupescunt.

Quali cibo p̃cept⁹ nutriaſ in vtero. Ca. III.

Sed attēde q̃ cibo cōcept⁹ nutriaſ in vtero: p̃fecto
ſanguine mēſtruo q̃ ceſſat a ſcia poſt p̃ceptū vt ex
eo concept⁹ nutriaſ i ſcia: q̃ fert̃ eſſe tā deteſtabilē z
imundus vt ex ei⁹ conatu fruges nō germinēt. areſcant
arbuſta. moriant̃ herbe. amittāt arbores ſet⁹: z ſi canes
inde comederēt in rabiem efferant̃. Concepti fet⁹ viciū
ſeminis p̃trahūt: ita vt leproſi z elephantici ex hac coꝛſ

Liber Primus

ruptioe nascant. Uñ fm legē moisaicā **Leuit. ix.** Du/
lier q̄ menstruū patit̄ reputat̄ imūda. z si q̄s ad mēstru/
aram accesserit: iubet̄ interfici. Ac ppter imundiciā men/
struoz p̄cipit̄ vt mulier si masculū pareret. xl. dieb; a tē/
pli cessaret ingressu. si p̄o feminā septuaginta.

De Imbecillitate infantis.

Ca. V.

Quare q̄ data est misero lux. z vita his q̄ st̄ i ama/
ritudine aīe. **Job. ij.** Felices illi q̄ moriunt̄ anteq̄
oziant̄: p̄us mortē sentiētes q̄ vitā scientes. Quidā em̄
tā deformes z p̄digioli nascunt̄ vt nō hoies h̄ aboiatio/
nes poti⁹ videant̄ q̄b; forte meli⁹ fuisset p̄uſum si nun/
q̄ p̄diſſent ad vſum: qm̄ vt monstra monstrant̄ z ostē
tui ostendunt̄. Pleriq̄ p̄o diminuti mēbris z sensibus
corrupti nascunt̄ amicoz tristitia. parentū infamia. vere/
cūdia p̄pinq̄oz. Quid h̄ p̄ricularit̄ dixerim de q̄busdā
cū ḡualiter oēs sine scia. sine p̄bo. sine p̄tute nascamur.
flebiles: debiles: imbecilles. p̄a; a brut⁹ distantes. imo/
min⁹ in mult⁹ habētes. Nā illa statim vt exorta st̄ gra/
diunt̄. Nos aut̄ nō solū erecti pedib; nō incedim⁹: verū
etiam curuati manib; nō reptam⁹.

De dolore part⁹ z eiulatu infant⁹.

Ca. VI.

Ones nascimur eiulātes vt n̄fz miseriā ex̄pma/
mus. Mascul⁹ em̄ recter nat⁹ dicat̄. femia p̄o e/
vñ⁹. Dicētes e vel a q̄t̄q̄ nascant̄ ab eua. Quid ē
iḡit eua nisi heu a: vtrūq̄ dolent⁹ est intericctio doloris
exprimēs magnitudinē. Hinc em̄ añ p̄c̄m virago: post
p̄c̄m eua meruit appellari: exquo sibi dictū audiuit. In
dolore paries. Non est em̄ dolor sicut dolor parturient⁹
Uñ Rachel p̄e nimio dolore part⁹ interiit: z moriens
vocauit nomen filij sui benhony. i. filius doloris. Uroz
Phinees subitis dolorib; irruentib; pepit simul ac pe/
rit. z in ipso mortis articulo vocauit filium suū Haboe

E

De Miseria Humana

¶ *f. fidelii meroris. Mulier aut vt naufragus cum parit tristitia h3. cū hō pcpit filiū masculū tā nō memit pssure ppter gaudiū: qz nat⁹ est hō i mundū. Lōcipit ḡ cū imundicia z fetore. parit cū tristitia z dolore. nutrit cū angustia z labore. custodit cū instātia z timore.*

¶ De nuditate hoīs nascēis. Ca. VII.
Nudus egredit⁹ z nudus regredit⁹. Paup accedit z paup rēdit. Aud⁹ (inqt Job. j.) egressus suz de utero mris mee z nudus reuertar illuc. Nihil intulim⁹ in hūc mundū. haud dubiū qz nec auferre qd possum⁹. Si qd aut indur⁹ egredit⁹ attēdat qle pferat indumentum. Turpe dictu. turpi⁹ auditu. turpissimū visu. *Fel dam sez pelliculā sanguine cruentatā. Hec est illa materia de q Thamar inqt in partu Ben. xxxvii. Quare dē uisa est ppter te materia. z ob hāc causam vocauit nomē eius Phares: qd interpretat diuisio.*

¶ Quē fructū hō pducit. Ca. VIII.
Otilis. pditōis hūane indignitas. o indig vilitat⁹ hūane cōditio. Herbas z arbores inuestiga. Ille de se pducūt flores: frondes z fruct⁹. z tu de te lendes z pediculos z lūbricos. Ille de se fundūt olēū. vinum et balsamū. z tu de te sputū. urinā z sterē. Ille de se spirāt suauitatē odoris. z tu de te reddis aboiationez fetoris. Qualis est arbor tal⁹ est fruct⁹. Non em pōt arbor mala fruct⁹ bonos facere. Quid est em hō fm formā nisi que dam arbor euerfa cui⁹ radices sunt crines. trunc⁹ est caput cū collo: cui⁹ stipes est pect⁹ cū alio. Ramū sū vlnē cū tibijs. Frondes sunt digiti cū articlīs. Hoc est foliū qd a vēto rapit⁹: z stipula q a sole siccā.

¶ De incōmodis senectut⁹ z breuitate vite. Ca. IX.
In p̄mordio pditōis hūane nō gent⁹. annis z ampli⁹ homines vixisse legunt⁹. s paulatim

Liber Primus

vita hominis dedinante dixit dñs ad Noe. Non pma) uebit spiritus me⁹ in homine in eternum: quia caro est. Eruntq; dies illius centum viginti quinque annor. **¶** Qd intelligi potest tam de termino vite q̃ de spacio penite; di. Et tunc em̃ rarissime legunt homines plus vixisse: sed cum magis ac magis vita recideret humana: dictum est a psalmista. Dies annor nostror in ipsis septuaginta anni. Si autem in potentatibus octuaginta anni: et amplius eorum labor et dolor. Nonne autē paucitas dierū nostrorū finietur breui tempore. Dies nostri velocius transeunt q̃ a texente tela succiditur Job. xiiij. Homo natus de muliere breui viuens tempore repletur multē miseris. Qui quasi flos egreditur et conteritur et fugit velut umbra: et nunq̃ in eodem statu permanet. Pauci nūc ad quadraginta. paucissimi ad sexaginta annos perueniunt. **¶** Si quis autem ad senectutem processerit statim cor eius affligitur et caput concutitur. languet spiritus: et fetet anhelitus. facies rugatur: et statura curuat. caligantur oculi: et vacillant articuli. nares effluunt: et crines defluunt. tremat tactus: et deperit actus. dentes putrescunt: et aures surdeſcunt. Senex facile prouocatur: et difficile reuocatur. cito credit. et tarde discredet: tenax et cupidus. tristis et querulus. velox ad lequendum: et tardus ad audiendum. laudat antiquos et spernit moder- nos. vituperat presens: et commendat preteritum. suspērat et anxiatur. torpet et infirmatur. Audi Horaciū poetam dicentem. Vultu senem circumueniunt incommoda rē. Porro nec senes contra iuuenem glorientur. nec insolescant iuuenes contra senem: quia quod sumus ille fuit: erimus quandoq; quod hic est.

¶ De Laborē Mortalium.
¶ Capitulū Decimū.

De Miseria Humana

Homo nascitur ad volandum: et homo nascitur ad laborem. Job. v. Lucei dies eius laboribus et erunt pleni sitis: nec per noctem requiescat mens eius. Et homo nonne vanitas? Non est quicquam sine labore sub sole. non est sine defectu sub luna. non est sine vanitate sub tempore. Tempus enim est mora motus rebus mutabilium. Vanitas vanitatum (inquit Ecclesiastes) et omnia vanitas. Quod humana sunt studia hominum: quod diuersa exercitia: vnum est tamen omnium finis et idem effectus labor et afflictio spiritus. Occupatio magis creata est omnibus hominibus et iugum quod super filios adam: a die exitus de ventre matris eorum usque ad diem sepulture in matrem omnium.

De Studio Sapientum **Ma. XI.**
Perscrutentur sapientes et investigent alta celi. lata terre profunda maris. de singulis disputent. de cunctis praecepta discantque aut doceant: et quod ex hac occupatioe nisi laboris et doloris et afflictionis spiritus inueniunt. Nouerat homo experimento quod dixit. Vedit cor meum ut scirem prudentiam atque doctrinam. errores et stulticiam: et agnouit quod esset labor et afflictio spiritus: eo quod in multa sapientia multa sit indignatio. et quod addit scientiam addit doloris. Licet enim oporteat indagantem multum insudare vigiliis et inuigilare laboribus et sudoribus: vix tamen est quicquam tam vile. vix tam facile quod ad plenum intelligat: comprehendatque ad liquidum: nisi forsitan illud perfecte sciat quod nihil scitur perfecte: quantum ex hoc insolubilis redargutio persequatur. Quinimo corporis quod corrumpit aggrauat animam et deprimat tertena inhabitatio sensum multa cogitantem. Audi quod super hoc dicit Salomon. Luce res difficiles non potest homo eas explicare sermone. Est homo quod diebus ac noctibus somnium non capit oculis: et nullam operis dei potest inuenire rationem. Et quanto plus laborauerit ad querendum. tanto minus inueniet. Deficiunt ergo scrutantes scrutinium: quantum accedet homo ad cor altius et exaltabit deus. Persecrator enim

Liber Primus

maiestatē opprimeat a glia. Qui enim magis intelligit magis dubitat. et ille videt sibi pl^{us} sapere quā qui desipit. Ergo p^{ro}pter scire est scire quod nesciat. Fecit autem de^{us} hominem rectum: et ipse se infinitis immiscuit questionibus.

¶ De varijs studijs hoīum Ca. XII.

QUerrunt et discurrunt mortales per sepes et semitas
accedunt montes. transcendunt colles. transiunt ru-
pes. puolat alpes. transgrediunt foveas. ingrediuntur ca-
uernas. rimant viscera terre. profunda maris. incerta flumi-
nis. opaca nemoris. inuia solitudinis. exponunt se ventis
et imbribus: tonitruis et fulminibus. fluctibus et pcellis. ruinis
et precipitijs. Metalla cudent et conflant. lapides scul-
punt et poliunt. ligna succidunt et dolant. telas ordiuntur et
texunt. vestes faciunt et consunt. Edificant domos et pla-
tant hortos. Excultant agros. pastinant vineas. succedunt
cibanos. extruunt molendina. piscant. venant et aucupan-
tur. meditant et cogitant. consiliant et ordinant: querelantur
et litigant. diripiunt et furant. decipiunt et merentur. conten-
dunt et preliant. et innumera talia ut opes congregant: ut
questus multiplicent. ut lucra sectent. ut honores acquirant
ut dignitates extollant: ut potestates ostendant. Et hec quoque
labor et metis afflictio. Si mihi non credit Salomoni
credas. Magnificavi inquit opera mea et edificavi mihi
domos et plantavi vineas. feci hortos et pomeria. et con-
serui cuncti generis arbores. extruxi mihi piscinas agrum
ut irrigarent sylva lignorum germinantium. Possedi ser-
uos et ancillas. multaque familiam habui. armenta quoque et
magnum ovium greges ultra omnes que fuerant ante me in hierusalem.
Coacervavi mihi aurum et argentum: et substantias regum
et provinciarum. Feci mihi cantores et cantatrices et deli-
cias filiorum hominum. citharas et psalterios in ministerio ad vi-
na fundenda. et suppressus sum operibus omnes que ante me

De miseria humana

fuerunt in hierlm. Cumq; me conuertissem ad vniuersa
que fecerant man⁹ mee: z ad labores quib; frustra desi
deraueram vidi in omnib; vanitatē z afflictionem ani
mi: z nihil permanere sub sole.

De diuersis anxietatib; Ca. XIII.
Omnia mortales angit anxietas: affligit cura. sol
licitudo molestat. metus exterrēt: tremor concutit.
horror abducit. dolor affligit. turbat leticia. contristat
turbatio. Paup z diues. seru⁹ z dñs. pūgat⁹ z pūnes
deniq; bon⁹ z mal⁹. oēs mūdānis cruciatib; affligūtur
z mūdānis afflictionib; cruciant^r. Expro. crede mōro.
Si impius inq; fuero ve mihi est. z si iustus nō leuabo
caput. satiatus afflictione z miseria.

De miseria paupis z diuit⁹ Ca. XIII.
PAuges em̄ premunt inedia. cruciant erumna. fa
me siti: frigore z nuditate. viles cūt z tabescūt: sper
nūtur z pfundit. Miserabil^r mēdicantis p̄dūio. z si
perit pudore pfundit. z si nō perit egestate cōsumit. s; vt
mendicet necessitate compellit. Deū causat iniquum q
non recte diuidat. proximū criminat malignū q nō ple
ne subueniat. Indignatur: murmurat: imprecatur. Ad
uerte sup hoc s̄miam sapientis Eccl. xl. Melius est mor
ri q̄ indigere. z etiā p̄mo suo paup odiosus erit. Oēs
dies paupis malī. fratres hoīs paupis oderūt eū. insup
z amici. p̄cul recesserūt ab eo. qz Cum fueris felix mul
tos numerabis amicos. Tpa si fuerint nubula sol⁹ eris
Prohpudor s̄m fortunā existimat p̄sona. cum pot⁹ s̄m
p̄sonā estimāda sit p̄sone fortuna. tam bonus reputatur
vt diues. tam malus vt pauper. cū potius tam diues sic
reputandus vt bonus. tam paup vt malus. Diues au
tem a superfluitate resoluitur z iactantia effrenatur. cur
rit ad libitum et corruit ad illicium. Eriā sunt instrū

Liber Primus

menta penarū que modo fuerunt oblectamēta culpārū. labor in acquirendo. timor in possidēdo. dolor in amittēdo. Mentē eius sp̄ fatigat ⁊ affligit. Matth. vi. Vbi enī est thesaurus tuus: ibi est ⁊ cor tuus. Sed de hoc in sequentibz plenius dicemus.

S De miseria seruorū ⁊ dñorū. **Ca. XV.**
Seruus ministrat. angarijs fatigatur. plagis affligitur. opibus spoliatur. q̄ si non habet habere cōpellitur. et si habet cogitur nō habere. Culpa domini: serui pena. culpa serui. domini preda. Quicquid delirant reges plectitur achini. venatio leo nis onager in heremo. sic ⁊ pascua diuitum pauperes. Extrema conditio seruitutis. Natura liberos genuit sed fortuna seruos constituit. Seruus cogitur pati: ⁊ nemo sinit compati. dolere compellitur: ⁊ nemo condolere permittitur. Sic ipse nō suus est vt nemo sit sibi. Miseri qui castra sequuntur: quia miserum est viuere aliena preda. Dominus autem si crudelis est oportet illum vereri propter nequitiam subiectorum. Si mitis est contingit illum cōtemni propter insolentiam subiectorum. Seuerum ergo metus affligit. mansuerū vilitas paruipendit. Rara crudelitas parit odium. et familiaritas parit contemptum. Familiaris enim cura fatigat et domestica sollicitudo molestat. Oportet enim hominem semper esse paratum vbique minutū vt possit insidias malignantiū precauere. oppugnantium iniurias propulsare. hostes conerere. ciues tueri. Nec sufficiat diei malicia sua. sed dies diei laborem eructat. ⁊ nox nocti sollicitudinem indicat. Dies ergo laboriosi duantur. et noctes expendantur insomnes.

S De Miseria Continentis ⁊ Coniugati.
Capitulum. XVI.

De Miséria Humana

Si potest ignis nō vrere: pōt caro nō ꝓcupiscere. qz
quātūcūq; puniet nūq; tñ ex toto iebuse ille pōt
expelli. Naturā expellas. furta tñ vsq; recurrer. nō
oēs (inqt **Matth. xix.**) capiūt ꝓbū istd: s; q ꝓ cape capi
at. **Un** cū de⁹ ipe de ceteris pōtificialib; indument; ius/
sisset. **Exod. xxvij.** vt **Moyses** z **Aaron** filios vestiret
de solis feminalib; nō ꝓcepit. s; ait vt ipi feminalib; vte/
rent cū ingrederent tabnaculū testimonij. **Sz** z **Aplūs**
inqt. **j. ad Cor. vij.** Nolite fraudare inuicem nisi forte ex
ꝓsensu ad tēpus vt vacet; oꝝoni. z itez reuertimini i id/
ipm ne tentet vos sathanas ꝓptet incontinentiā vestrā.
Del⁹ est em nubere q; vii. **Dugnat** q; cōtinentiam
angel⁹ sathane q carnaliter stimulat z **Guter** colaphi/
sat ignē nature flatu suggestiōis succēdit: materiā appo/
nit. facultatē tribuit: z oportunitatē mīstrat. pūgt etiam
z spēs q subito visa est facile ꝓcupiscit. **Un. ij.** **Regū. ij.**
Cū **Dauid** post meridiē deābularer in palacio domus
regie vidēs ex aduerso **Bersabee** se lauante misit z tulic
eā z dormiuit cū ea. erat em mulier pulchra nimis. **Poz**
ro q cūm vxore est: sollicit⁹ est q sunt mūdi z diuīsi est.
j. Cor. vij. Distrahit em ꝓ multas angustias z iniurias
z in sollicitudines varias disceptat: vt filijs z vxori. fa/
mulis z ancillis nccaria qrat z subministrat. **Tribula**/
tiones qz carnis hñt hñmōi **Vxor** ꝓtendit hñe ꝓciosus oz/
natum z variā supellectile: vt plurim⁹ sit sepe cult⁹ vxor
is q; celsus mariti. alioqñ ꝓ noctes z dies plāgit z suspi/
rat garrīt z murmurat. **Tria** itz em q nō sinūt hoīem in
domo ꝓmanere. sum⁹. stillici diu z mala vxor. **Illa** inqz
ornatior ꝓcedit z ab oib; honorat. ego aut miserrima in
conuētū muliez sola despicior. a cunctis cōtemnor. **So**/
la vult diligi z laudari. alterius amorē suū asserit odiū.
altri⁹ laudē suū dedec⁹ suspiciat. amandū est omne qd

Liber Primus

diligite. oditendū omne qđ spernit. vincere vult h̄ vinctū nō valet. famulari nō patit̄ h̄ dñari molit̄. Si pulcra fuerit facile adamat. si feda facile ꝛcupiscit. h̄ difficile custodit̄ qđ a multis diligit̄. z molestū est possidere qđ nemo dignatur h̄re. Ali⁹ facit̄. ali⁹ ingenio. alius liberalitate sollicitat. z ex aliq̄ pte capit̄ qđ vndiq̄ insitit̄. Equ⁹ assis vestis z lectul⁹: calix etiā z vzeol⁹ pus pbant. potesta compant. Spōsa pō vir tandē ostendit̄. ne pri⁹ displiceat qđ ducat. q̄liscunq̄ casus obuenerit sp̄ est habenda. Si feda. si fetida. si egra. si fatua. si supba. si iracūda si q̄libet mō vitiosa nisi ppter solā fornicatōem nō potest vxor a viro dimitti. Sz nec dimittes p̄t aliā ducere nec dimissa alij p̄t copulari. Matth. v. Nā quicūq̄ dimiserit vxorē suā nisi ob fornicatōis cām facit eā mechari. q̄ dimissam duxerit mechaf. Qz si vxor a viro discesserit manere d̄z inupta. aut viro suo reconciliari. i. ad Cor. viij. Braue nimis est pōdus cōiugij. Nā vt inquit Salomō Proverb. xviij. Stult⁹ est z impi⁹ q̄ tenet adulteram. z patronus est turpitudis q̄ celat erimen vxoris. Si pō dimittit adulterā absq̄ sui culpa punit̄. qm̄ illa viuente cogit continere. ppter qđ z discipuli ch̄i dixerūt. Si ira est causa hōi nō expedit nubere. Quis vnq̄ eq̄nimit̄er potuit sustinere rivalē: Sola suspitio zelotipij vehemēter affligit. Nā licet scriptū sit. Erunt duo in carne vna. zelus tñ viri duos in vna carne non patit̄.

¶ De miseria bonorū z malorū. **Ca. XVII.**
Non est cū ip̄s gaudere d̄t dñs: qz p q̄ peccat hō p̄hectorquetur. Vermis em̄ p̄sae nunq̄ morit̄ et ignis rōnis nunq̄ extinguit̄. Job. iij. Vidi eos q̄ operant̄ iniquitatē z seminat̄ dolores z metunt eos flante deo perijisse. z spū ire ei⁹ esse p̄sumptos. Superbia inflat. inuidia rodit. auaricia stimulat. ira succedit. angustia

De Misera humana

gula dissoluit luxuria. ligat mēdaciū. maculat homicidiū
Sic z cetera portēta viciōz / z q̄ st̄ hoi oblcāmēta pec-
cādi. duo st̄ infra puniēdi. Inuid⁹ alteri⁹ rebz marces-
cit optimis. Inuidia siculi nō inuenere tyrāni Tormētū
mai⁹. Iudiciū ei⁹ corripit naturā: aplo testāte q̄ ait. **Q**ue-
rui uert i cogitatōibz suis obscuratū ē insipies cor eoz:
p̄ qd de⁹ tradidit illos i desideria cordis eoz in inuē-
diciā vt p̄melis afficiāt corpa sua. z sic reprobauerūt
deū hīe in noticiā: ita tradidit eos de⁹ i reprobū sensuz.
vt faciāt ea q̄ nō pueniūt. Sz z q̄ pie uiuere volūt i chri-
sto psecutionē patiūt. Sancti nāq; ludibria z verbera
expti. insup z vincula z carceres. lapidati st̄. secti st̄. tēta-
ti sunt. in occasiōe gladij mortui sunt p̄ dño. Circūierūt i
melorē. in pellibz capnis egentes angustiatī. afflictī. qbz
dign⁹ nō erat inuidus. in solitudinibz errātes z i mōtibz
z in spelūcis z in cauernis t̄re. picul fluminū. piculis la-
tronū. picul ex gñe. piculis ex gētibz. picul ex falsis fratri-
bus. in labore z erūna. in vigilijs multē. in fame z siti. in
angustijs multē. in frigore z nuditate. Iustus em̄ abne-
gat semetipm crucifiges mēbra sua cū vicijs z cōcupiscē-
tijs: vt sibi mūdus crucifix⁹ sit z ipe mūdo. Nō hz hic
manentē ciuitatē s̄ futurā inq̄rit. sustinet seculū tanq; ext-
lūi. clausis in corpe tanq; in carcere. Incola (inq̄. p̄pha-
p̄s. cxiij.) ego sum in terra: z pegrin⁹ sicut oēs patres
mei. Remitte mihi vt refrigerer prius q̄ abeam: et non
ero ampl⁹. p̄s. cxix. Heu mihi qz incolat⁹ me⁹ plonga-
tus est habitauī cū habitātibz cedar multum incola fuit
aia mea. vñ Paul⁹. ij. Cor. ij. Quis infirmat z ego nō
infirmor. qd scandalizat z ego nō vroz. Nā pctā. primo-
rum refrigeria sunt iustoz. s̄ est irriguū qd Calaphaze
fule sue dedit in dorem. vt p̄z Iudiciū. j.

De Hostibz Hominis

Ca. XVIII.

Libber Primus

Multitia igitur est vita hominis super terram. an nonne vera multitudo est et multiplices hostes. spiritus vinctus insidient ut capiant. persequantur et perimant. demon et homo. mundus et caro. demon cum vitiis et concupiscentiis. homo cum bestiis mundus cum elementis. caro cum sensibus. Caro namque (ut Apostolus ait ad Eph. vi.) concupiscit aduersus spiritum spiritus autem aduersus carnem. Vlex non est in nobis colluctatio aduersus carnem et sanguinem: sed aduersus spiritualia neque in celestibus. aduersus rectores tenebrarum harum. Petrus in epistola prima. cap. v. Aduersarius enim vester diabolus tanquam leo rugiens circum querens quem deuoret. accenduntur ignea tela nequissimi. Mors ingreditur per fenestras. oculus animam depredatur. pugnat orbis terrarum contra insensatos. id est gens contra gentem. et regnum aduersus regnum. terremotus magni per loca: et pestilentie: et fames: terroresque de celo et tempestates. Terra producit spinas et tribulos. aqua percellas et fluctus. aer tempestates et tonitrua. ignis choruscationes et fulgura. Beatus iacobus. Maledicta sint terra in opere tuo: spinas et tribulos germinabit tibi. In sudore vultus tui vesceris pane tuo donec reuertaris in terram. quia terra es et in terram ibis. Psalmus. Exterminauit eum aper de sylua et singularis ferus depastus est eum. Hieremias. Lupus et vulsus. pardus et leo. tigris et onager. cocodrillus et geryphes. serpens et coluber basiliscus et aspis. cerastes et draco. scorpiones et vipere. Sed et lendes et pediculi. formice et pulices. cynice et musce. serabrones et vespe. pisces et volucres. Nam qui creati sumus ut dominaremur piscibus maris et volatilibus celi et vniuersis aiantibus que mouent in terra. nunc illis datum in predam et in escam eorum tribuimur. Scriptum est enim Deutero. xxxij. Dices bestiis inuictam in eos cum furore trahentium super terram atque serpentium.

De Miséria Humana

I De carcere aie qđ est corp⁹ **Ca. XIX.**
Afelix ego hō qđ me libabit de carcē mortis hui⁹.
Ecce nō vult educi de carcere qđ non vult exire de
corpe. nā carcer aie corp⁹ est. De qđ ps. dr. Educ de car
cere aīaz meā. munqz est qđes z tñ qllitas. nūqz par z secu
ritas: vbiqz tior z tremor: vbiqz labor z dolor. Caro dñi
vixit dolebit z aīa sup semetipam lugebit.

II De Breui Leticia **Ca. XX.**
Quis vnqz diem totū duxit i sua delectatiōe iocun
diū. quē in aliq pte dici reat⁹ consēte vel impet⁹ ire
vel mot⁹ pcupie non turbauerit. quē liuor inuidie vl' ar
dor auaricie. vel tumor supbie non verauerit. quem aliq
iactura vel offensa vel passio nō cōmouerit. quē deniqz
visus vl' audit⁹ vl' act⁹ aliqz nō offenderit. Rara aīis i
terris nigroqz simillima cigno. Audi sup h sniam sapi
entis in Ecd. A mane vsqz ad vespam mutabit tēpus.
cogitationes vane sibi succedūt z mens rapit in diuersa.
Job. xij. Tenēt tympanū z cytharā z gaudēt ad sonitū
organū. ducunt in bonis dies suos: z in puncto ad infer
num descendunt.

III De inopinato dolore **Ca. XXI.**
Semp em in mūdana leticia trīsticia repētina succe
dit: z qđ incipit a gaudio desinit in merore. Mū
dana qppe felicitas innumerz amaritudinibz est respsa.
Hauerat h ille qđ dixerat. Risus dolore miscebit⁹ z extre
ma gaudij luct⁹ occupat. Expti sunt z liberi Job. vt ptz
Job. i. Qui cū comederēt z biberēt vinū i domo fratrz
sui p̄mogeniti: repēte vehemēs vētus irruit a regiōe de
serti z conculsit quattuor angulos domus: que corruens
vniuersos oppressit. Merito qđ pater aiebat Job. xxx.
Versa est in luctū cythara mea z organuz meū in voce
fientū. Meli⁹ est ire ad domū luct⁹ qđ ad domū conui

Liber Primus

vi. Attende salubre psiliū. In die bonorū nō immemor
sis malorū. Decorare nouissima tua z i cternū. n̄ peccab.

¶ De Ulanitate. Ca. XXII.
Semp vltim⁹ dies p̄m⁹: z nuncq̄ p̄m⁹ dies vltim⁹
reputabit: Cū tñ ita sp̄ viuere deceat tanq̄ mori sp̄
oporteat. Sc̄ptū est em̄. Memor esto qz mors non tar
dat. tps̄ p̄terit z mors appropinq̄t. Nille anni añ oca
los morietis tanq̄ dies hesternā q̄ p̄terit. Sp̄ em̄ futu
ra nascunt. sp̄ p̄ntia moriunt: z qcqd est p̄teritū: est totū
mortuū. Morimur q̄ sp̄ dū viuim⁹. z tūc tñ desinim⁹
mori cū desinim⁹ viuere. Melius est q̄ mori vite q̄ vi
uere morti. qz nihil est vita mortal̄ nisi mors viuens. vñ
Ecc̄i. iiii. Laudauī magis mortuos q̄ viuētes. z vtro
q̄ feliciozē iudicauī q̄ necdū natus est. vita velocit̄ fugit
z retineri non p̄t. Mors aut̄ militatēter occurrit z impe
diri non valet. Hoc est illd̄ mirabile: q̄ quanto pl⁹ cre
sat tanto magis decrescat. quia quanto plus vita p̄cedit
tanto magis ad finem accedit.

¶ De terroze somnioz. Ca. XXIII.
Tempus qd̄ quieti p̄cessum est nō p̄cedit esse quie
tum. Nā terrēt somnia: visiones p̄turbāt. Et licet
nō sint i veritate tristia vl̄ terribilia seu laboriosa q̄ som
niant somniātes. tñ in veritate tristant. terrētur z fatigā
tur etiā int̄m̄ vt aliqñ dormientes lachryment. z euigila
tes sepiissime conturbent. Aduerte qd̄ sup̄ h̄ dicat Heli
phas themanites Job. iiii. In horroze visionis noctur
ne cū solet sopor occupare homies pauoz p̄mit me z tre
mor: z oia ossa mea p̄territa sunt. z cū sp̄s me p̄nte trā
siret inhoruerunt pilī carnis mee. Considera Job. vii.
dicentē. Si dixero p̄solabit me lect⁹ me⁹ z reiciabor lo
quens mecum in strato meo. terrebis me p̄ somnia: z p̄
visiones horroze p̄cuties. Nabuchodonozor somniū

De Misera humana

vidit qđ eū valde pterrūit: z vīdēs capīt? turbauēte eū. Multe cure sequunt somnia: z vbi mltā somnia: vanitates plīme. Multos errare fecerūt somnia: z exciderūt sperātes in illis. Apparet eīn frēqnter turpes i somnis imagies ex quibz p illuśiōes nocturnas nō solū caro polluit hāia maculat. Vñ dñs Zenit. xv. Si sit inqđ inter vos hō qđ pollutus sit in nocturno somno extra castra egrediat? z nō reuertat? pūs qđ ad vesperz lauetur aq. z post solis occasum regrediat? in castra.

De Compassione Oa. XXXIII.

Quāto dolore turbamur. quanto tremore pcutimur cū amicor? dāna sentim? z parentū picula formidam?. Pl? interdū san? formidine qđ infirm? egritudine p̄turbat. pl? h volūtarius affectu doloris qđ inuitus effectū lāguoris affligit. Ucy est cū illō poeticanz Quidq. Res est folliati plena timoris amor. Cui? peccatus tā ferreū. cui? cor tā lapideū: vt gemit? nō expmat. lachrymas nō effundat cū. p̄mī vñ amīc morbiū vel incertū intuet? vt patiēti nō copatiat? z doletī nō p̄doleat. Ipse iesus cū vidisset mariā z iudeos (qđ cū ea venerant ad monumentū) plorantes infremuit spū: z turbauit semetipm z lachrymar? est. h eo poti? qz mortuū ad vite miseras reuocauit. Sciat autē se culpabilē durū z dure culpabilē qđ corpalem amīc sui mortē deplozat: z spūalē anime sue mortē non deslet.

De subit? infortunijs Oa. XXV.

Subito cū non suspicat infortuniū accidit. calamitas irruit. morbo inuadit. mors iterapit quā null? euadit. qđ ne glieris in crastinū ignorans qđ supuentura pariat dies. Nescat hō finē suū. h sicut pisces capiuntur ab hamo: z sicut aues cōprehendunt? laqueo: sic capiunt? hoies in tpe malo cū eis exemplo supuenerit.

Liber Primus

De inuenerabilibus spēs egritudinis **Ca. XXVI.**

Nondū a seculi tot egritudinū gñā, tot passionum spēs physica industria potuit indagare q̄t hūana fragilitas potuit tolerare Tolerabilem dixerim in tolerantia morboꝝ, aut intolerabilem dixerim in tolerantia. Melius est ut vtrunq; coniunxerim. Nam intolerabile est ppter passionis acerbitatē: z tolerabile est ppter patiendi necessitatem De die in diem: ac magis ac magis humana natura corrumpit Itaq; plūma fuerunt olim expimēta salubria q̄ ppter defectū ipsius hodie sunt mortifera. Senuit iam mūdus vterq; .i. macrocosmus z microcosm⁹ .i. maior mūdus z minor mūdus. Et qn̄ to plūti⁹ vtriusq; senectus pducat: tanto deterius vtriusq; natura corrumpit z turbat.

De diuersis gñib; tormētoꝝ **Ca. XXVII.**
Quid dicā de miseris q̄ p innumera tormētoꝝ gñā puniunt. cedunt sustib; z gladijs iugulant. cremantur flāmis z lapidib; obzuant. discerpunt vngulis z patibulis suspendunt. torquent tigris z scorpiōib; flagellant. artant vinctis: z a laqueis suggillant. detruuntur carcerib;: z ieiunijs macerant. p̄cipitant z s̄mergūtur. excoriant z distrahunt. sectant z suffodiuntur. Qui ad mortē ad mortē. q̄ ad gladiū ad gladiū: q̄ ad famē ad famē. z q̄ ad captiuitatē ad captiuitatē. Crudelē iudiciū. imane supplicii. triste spectaculū dant in escā volatilib; celi. bestiis terre z piscib; maris Heu heu heu misere matres que tam infelices genuisti filios.

De q̄dā horrendo facinore **Ca. XXVIII.**
Ilud igit̄ horribile facin⁹ libet remitti qd̄ Iosephus de iudaica obsidione describit. Mulier que dam facultatibus z genere nobilis cum cetera multitudine (q̄ confluerat hierosolymis) eodem cum omnib; ob;

De Miseria Humana.

fidionis casum ferebat. Huius reliquas facultates (q̄s
de domo in urbē cōuexerat) tyranni penit⁹ inuaserunt.
Si qd p̄o relicū ex magnis opib⁹ fuerat q̄ victū q̄tidia
nū p̄ueniē duceret: irruentes p̄ momēta satellites p̄e/
donū rapiebāt: p̄ q̄ ingēs labor mulierē ex indignatiōe
quadā velut infantia fatigabat: ita vt interdū p̄dones in
necem sui maledictionib⁹ z cōuit⁹ instigaret. Vt cū
nec irritatus q̄sq̄ nec miserat⁹ illā p̄meret. z si qd forte
fuisset cūi quesitū ab illa: id ab alijs q̄reret: nec iam fie/
ret vsq̄ copia req̄rendi. Famis aut̄ dū viscerib⁹ insiste/
ret ac medullis: z ad furorē tam famis inedia purgeret:
pessimis vsa est cōsilijs: z ip̄a nature iura iam armat.
Erat at̄ ci s̄b vberib⁹ puul⁹ fili⁹ quē an̄ oculos ferēs: infē/
licis inq̄t m̄ris es o infelicioz fili. Nā in bello fame ac di/
reptione p̄donū cui te reseruabo. Nā etsi posset vita su/
pari iugo tū romane seruatur⁹ vigeber⁹. veni q̄ o mi na/
te esto m̄ri cib⁹: furor p̄donib⁹: secul⁹ fabla: q̄ sola decrat
cladib⁹ iudeoz. Et cū h̄ dixisset p̄tinus filiū iugulauit.
Tunc deniq̄ igni appositū torret: mediū qdē cōsumit:
mediū seruat oblectū. Et ecce statim p̄dones irrūit ab
uste carnis odore cōcepto: mortē minant nisi abos sine
mora (q̄s patos senserāt) demonstraret. Tūc illa inquit:
p̄tem vob̄ optimā reseruauit: z p̄tinuo q̄ sup̄fuerāt mem/
bra reterit infantis: ac illos repente ingēs horroz z ima/
nis inuasit. z q̄si animi diruere: vox eoz est fauab⁹ inter/
clusa. Illa p̄o truci vultu: z ip̄is iā p̄donib⁹ truciulentioz
me⁹ inq̄t est part⁹: me⁹ est fili⁹ z meū est facin⁹: edite
nā ego prior comedi q̄ genui. Nolite vos effici aut m̄re
religiosiores aut feia molliores: q̄ si vos pietas vincat z
meos execramini abos q̄ iā talib⁹ pascha sum ego: iterū
his pascar. post h̄ illi facti p̄tremitēs discedūt q̄ hunc so/
lum ex omib⁹ cibū miserie matri relinquunt.

Liber Secundus

Nemo se perfidat ex parte a pena que se. **Ca. XXIX.**
nouit immunē a culpa. Qui stat videat ne cadat.
nā sepe innocēs damnat et nocēs absoluit. p^o punit. ho.
norat impi^o. iesus crucifigit: et barrabas liberaat. Ho.
die vir dētus inutil. vir fūgiosus hypocrita. vir simplex
fatu^o reputat. deridet em̄ iusti simplicitas. Jam pax cōl
tempta est apud cogitationes diuinitum.

Explicit Liber Primus

Incipit Liber Secundus

De culpabili hūane puerfatiois ingressu. Ca. I.
Tria maxime solent hoīes affectare. opes.
voluptates. honores. De opibus praua.
de voluptatibus turpia. de honoribus va
na pcedūt. Hinc em̄ Joh. ap^ls ait. j. Joh.
ij. Nolite diligere mūdū neq; ea q̄ i mūdo
sunt. q; quicqd est in mūdo aut est cupia carnis aut cō
cupiscētia oculor: aut supbia vite. Concupia carnis ad
voluptates. cupiscētia oculor ad opes. supbia vite pti
net ad honores. Opes generant cupiditatē. concupiam
et auariā. Voluptates pariunt gulā et luxuriā. Honor
es nutriūt supbiā et iactantiam.

De Cupiditate.

Ca. II.

Nihil est igit̄ auaro scelesti^o et nihil iniqui^o q̄ amare
pecuniā. Verbū ē sapientis. qd̄ pfirmat ap^ls di
cens. j. ad Tim. vj. Qui volūt diuites fieri incidunt in
tentationē et in laqueū diaboli et i desideria mlt̄a et inuti
lia et nociua q̄ imergūt hoīes i interitiū et pditionē. Ra
dix em̄ oīm malor est cupiditas. Hec sacrilegia cōmit
tit. furta et rapinas exercet et p̄das. bella gerit et homici
dia. symoniace vendit et em̄. inique petit et recipit inui
s

De Misera Humana

ste negotiatur et feneratur. Instat dolis et imminet fraudibus. Dissoluit pactum et violat iuramentum. Corruptum testimonium et pervertit iudicium.

¶ De iniquis muneribus. Ca. III.
Qonsule prophetam euangelicam Esaiam. j. ca. Res inquit diligunt munera: sequuntur retributiones. pupillo non iudicant. cum vidue non ingrediuntur ad eos. Nec iniqui precedunt retributiones: quia non iudicant amore iustorum. Sed retributiones precedunt ipsos: quia iudicant amore pecunie. Et per eum sequitur largitione vel permissione vel spe: et ideo pupillo non iudicant a quo nihil largitur vel permittit vel sperat. Principes infideles socii furum quamque diligitis munera. sequimini retributiones. nunc exaugetis manum a munere nisi prius excludatis cupiditatem a pectore. De vobis inquit propheta Ezechiel. xxi. Principes eius quasi lupi rapietes predam et avarum sectantes lucra. Principes eius in muneribus iudicabant et sacerdotes eius in mercede docebant: et propheta eius in pecunia divitiabatur. Ecce dominus per moysen precepit in lege. Iudices et magistros constitues in omnibus portis tuis ac iudicet populum iusto iudicio nec in alteram partem declinet. Non accipies pro nomine nec munera: quia munera excecant oculos sapientium et mutant verba iustorum. Sed iuste quod iustum est persequeris ut vivas. Duo dicit. iustum et iuste. Quidam enim iuste quod iustum est. alij quod iniustum est iniuste. Rursum quidam iniuste quod iniustum est. alij iuste quod iniustum est persequuntur.

¶ De acceptione personarum. Ca. II.
Ure vobis qui corrupti estis prece vel prociis. qui tractati amore vel odio. Dicatis bonum malum et malum bonum. ponentes lucem tenebras et tenebras lucem. mortificantes animas que non moriuntur. et vivificantes animas que non vivunt. Vos autem non attenditis merita causarum: sed merita personarum. non iura sed munera. non iusticiam sed pecuniam. non quod recte diceret: sed quod vos

Liber Secundus

iustas affectet. non qđ lex sauciat. s; qđ mēs cupiat. **Nō**
 inclināz aīm ad iusticiā: s; iusticiā inclināis ad animū.
 nō vt q; lig; s; libeat: s; vt liceat s; qđ liber. **Aunq;** i vob;
 ita simplex est oculus: vt totū corp⁹ sit lucidū: s; sp; aliqđ
 admiscetis fermēti q; totā massā corrumpitis. **Paupē**
 rīm causā cū morā negligit; diuitū cām cū mag⁹ instā
 tia pmouetis. **In** illis rigore ostēditis. cū ist; ex māsue/
 tudine dispensatis. **Illos** cū difficultate respicitis. istos
 cū fauore tractat;. **Illos** negligent audir;. istos subtilit;
 auscultatis. **Clamat** paup; z null⁹ exaudit. loquit; diues
 z oēs applaudūt. **Diues** locut⁹ est z oēs tacuerūt: z ver/
 bum illi⁹ vsq; ad nubes pducēt. **Paup;** locutus est z di/
 cunt. qđ est h;. z si offenderit subuertent illū. **clamat** vim/
 patiens z null⁹ exaudit. **voāferat** z nō est q; iudicet. **Sz**
 si forte paupēz cām suscipit; illos remisse fouet;. **Cum**
 aut diuitū cām assumitis: illos pcinacī adiunat;. **Paupē**
 res despicitis: diuites honorat;. **Istis** reuerēter assur/
 gitis. illos despicabiliter conculcat;. **Fac. ij.** Si introie/
 rit in conuētū vīo vir annulū hīs aureū in veste cādida
 introierit z paup; sordido habitu z intendatis in eum
 qui indutus est veste preclara z dixeritis ei. **Tu** sede hic
 bene. **Pauperi** dō dicatis. **Tu** sta illic aut sede sub sca/
 bello pedum meorum. **Nonne** iudicatis apud vosmet/
 ipsos z facti estis iudices cogitationū iniquaz. **De** vob;
 em z contra vos dicit ppha **Hiere. v.** Magnificati sunt
 z dilatati sunt z inersati z impinguati causā pupill;
 non dixerunt z iudicium pauperum non iudicauerunt.
Sz in lege scipit **Deut. v.** Nulla erit distātia psonarū:
 ita paruum audietis vt magnū. **Non** accipietis cuius/
 cūq; psonam: quia dei iudiciū est. **Non** est cū perso/
 narum acceptio apud deum.

De Venditione iusticie.

Ca. V.

De Misera Humana

Us autē nō grāz gr̃tis datā: nec iusticiā iuste reddit)
tis: qz nīl venit nō puenit: nec dat nīl vendat. Se
pe iusticiā tantū differt q̃ litigātibz pl⁹ q̃ totū au
fertis: qz maior ē sumpt⁹ expēse q̃ fruct⁹ snie. Quid autē
poterit illi in districto iudicio r̃ndere q̃ p̃cipit Matth.
x. Gratis accepistis gr̃tis date. lucrū in archa. damnū in
consciētia. pecuniā captatis. s̃ animā captiuat⁹. Uerum
quid p̃ficiat homi li mundū lucrē vnīuersum. aie p̃o sue
detrimentū patiat⁹. Aut quā dabit hō cōmurationē pro
aia sua. Frat nō redimet: redimet hō: nō dabit deo pla
cationē suā nec p̃ciū redēptōis aie sue. laborabit in eter
nū z uiuet adhuc in finē. Audite diuites qd d̃ vos Ial
cobus apl's ait in. v. ca. Agite nūc diuites plorate z plu
late in miserijs ṽris que adueniēt vob. diuitie vestre pu
trefacte sunt. vestimēta ṽra a tineis comesta sunt. aurū z
argentū vestrū eruginauit z erugo eoz erit vob in testi
moniū: z manducabit carnes ṽras sicut z ignis. thesau
risastis vob irā in nouissimis dieb. Ecce merces opari
ozum ṽroz q̃ melluerūt regiones ṽras q̃ fraudata est a
vobis. Clamat z clamor ipoz in aures dñi sabaoth in
troiuit. Propterea veritas p̃cepit Matth. vj. Nolite
thesaurizare vobis thesauros in terra vbi erugo z tinea
demolit⁹: vbi fures effodiūt z furant⁹.

De insatiabili desiderio cupidoz. Oca. VI.
Oignis inextinguibilis cupiditas insatiabilis. Quis
vnq̃ cupid⁹ p̃o fuit voto p̃tētus. Cū adipiscat qd
optauerat desiderat sp̃ ampliora. In habēdis nō in ha
bitis finē p̃stituit. Insatiabilis est ocul⁹ cupidi z in partē
iniquat⁹ nō satiabit⁹. Auar⁹ nō implebit⁹. z q̃ amat pecu
nias fruct⁹ nō capiet ex eis. Infern⁹ z p̃ditio nunq̃ re
plenit. Similit⁹ z oculi hoim insatiabiles. Sanguisuge
due filie sunt. q̃ dicūt affer affer. naz Crescit amor num/

Libet Secundus

int quantū ipa pecunia crescat.

¶ Quare cupid⁹ satiari nō pōt. **Ca. VII.**
Us o cupide scire qre sp es vaci⁹ z nūq̄ impler⁹
aduerte. Nō est plena mēsurā tua q̄ q̄ntūcumq̄ cō
tineat adhuc capax est amplioris. S; hūan⁹ animus
capax ē dei: qm̄ q̄ adheret deo vñ spūs ē cū deo. Quā
tūmlibet q̄ p̄tineat nūq̄ est plen⁹ nisi dū habeat cui⁹
sp̄ est capax. Si vis q̄ o cupide satiare desinas esse cupi
dus. qz dū cupidus fuer⁹ satiari nō poteris. Nō est em̄
conuentio luc⁹ ad tenebras: neq̄ ch̄i ad belial: qz nemo
potest deo seruire z māmone.

¶ De falso noie diuitiaz. **Ca. VIII.**
O Falsa diuitiaz felicitas q̄ diuitie veracit̄ efficit fili/
um infelicē. Quid est infelic⁹ q̄ opes mūdi q̄ di
uitie nuncupant. Opposita sunt esse diuites z egenū. ac
opes mūdi nō auferūt: s; afferunt egestatē. Magis em̄
(inquit Salomon) sufficit modicū paup̄i q̄ plurimū diui
ti: qz vbi multe diuitie: ibi multi q̄ comedūt illas. Quor
z quāti magnates indigēat: ipsemer frequēter experior
opes itaq̄ nō faciūt hoīem diuitē s; egenū. vñ. Qui satis
est qd̄ h; satis illum constat habere zc.

¶ De exemplo s; cupiditatē. **Ca. IX.**
O mltos seduxit cupiditas. q̄ plures pdidit aua
ricia. Balaam asella redarguit z pedes sedentis
attriuit: qz cap⁹ cupiditate pmissoz disposuerat male/
dicere israheli. A; ior ppl̄s lapidauit: qz tulit aux z argē
tum de anathēn ate hiericho. Naboth interemptus est
vt achab vineā possideret. Syeli lep̄ p̄cussus est: qz pe
tijt z recepit aux z argentū z vestes sub nomie Helysei
Iudas laqueo se suspēdit: qz vedit z tradidit christum.
Ananiā z saphyrā subitanea mors extinguit: qz de pre
cio agri defraudauerūt ap̄lm̄. Sach. ix. Edificauit tyz⁹

De Misera humana

munitionē suā z coaceruauit argentū q̄si humū z aurūz
q̄si litū plateaz. h̄ ecce dñs possidebit eā z periet i ma/
ri fortitudinē ei⁹. Et hec ign deuorabit.

¶ De supflua sollicitudinē cupidoy **Ca. X.**

Ad pgregandū q̄s instet cū stare nō possit ille
q̄ pgregat Job. xij. Nā q̄si flos egredit z pterit z
fugit velut vmbra z nūq̄ i eodē statu pmanet. Cur ml/
ta desideret cū pauca sufficiāt. Hñtes inq̄t victū z vesti/
tum his p̄tēti sitis. Cur nc̄caria cū mlta sollicitudinē que/
rat: cū ip̄a sine maḡ difficultate se offerāt. Audi qd sup
h̄ p̄itas d̄t Lu. xij. Nolite solliciti ēē dicētes. qd mādu/
cabim⁹ aut qd bibem⁹: aut qd opiemur. scit em̄ p̄r v̄r ce/
lestis qz his oib⁹ indiget. Querite ḡ p̄mū regnū dei et
iusticiā ei⁹. et hec oīa adijciēnt vob⁹. Nunq̄ em̄ vidi ius/
tum derelictū: nec semē ei⁹ querēs panem.

¶ De Auaricia

Ca. XI.

Antalus sitit in vndis: z auar⁹ eget in opib⁹. Cui
tantū est qd h̄z q̄ntū est qd nō h̄z: qz nunq̄ v̄r ac/
quisit⁹: h̄ sp̄ inhiat acq̄rendis. Salomon. Est q̄si diues
cū nihil habeat: z est q̄si paup̄ cum ip̄a multis diuitijs sit
Auar⁹ et infern⁹ vterq̄ comedit z nō digerit: recipit et
nō reddit. Auar⁹ nec patiētib⁹ p̄patit: n̄ c̄ miser⁹ subue/
nit v̄l miseret. h̄ offendit deū. offendit se. p̄m. offendit p̄/
ximū. Nā deo detinet debita. primo denegat nc̄caria. s̄
bi subtrahit oportuna. Deo ingrat⁹. primo impi⁹. sibi
crudelis. Uiro cupido z tenaci sine rōne est substantia.
z hōi liuido ad qd auz. Qui sibi nequam est: quō alijs
bonus erit: z nō iocundabit in bonis suis. Qui h̄z sub/
stantiam hui⁹ mūdi z vidit frēm suū nc̄citātē h̄re z clau/
dit viscera sua ab eo: quō charitas dei manet i eo. Non
em̄ p̄mū suū diligit sic seipm̄ quē iedia p̄mit z egesta/
te p̄sumit. Neq̄ deū diligit sup̄ omnia cui p̄fert aurū

Liber Secundus

z preponit argentum.

¶ Quia auaricia sit seruit^r idolor^{um}. **Ca. XII.**

Recte diffinit ap^lus ad Eph. v. Auaricia ē idolor^{um} seruit^r. Sic ei i idolatra fuit silachro: sic z auarus thesauro. Nā ille cultū idolatrie diligent^{er} amplificat: et iste cumulū pecunie libent^{er} augmētat. Ille cū oī diligen^{ter} rīa colit silachy: z iste cū oī cura custodit thesauruz. Ille spem ponit i idolatria. z iste spē pstituit i pecunia. Ille timet mutilare silachy: z iste timet minuire thesauruz.

¶ De proprietatib^{us} auari. **Ca. XIII.**

Auarus ad petēduz ē pmp^r: ad dandū tard^{us}. ad negandū frontosus. Si qd expendit totū amittit. trist^{is}: querul^{us} z morosus. sollicit^{us} suspirat z anxiat. dubius hz et inuit^{us} expēdit. Magnificat datū: s^{ed} vilificat dā^{um}. Dat vt lucret^{us}: s^{ed} nō lucrat vt det. larg^{us} in alieno: s^{ed} parcus in pprio. Gulā euacuat: vt archam impleat. cor^{pus} extenuat: vt lucy extendat. Danū hz ad dandum collectā: s^{ed} ad recipiendū porrectā. Porro subie iniustoz sicut flum^{en} siccabunt^{ur}: qz q male congregat cito dissipat. Iustū iudiciū vt q de malo pueniūt ad malū pueniant. nec accedit ad bonū qd non pcedit ex bono. Auarus g^o damnationē hz vite que nūc est z future.

¶ De iniq^{ua} possessione diuitiaz. **Ca. XIII.**

Uerū est qd sapiēs prestat^{ur} Altos pdidit aux^{ilium} z argētū. Qui aux^{ilium} diligit nō iustificabit^{ur}. ve ill^{ud} q se^{ctatur} illd: Ecce ipi pctōres z abūdātes i s^{an}cto obtinuerūt diuitias. Hinc p^{ro}ptas ipa pēpiebat ap^lis Math. x. Nolite possidere aux^{ilium} z argētū neq^{ue} pecuniā i zonis v^{er}is: qz sicut camel^{us} nō p^{ot} t^{ran}sire p^{er} foramē ac^{eris}: ita difficile ē diuitē intrare i regnū celoz. Arta est enī via z angusta port^{us} p^{er} quā ducit^{ur} z intrat^{ur} ad vitā. Ap^ls g^o secut^{us} est regulā veritat^{is} aiebat. Argentū z aux^{ilium} nō est mihi. Ele g^o vos

De Misera Humana

bis qui cōiungitis domū ad domū. z agz agro copulatꝫ
vsqꝫ ad terminū loci. Repleta est terra argento z auro
z non est finis thesaurorꝫ eiꝫ: ppter iniquitatez avaricie
eius iratus sum z percussi eum.

¶ De licitis opibus

Ca. XV.

Querū Abraam diues fuit z Job locuples. Dauid opulētus Et tñ de abraam inqꝫ sc̃ptura. qz cre
dīdī deo z reputatū est illi ad iusticiā. Et de Job. quia
nō erat ei sillis in tꝛa vir simplex z rectus ac timēs deum
ac recedēs a malo. De dauid aut: qz dñs iuenit vīz fm
cor suū. At illi fuerūt q̃si nihil hñtes z oīa possidentes.
Iuxta illdꝫ pphē. Diuitie si affluant nolite cor apponere.
Nos aut sumꝫ oīa possidētes q̃si nihil habētes: fm pꝫ
Diuites eguerūt z esurierūt. Faciliꝫ em inuenies q̃ di
ligit diuitias z nō habeat: q̃ q̃ habeat z nō diligat. Qz
difficile est esse in igne z nō ardere: difficultꝫ est posside
re diuitias z non diligere. Hiere. vj. A minore vsqꝫ ad
maiorē oēs avaricie studēt. z a ppha vsqꝫ ad sacerdotem
cuncti faciunt dolum.

¶ De incertitudine diuitiaz

Ca. XVI.

Omnis cupidꝫ q̃ naturā nititꝫ z molitꝫ. Natura em
paupem adducit in mundū. natura paupem redu
cit a mūdo. Audū nāqꝫ cū terra suscepit: nudū etiā sus
cipiet. Cupidus aut cupit z curat fieri diues in mūdo.
Destruā inqꝫ horrea mea z malaora faciā z illic congre
gabo oīa q̃ nata sūt mihi z oīa bona mea. h̃ dictuz est ei.
Stulte hac nocte repetes aīa tua a te. q̃ aut parasti cui
tus erūt: Thesaurisas z ignoras cui pgreges. Dormie
runt em somnū suū z nihil inuenerūt viri diuitiaz i ma
nibꝫ suis. Job. xxvj. Diues cū dormierit nihil secū af
fert. apiet oculos suos z nihil inueniet. Ne timuerꝫ q̃ cū
diues factꝫ fuerit hō z cū multiplicata fuerit glia domus

Liber Secundus

etus: qm̄ cum moriet̄ non accipiet hec om̄ia neq̄ simul
cū eo descēdat gl̄ia dom⁹ ei⁹. s̄ relinquet alienis diuiri/
as suas z sepulchz eoz dom⁹ illoz in eternū. Hinc etiā
sapiēs attestat. Qui acervat ex nō suo iniuste z alijs cō/
gregabit z in bonis suis alius luxuriabit. Prohdolor
quem habebat hostem dimittat heredem.

De Gula

Ca. XVII.

Incitū vite hoīs aq̄ z panis z vestimētū z domus
pregēs turpitudinē. Nūc at gulos nō sufficiūt fru/
ctus arbor. nō gñā leguminū. nō radices herbaz. nō pi/
sces mar⁹. nō bestie terre. nō aues celi. s̄ q̄runt pigmēta
cōpant aromata: z nutriunt altitia. Lapiunt ob escā q̄
studiose coquunt arte coq̄z: q̄ laute pant officio mīstro/
rū. Ali⁹ pūdit z colat. ali⁹ pfundit z pficit. z sbam ver/
tit in accidēs. naturā mutat in artē: vt saturitas tñseat i/
esuriē: vt fastidiū fuocet appetitū. ad irrigandā gulā: nō
ad sustentandā naturā. nō ad nēcitatē supplendā. s̄ ad
auiditatē explendā. Letez tā breuis ē gule voluptas vt
spacio loci vix sit q̄ttuor digitoz. spacio t̄pis vix sit totū/
dem momētū. Contēnit mediocritas z supfluitas affe/
ctatur i diuersitate sapoz. in varietate ciboz. Auiditas
necit modū. z varietas excedit mēsurā. Sz z mēs Guat
z stomach⁹ turbat: sensus oppm̄it i ill. Inde nō salus z
sanitas: s̄ morbz z mors req̄runt. Audi sup h̄ sniam sa/
pientis Eccl̄. xxxviij. Noli auid⁹ esse i oī epulatōe: z nō
te effundas sup oēm escā. in mltis em̄ esc̄ erit infirmitas
z p̄tē crapulā vini multi obierūt. Paul⁹. i. Cor. vi. Es/
ca vetri z vent̄ esc̄: de⁹ aut̄ hūc z h̄ac destruet.

De exemplo d̄ gulam

Ca. XVIII.

Gula haz tributū exigit. s̄ vilissimū reddit. qz qn̄
to st̄ delicatiora cibaria: tāto feridiora st̄ stercorea.
Turpi⁹ egerit q̄ turpiter ingerit. Superius z inferius

De Misera humana

horribilē flatū expmēs ⁊ aboiabilē sonū emittēs. Gulā
paradysum clausit. p̄mogenita esau vendidit. suspendit
pastorē. decollauit baptistā. Nabuzardā p̄nceps coq̄tū
templū incēdit ⁊ hierl̄z corā euertit. Balthazar ī conui
uio manū s̄ se scribentē asperit. Mane thetel phares. ⁊
eadē nocte interfect⁹ est a chaldeis. Sedit ppl̄s mādu
care ⁊ bibere ⁊ surrexerūt ludere. s̄ adhuc esca erat ī ore
īp̄oz ⁊ ira dei ascēdit sup̄ eos. Qui vesebant voluptuo
se interierūt ī putiis. Luce. xvj. Diues ille q̄ epulaba
tur q̄tidie splendide sepult⁹ est ī inferno.

De Ebrietate

Ca. XIX.

Quid turpi⁹ ebrioso: cui fetor ī ore. tremor ī cor
pore. q̄ p̄mit stulta: p̄dit occulta: cui⁹ mēs alienat.
facies t̄nsformat. Nullū em̄ secretū vbi regnat ebrietas
Horaci⁹. Secundi calices quē nō fecere disertū. Porro
nō sufficit vinū. nō ciera: nō ceremisia: s̄ studiose cōficiat
multum: syropus: claretū. labore multo: sollicitudie ma
gna: sumptu nō modico. S; inde contētiōes ⁊ rixe: li
res ⁊ iurgia. Vinū em̄ multum potatū: vt ait Sapiēs
irritatiōē ⁊ itam ⁊ ruīnā multā facit. fornicatiōes ex eo
sunt. ⁊ vinū ⁊ ebrietates auferunt cor. p̄pterea d̄t Apl̄s
Fugite vinū ī quo est luxuria. Et Salomon ait Pro
uerb. xx. Ebriosa res vinus: ⁊ tumultuosa res ebrie
tas. Filij Rachab ⁊ fili⁹ Zacharie vinū ⁊ ciera ⁊ om̄e
q̄d inebriare poterat nō biberunt.

De exēplo s̄ ebrietatē

Ca. XX.

Ebrietas em̄ verēda nudauit. incestū cōmisit. filiū
regis occidit. p̄ncipē exercit⁹ iugulauit. Ulex est q̄
q̄d salomō ait Prover. xxiij. Ulaētes potib; ⁊ vociferā
tes symbola s̄sumūt. ⁊ Esa. v. Ue q̄ confurgit; ma
ne ad ebrietatē sectandā ⁊ potanduz vsq; ad vesperā ve
vino estuatis. Lythara ⁊ lyza ⁊ tympanū ⁊ tybia et vi

Liber Secundus

num in cōuiuijs vestris. Ne q̄ potētes estis ad bibendū
vinū in p̄uiuijs: et viri fortes ad miscendā ebrietatem.
Ecce gaudiū z leticia occidere vitulos z iugulare arie/
tes: comedere carnes et bibere vinū. Comedam⁹ et bi/
bam⁹: cras em̄ moriemur: et reuelata ē hec vox ī aurib⁹
dñi exercitū. Sz dimitte hec iniquitas vob⁹ donec mo/
riamini. Ne corone supbie effraym. Sacerdos et ppha
nescierūt p ebrietate absorpti st⁹ a vino. nesciēnt vidētē
z ignorauerūt iudiciū. Prohpudor cū ad annūcianduz
euāgelicā lectiōem a qdā p̄sbytero bñdicto peteret. he/
sternā crapulā z nocturnā ebrietatem eructuās fert alta
voce dixisse. Potū seruoꝝ bñdicat rex angeloz.

¶ De Luxuria

Ca. XXI.

Porro turpis mat̄ filiā generat turpiorē. Iustū est
em̄ vt qui in sordib⁹ est sordescat adhuc. Osee. viij.
Omēs adulterātes q̄si dyban⁹ accēsus a coquente. Le/
perūt p̄ncipes furere a vino. v̄ter em̄ opipare. satur li/
benter venerē amplexat. Extrema libidinis turpitu/
do q̄ non solū mentē effeminat: s̄ etiā corp⁹ eneruat. nō
solū maculat animā: s̄ fedat p̄sonā. Nunc em̄ p̄c̄m qd
facit homo extra suū corp⁹ est: qui autē fornicat in corp⁹
suū peccat. Sp illā p̄cedunt ardor z petulātia. sp comi/
tant fetor z immūdictia: sequunt sp dolor z p̄na. Fauis
em̄ inquit Salomon distillās labia meretricis z nitidi/
us oleo guttur eius. nouissima autē illi⁹ amara sicut ab/
synthium z acuta q̄si gladi⁹ biceps.

¶ De generalitate luxurie

Ca. XXII.

Familiaris est inimic⁹ habitās nō p̄cul s̄ p̄pe. non
exterius s̄ interius. Nam virtus eius in lumbis
eius. et fortitudo eius in vmbilico ventris eius. Nunq̄
fugatur nisi cum fugitur. Nunquam mactatur nisi cum
maceratur. ad causam exigit libertatem z abundantiam:

De Misera Humana

h̄ requirit ad effectū facilitatē ⁊ adiacētā. Hec em̄ oēs etiā
rē corūpit. oēs sexū confundit. oēs ordinē soluit. oēs g̃duz
puertit. Inuadit em̄ senes ⁊ iuuenes. p̄gines: mares. et
feias: prudētes ⁊ simplices: supiores ⁊ inferiores. ad ex-
tremā g̃nationē etiā sacerdotes. Qui nocte venerē am-
plexant. mane p̄o p̄ginē venerant. Turpe dictū h̄ turpis
simū accidit: licet qd̄ agi nō libeat. Nocte filiū veneris
agitāt in cubili. mane p̄o filiū p̄ginis offerūt ī altari.

¶ De diuersis spēs luxurie Oa. XXIII.

Quis em̄ mltiplices spēs hui⁹ sufficiētē valz expli-
care. Hec em̄ p̄tapolim cū adiacētī regiōe puer-
tit. s. so domitas. Syche cū p̄p̄to iteremīt. s. raptōres dy-
ne Her ⁊ onā filios iude percussit. s. imūdos. Iudeum et
madiantidē pugione tñsodit. s. fornicatores. Tribum
beniamyn p̄ vxore leuite deleuit. s. adulteros. Filios he-
ly sacerdotz in bello p̄strauit. s. stupratores. Hec vziām
occidit. amon interfecit. incestuosos p̄byteros lapida-
uit. Hec ruben maledixit. Samsonē seduxit. Salomo-
nē puertit. Glez ē qd̄ legūt. p̄pter spēm mulieris mul-
ti perierūt. Nā vinū ⁊ mulieres apostatare faciūt sapiē-
tes ⁊ arguūt insensatos. Hec multos vulneratos deie-
cit. ⁊ fortissimū quicqz interfecti sūt ab ea. vie inferi dom⁹
ei⁹ penetrātes ī interiora mortis. Hec vires enervat. sen-
sus dimittit. dies p̄sumit. opes effundit.

¶ De coitu ⁊ naturā Oa. XXIII.

Hec ignominiosam morphosim opat. quā tñ apl⁹
confundit noiare. Propt̄ea inq̄t tradidit illos deus
in cōpassiones ignominie. Nā femine eoz cōmutauerūt
naturalem vsū in eū qui est contra naturam. Similit̄
⁊ masculī relicto naturali vsu seie exarserūt in p̄cipiscen-
tijs suis masculī in masculos turpitudinem operantes.
Quid aut̄ hāc turpitudinē opantibz turpi⁹. qd̄ hoc crī

Liber Secundus

mine criminosis? In lege em̃ q̃si paria iungunt. Scubitus mar̃ cū masclō. z coit⁹ hoīs cū iumēro. Sic ei legiſ i Leuit. Cū masclō nō iunſceber̃ coitu ſeineo. qz abominatio ē. cū oī peccore nō coit⁹ nec maclaber̃ cū eo. vtrī qz par pena ſcribit̃. Qui dormierit inqt cū masclō coitu ſeineo vtrīqz opati ſt⁹ nefas: morte moriant̃. q cū iumēro dormierit: morte moriat̃. pec⁹ qz occidite. Qui h̃z aures audiēdi audiat: imo q deſipit reſipiſcat.

¶ De pena huius sceleris **Ca. XXV.**
Pena docuit qd hec culpa promeruit. pluit em̃ dñs ſup ſodomā z gomorrā ſulfur z ignē a dño de celo. **S**oluit em̃ dñs cuiqz angeloz vlt⁹ hoīm executionē hui⁹ committere: ſi ſibi pī vindictā h⁹ ſceler⁹ reſeruauit. fm̃ illō **Dea** eſt vltio z ego retribuam eīs. Et idō pluit dñs a dño. videlicet a ſeipō. nō imbrē vlt⁹ rore: ſi ſulfur z ignem. Sulfur ſup fetore luxurie. ignē ſup ardore libidinis. q̃t⁹ nus pena ſiſis eſſet culpe. nec miſiſſe d̃z ſi pluuiſſe. quati⁹ nus ipō p̃bo magnitudinē z abundantia pene notaret. **N**emini peccat ocul⁹ ei⁹: ſi oēs ſil⁹ extinxit. **U**xorē qz **Loth.** qz retro reſpexit in ſtatū ſalis mutauit. nec ſoluz vrbes ſi oēs circa regiones in mare mortuū z vallē ſalmariam p̃uertit. **H**orrendū eſt em̃ incidere in man⁹ dei viuētis. q̃ q̃nto maiorē ſue lōganimitat⁹ exhibet patien- tiā. tanto duriorē ſue ſecuritatz infert vindictā.

¶ De Ambitioſo **Ca. XXVI.**
Opes vtrīqz cupidus p̃gredit z auar⁹ p̃ſuat. **G**lo- luptates gulofus deguſtat. et luxurioſus exercet. **H**onores ambitioſus affectat: z ſupbo extollit. **A**mbitioſus aut̃ ſp eſt pauidus. ſp attētus ne qd dicat vel faciat qd in oculis hoīm valeat diſplicere. humilitatem ſimulat: honeſtatem mētī. affabilitatem exhibet. benignitatem oſtendit. ſubſequit̃ z obſequit̃. cūctos honorat. vni⁹

De Miseria humana

uerfis inclināt. frequētat curias. uisitat optimates. assurgit et amplectat. applaudit et adulat. bñ nouit illd poeti/ cum. Et si null⁹ erit puluis: tñ excutet illū. p̄mptus et feruidus ubi placere cognouerit. remissus et tepid⁹ ubi putauerit displicere. Improbāt mala. detestāt iniqu. Et alia cū alijs. pbat et improbat: vt iudices idone⁹: vt reputet accept⁹: vt laudet ab oib⁹: vt a singulis approbet. Et ecce graue int se sustinet pugna. difficilēq; p̄fictū: dū iniquitas pulsāt animū et ambitio p̄tinet manū. et qd illa suggerit faciendū hec fieri nō p̄mittit. Colludit tñ adinuicem mat et filia. iniquitas et ambitio. Nam mat in aperto subsistit. et filia in occulto nō resistit. Hec em̄ vendicat sibi publicum. illa secretū. Ambitiosus q̄ libet̄ agit de p̄ncipatu quē ambit et dicit. Q̄ qñ p̄ncipabit ille q̄ seuerus sit in iusticia. p̄ in misericordia: q̄ nō declinet amore vel odio: q̄ nō corrumpat p̄ce vel p̄cio. qui credat fidelib⁹ et acquiescat supplicib⁹. qui sit humilis et benign⁹. largus et mansuetus. constans et sapiēs: patiens et astut⁹.

De nimia p̄cupla vicioꝝ. Ca. XXVII.
S forsan hac arte nō p̄ficiat raurit ad aliā. aduocat simonē: et accedit ad hiesi. p̄ hūc ab illo nitit tenere quod per se non p̄ualeat obtinere supplicat et p̄mittit. offert et tribuit. p̄pudor. B̄zam quā ḡtis adipisa non potuit: p̄ fas et nefas nitit adipisci: nec desistit adhuc: s̄ insistit et inuadit violēter honorē et impudēt̄ arripuit dignitatē. Amicoꝝ suffragio. p̄sidio p̄pinq; tātoq; dñationis inflāmat ardore: tāta libidine p̄sidedi: vt nec scis ma abhorreat. scandalū nō formidet. Sed Biesi lepra percussit. vt patz. iij. Regū. ij. Simon perijt cū pecunia. Chore aut cū complicib⁹ ignis assumpsit. et Bathā et Abyron terra viuos absorbuīt. Null⁹ itaq; sibi honorē assumat nisi q̄ vocat a deo tanq; aaron.

Liber Secundus

De ambizioso exemplū. Ca. XXVIII.

Liquidū ambiziois exem̃ repit̃ in Absolone: q̃ cum aspiraret ad regnū fecit sibi curi⁹ z eq̃tes z q̃nq̃gin ta viros q̃ pcederēt eū. z mane p̃surgēs Absolon: stabat iuxta introitū porte: z oēm vīz (q̃ hēbat negociūz vt vel niret ad regis iudiciū) vocabat ad se z dicebat. de q̃ ciuitate es tu? Qui r̃ndit. Ex vna tribu isrl̃ ego sum seru⁹ tuus. R̃debat ei Absolon. Vident̃ mihi sermōes tui iusti z boni: s̃ nō est q̃ te audiat p̃stitutus a rege. Dicebatq; Absolon. Quis me p̃stituat iudicem sup̃ terrā vt ad me veniāt oēs q̃ h̃nt negociū z iuste iudicē. Sed cū accederet ad eū hō q̃dam z salutar̃ eū: extēdebat manū suā z apprehendēs eū osculabāt. Faciebātq; hec oī isrl̃ q̃ veniebant ad iudiciū vt audiret a rege: z sollicita bat corda viroz isrl̃. Quq; abisset Absolon i ebzon mī sit exploratores in vniuersas tribz isrl̃ dicentes. Statim vt audierit̃ clangores buccine dicite. Requit Absolon in ebzon z facta est cōiuratio valida: z ppls p̃currens agebat cū Absolone: vt ptz. ij. Reg. xv.

De breui z misera vita magnatū. Ca. XXIX.

Sed esto q̃ sublimet̃ in altū. p̃uehat ad summū statim cure succrescūt: sollicitudines cumulant. extēdūtur ieiunia. vigilię pducunt: ex q̃bus natura cor rumpit̃. spūs infirmat̃. cor̃rūpit̃ somn⁹. amittit̃ appetit⁹. debilitat̃ virtus. attenuat̃ corp⁹. z sic in scipo deficit̃ ens nō dimidiat dies suos. s̃ miserabilē vitā miserabilior sine p̃cludit. Ulex est illud poeticū. In se mag̃ ruunt summisq; negatū est Stare diu. tollit̃ur in altum. Uel lapsu grauiore ruant. Uerius est autē illud propheticū ps. xxxvj. Uidi impiū superexaltatum z eleuatū sicut cedros libani. t̃sini eū z ecce non erat q̃ eū cognosceret. quēsiui eū z nō ē inuent⁹ locus ei⁹. anteq; dies eius im̃

De Miseria Humana.

pleant peribit. ledet q̄si vinea in p̄mo flore botrus eius
z sicut oliua ducēs florem. Audi sup h̄ sniam sapientis
v̄m̄is portatus brevis vita.

¶ De diuersis pprietatibz supboz. **Ca. XXX.**
Satim aut vt ambitiosus est p̄motus ad honorē
in supbiā extollit z in iactantiaz effrenat. nec curat
p̄desse h̄ gloriā p̄eesse. p̄sumit se meliorē qz creuit
in supiorē. Ad bonū facit non ḡdus h̄ p̄tus. non digni-
tas h̄ honestas. Priores dedignat amicos. notos igno-
rat. extraneos comites p̄temnit antiq̄s. vultus auertit.
visum extollit. ceruicē exigit. fastū ostēdit. grandia loqui-
tur. sublimia meditat. Subesse non patit. p̄esse molit.
p̄latis infestus. subditis onerosus. Molestia non suffert
concepta non differt. p̄ceps z audax: gloriosus z arro-
gans: grauis z importunus.

¶ De supbia z casu Luciferi **Ca. XXXI.**
O Supbia cūctis importabilis z odiosa. Inter oia
vicia tu sp̄s p̄ma. tu semp es vltia. Nā oē pctm̄ te
accedēte cōmittit z te cēdēte dimittit. Sēptum est enī.
Initiū ois pcti est supbia p̄mogenita mors. Hec enī in-
ter ip̄a rez p̄mordia creaturā p̄ creatorē crexit: angelū p̄
deū. h̄ eū absqz mora deiecit (qm̄ in veritate non stetit)
ab innocentia in pctm̄. a delictis in miseras. a celo em-
pyreo in aerē caliginosum. Audi p̄phetā. Quō cecidisti
lucifer q̄ mane oriebar: q̄ dicebas in corde tuo. In celū
ascendā z sup astra celi exaltabo solū meū. sedebo ī mō-
te testamēti ī lateribz aq̄lonis: z ascendā sup altitudines
nubiū z sillis ero altissimo. Tu siḡculū silitudinis ple-
nus sapia: z p̄fectus decore in delictis p̄ady si dei fustis.
v̄m̄is lapis p̄ciosus vestimentū tuū. sardius: topasus:
z iaspis. crysolitus. onix z beryllus. saphyrus. carbūculus.
z smaragdus. aurū opus decoris tui. Tu cherubyn ex

Liber Secundus

tensus et pregens: et posui te in monte sancto dei. In medio lapidum ignitorum ambulasti perfectus in vis tuis a die conditionis tue donec inuenta est in te iniquitas. Peccasti et cieci te de monte dei. eleuatum est cor tuum in decore tuo et in terram proieci te. Cedri non fuerunt altiores illo in paradiso dei. abietes non equauerunt ad summitatem eius. platani non fuerunt equales frondibus eius. Omne lignum paradysi non est assimilatum ei et pulchritudini eius: quoniam niam speciosum fecit eum in multis condensis frondibus. Ipse est rex super omnes filios superbie. ipse est draco magnus rufus habens capita septem: cuius cauda trahebat terram partem stellarum celi et misit illas in terram: et protinus est draco ille magnus serpens antiquus qui vocatur diabolus. et sathanas qui seduxit uniuersum orbem: et proiecitus est in terram et angeli eius cum eo missi sunt. De quo veritas ait. Vidi sathan quasi fulgur de celo cadentem. Nam omnis qui se exaltat humiliabitur. et qui se humiliat exaltabitur.

De arrogancia hominum. Ca. XXXII.
O Supbia presumptio et presumptuosa superbia: que non timet angelos deo voluisti adquire. et etiam homines presumpti fecisti deiciere. Porro quos erexit depressit. et quos exaltauit humiliavit. Hinc ait dominus ad prophetam. Fili hominis dic principi tyri: hec dicit dominus deus. eo quod eleuatum est cor tuum quasi cor dei. et dixisti. deus ego sum: cum sis homo et non deus. ideo ego adducam super te robustissimos gentium et interficiam te et morieris in interitu occisorum. Nabuchodonosor quia potentiam suam iactauit superbe et ait. Nonne hec est babilon quam edificavi in domo regni in robore fortitudinis mee et in gloria decoris mei. Cum adhuc sermo esset in ore regis vox de celo ruit. Tibi dicit Nabuchodonosor rex. regnum tuum transiit a te et ab heibis eijciam.

De Miséria Humana

te: et cum feris et bestiis erit habitatio tua, fenum quasi
bos comedes, et septem tempora mutabunt super te donec fa-
as quod excelsus dominetur in regno hominum: et cumque volue-
rit det illud. Eadem hora sermo completus est super Na-
buchodonozor. Ulex est ergo quod dicitur in psalmo. Homo cum
in honore esset non intellexit: comparatus est iumentis
insipientibus et similis factus est illis. Superbia turre
evertit et linguam confudit, prostravit Bolyam, et susce-
dit Aman, interfecit Nychanorem, et peremit Antio-
chum, Pharaonem submersit, et Sennacherib intere-
mit. Sedes ducum superborum destruit deus: et radices ge-
ntium superbarum arefacit.

¶ De abominatōe supbie **Ca. XXXIII.**
Quā detestabilis sit supbia dñs ipse p. ppham testa-
tur dicens. Detestor ego supbiā et iuravit dñs in sup-
bia iacob. Si oblitus fuero usque in finem omnia opera
eorum. Un̄ inter illa sex que dñs odit et septimū detesta-
tur anima eius. Salomon pmo ponit oculos sublimes
id est supbiā. Et Esaias. Dies dñi exercitū sup omne
supbum et excelsū et sup omem arrogantem et humiliā-
bitur, et sup omes cedros lybani et sublimes et erectas, et
sup omes quercus basan, et sup omnes montes excelsos,
et sup omes colles eleuatos, et sup omem turrim excelsam,
et sup omem murū munitū, et curuabit sublimitas hominū
et humiliabit altitudo viroz, ppter ea dilatauit infernus
animā suā et aperuit os suū absque ullo termino, et descen-
det sublimes glorioficus ei⁹ ad eū. Dñs exercituum cogi-
tauit hoc ut detraheret supbiam omnis glorie ei⁹. Job
quoque dicit. Si ascendero usque ad celum superbia: et ca-
put eius nubes tetigerit: quasi sterquilinū in fine putre-
scet et perdetur.

¶ Contra arrogantiam superborum **Ca. XXXIII.**

Liber Secundus

Omnis fere victorius diligit suū simile. Supb̄ autē odit eleuatū. Unde Salomon. Inter superbos semp sunt iurgia: z vbi fuerit supbia ibi z cōtūmelia. Supbus insolita gestit. consueta fastidit. magnū reputat si loqui dignet: maximū si surgat z amplexet. Esti mat plus dignitate ab ip̄o q̄ ip̄m effectum ex dignitate. Nunq̄ vult vti paternitatis affectu. sp̄ vult vti domi nationis imperio. Supbia eius z arrogātia eius et in dignatio eius plus q̄ fortitudo eius. Reuoluat in anī ma qd̄ legis in euāgelio. Facta est cōtentio int̄ discipulos dñi iesu quis eoz videret esse maior. z ait iesus. Princi pes gentium dñantur eoz. z qui potestatem habent int̄ hos beneficia vocātur. Hos autē non sic. sed qui maior est inter vos erit sicut iunior. z qui precessor sicut mini strator. Et vt Petrus apostolorū p̄nceps ait in epistola p̄ma cap. v. Non quasi dominator in clero sed forma fa ctus gregis ex animo. Dñi est terra z plenitudo ei⁹: oz bistrarū z vnīuersi q̄ habitant in eo. Unus est q̄ de⁹ z vnus dñs est. Ceteri p̄o non sunt dñi s̄ ministri. q̄bus interdiciat̄ dominū z interdiciat̄ ministeriū. Audi super hoc sapientem. Rectorem te posuerunt noli excolli. esto in illis q̄st vnus ex illis.

Contra fraudem ambitiosorum exemplum.
Filij zebedei (qui p̄ interuentū matris honore postulauerūt a ch̄o. Dic̄ inq̄t vt se deant hi duo filij mei vnus ad dexterā z alius ad sinistrā tuā in regno tuo) meruerunt audire. Rescit qd̄ pet̄ s̄. Non em̄ honore sed onere peruenit ad regnū. Un̄ dñs subdit. Non est meum dare vobis. quasi dice ret. meū qd̄dem est dare s̄ nō vob. i. ambitiosis q̄les vos est. Licet autē oīs pt̄as a deo sit. superbo tñ non regnat ex deo. fm̄ illud p̄phetiū. Sp̄i regnauerunt z nō ex me

Ca. XXXV.

De Misera Humana

principes extiterunt et non cognoui eos.

¶ De pperatibz arrogantū **Ca. XXXVI.**
Superbi aut amat pmas cathedras in synagogis
et pmos recubit in cinis. salutarōes i foro et voca-
ri ab hoibz rabi. nō noie psonē s̄ noie fortune vult appel-
lari. nō vt hō s̄ vt dñs vult honorari. Sedet sublimis.
incedit excelsus. vult sibi oēs assurgere: singlos inclina-
re. Porro qdā phs volēs arrogantia cuiusdā regē illu-
dere/cū vidisset eū in throno regali sedere sublimē. pro-
stratus in terrā suppliciter adorauit: et confestim non in-
uitatus ascendēs iuxta regē confedit. Qd rer vehemen-
ter admirans: eo q nollēt eū esse phm: qre h̄ egerit ex-
sult. Phs ḡ respondit. Aut deus es aut homo. si deus
debiui te adorare. si hō bene potui iuxta te sedere. Rex
autem rōnem cōuertens p̄ phm intulit. Imo si hō sum
non debuisti me adorare. si deus sum nō debuisti iuxta
me sedere. Sapienter iste respondit: sed ille prudenter
eludit.

¶ De Supfluo Cultu **Ca. XXXVII.**
Primis parentibz fecit de⁹ perzonata post pctū
et a chō dī chzianis. Nō duas tunicas habebitis
S; iuxta Joh. p̄liū. Qui hz duas tunicas: det nō ha-
bēti vnā. Supb aut vt magnific⁹ videat satagit vesti-
ri duplicibz. indui mollibz. p̄ciosis ornari. S; qd est hō
p̄ciosus ornatus: nisi sepulchr⁹ foris dealbatu: intus autē
plenū spurcicia. Hiācinctus et purpura. croc⁹ et byssus
in limo putrescūt. aurū et argentū et lapides et gēme i lu-
to sordescunt. dignitas et prās male iacēt in puluere. ho-
no et gloria male sedēt in cinere. Quid ḡ lupbe philate-
ria dilatas et magnificas fimbrias. Dñes ille qui indu-
ebatur purpura et byssō sepult⁹ est in inferno. Dyna-
stia patriarche Jacob anteq egredereſ (vt ait Joseph⁹)

Liber Secundus

ut emeret ornamentū puñcialiū mulierum virgo per-
mansit. Cum autē exiret Sychem filius regis amorreorū:
eam violentē oppressit. Holofernes q̄ sedebat in cana,
peo (q̄d erat et purpura et bysso et auro et smaragdo et
lapidibz preciosis contextum) iugulatus est a Iudith.
Que cū p̄us vteret ciliicio: tunc assumpsit ornatū iocun-
ditatis. Audi sup̄ h̄ consiliū sapientis. In vestitu ne
glorieris vnq̄s. Et Apostolus. Nō in veste preciosa nec
sit exti infecus capillatura aut circūdatio auri aut vesti-
mentorum cultus.

Cōtra sup̄flūū ornatū Ca. XXXVIII.
Pende quid contra sup̄flūū ornatū cōminet dñs
p̄phetam Esaiam. iij. P̄o eo q̄ eleuate sunt filie
sion et ambulauerūt extēso collo. et nutibus oculorū ibāt:
decaluabit dñs ceruicem filiarum sion: et crinem eorum
nudabit. In die illa auferet dñs ornamentum calciamē-
torum. et lunulas et torques et monilia et armillas et mē-
tras et discriminalia et perichelides et murenulas et ol-
factoriola et innaures et annulos et gemmas in fronte
pendentes et mutatoria et palliela et lintheamina et ac-
et specula et syndones et vitras et theristra. et erit pro
suauī odore fetor. et p̄ zona fūniculus. et p̄ crispante crine
caluiciū. et p̄ fascia pectorali ciliiciū. Ecce iusta pena
reddit̄ pro culpa: vt in eo puniātur in quo peccauerunt.
Adhuc sup̄ his audi p̄pham Ezech. xxvij. O tyze bys-
sus varia de egypto texta est tibi in velis. Hiacinctus et
purpura de insulis elisa facta est indumentum tuum vel
operimentum. Dentes eburneos et ebeninos commu-
tauerunt in p̄cio tuo. Propter multitudinē operū tuorū
gemmā et purpurā et scutulata. byssum et seriaz et chod-
chod. p̄posuerūt in mercato tuo. dederunt institores tui
in taperibz ad sedendū et repleta es et gloriificata nimis.

De Misera Humana

Sz nūc p̄rita es ī mari z ī pfundis aq̄z opes tue. ad
nihilū redacta es z nō eris vsq̄z ī sempiternū.

¶ Qz p̄l' defert vestibz q̄ p̄tutibz **Ca. XXXIX.**

Quā qdā p̄hs ī habitū p̄tēptibili p̄ncipis aulaz
adiisset z diu pulsans nō fuisset admissus. h̄ quo
tiens tētaisset ingredi: toties p̄tigisset eum repelli.
Mutauit habitū z assumpsit ornatū. tūc ad p̄mā voce
aditus patuit veniēti: Qui p̄cedens ad p̄ncipem palliū
qd̄ gestabat cepit venerabiliter osculari Sup̄ q̄ p̄nceps
admirans qd̄ h̄ ageret exq̄siuit. P̄hs r̄ndit. Honoran
tem honoro: qz qd̄ virt' non potuit vestis obtinuit. S
vanitas vanitatū. plus honoris defert vestibz q̄ p̄tutibz
bus. plus venustati q̄ honestati.

¶ De Fuscatione Color. **Ca. XL.**

Artificialis spēs supducit z facies obducit natura
lis tanq̄ artificū: hoīs artē super creatoris. Non
sic nō sic. Matth. vj. Considerate inquit lilia agri quō
crescunt. non laborāt neq̄z nent. Dico aut̄ vobis qm̄ nec
Salomon ī omī gloria sua coopertus est sicut vnū ex
istis. Absit aut̄ q̄ adulterin' color cōpabilis sit natūo.
Quintimo cum facies adulterino colore fuscabit. os ab
ominabili fetore corrumpit. Ps. xxxvij. Uniuersa va
nitas om̄is homo viuens. Quid em̄ vanius q̄ pectere
crines: planare cesariem: tingere genas: yngere faciem.
pducere supalia. Qm̄quidē fallax sit glia ei' q̄si flos agri.
pulchritudo. Dis caro fenū z oīs glia ei' q̄si flos agri.
Qm̄ tanq̄ fenū velocit' arefcēt z sicut olera herbaz cito
cadent. Ut aut̄ p̄sone ornatū p̄tereā ne malign' q̄ ve
rius videar aliquos succensere. Quid vanius q̄ ornare
mensam mantilibz picturatis. cultellis eboze manicatis.
vallis aureis z argenteis: vascellis: ciphis z nappis bu
calibus et gradalibz. scutellis ac coclearibz. furculis et

Liber Secundus

solularibus: bacilibus et vireolis: capsulis et flagellis.
Quid prodest pingere cameras: dicare particas. pallia
re vestibulum. substernere pavimentum: componere lectum
inflatum plumis: opertum sericis. obductum corti-
nis: aut etiam canapeo. Scriptum est enim ps. xlvij. Non
homo cum morietur accipiet hec omnia neque simul cum eo
descendet gloria domus eius.

De Immundicia Cordis Oa. XLII.

Non est qui de cordis mundicia valeat gloriari. quoniam
in multis offendimus omnes. i. Job. i. Et si dixerimus
quia peccatum non habemus: nos ipsos seducimus et veritas
in nobis non est. Quis est qui illud dicere valeat cum
ps. l. Nihil mihi conscius sum. non tamen in hoc iustificatus sum.
Quis est hic et laudabimus eum. Ecce inter sanctos ne-
mo est immutabilis. celi non sunt mundi in conspectu eius
et in angelis suis repperit prauitatem. Quanto magis
abominabilis est et inutilis homo qui bibit quasi aquam
iniquitatem. Penituit ergo deum fecisse hominem in ter-
ra: eo quod multa esset hominum malicia super terram. et cum-
cta cogitatio hominis omni tempore ad malum intenta. et
ides tactus dolore cordis intrinsecus deleuit hominem
quem creauerat. Porro superabundauit iniquitas et refriguit
charitas multorum. Omnes declinauerunt simul inuti-
les facti sunt: non est qui faciat bonum non est usque ad vnum.
Tota pene vita mortalium mortalibus est plena peccatis.
ut vix valeat inueniri qui non deuiet ad sinistram. qui non
reuertatur ad vomitum. qui non putrescat in stercore suo.
quin potius gloriatur cum malefecerint et exultat in rebus pessimis.
Repleti sunt omnes iniquitate. malicia: fornicatione. auaritia.
nequicia. pleni inuidia. homicidijs. perditione. dolo. mali-
gnitate. susurratores. detractores deo odibiles. periculosi
superbi. irati. inuictores malorum. parentibus iobedientes. insipientes

De Misera Humana

res icōpositi. sine affectōe. sine federe. absq; miscōia **T**ali
libi z peioribz iste mūdus replet⁹ est. abundat hereticis
z schismaticis. p̄fidis z tyrannis. simoniacis z hypocritis.
ambitiosis z cupidis. raptoribz z p̄donibz. violentis z ex
actoribz. vsurarijs z falsarijs. impijs z sacrilegis. p̄diti
bus z mēdacibz. adulatoribz z fallacibz. garrulis z ver
sutis. gulosis z ebriosis. adulteris z incestuosis. mollibz
immūdis. pigris z negligētibz. vanis z p̄digis. impetuo
sis z iracūdis. impatientibz z inconstātibz. veneficis z au
guribz. piuris z execratis. p̄sumptuosis z arrogantibus
incredulis z desperatis. demū vniuersis vicijs irretitis.
Pozro sicut deficit sum⁹ deficiēt. z sicut fluit cera a fa
cie ignis: ita peccatores peribunt.

¶ De doloribz q̄s mali patiunt i morte **Ca. XLII**

MAli siquidem quattuor dolores pariunt in morte.
Primus dolor est angustia corporea. tanta et tam
grauis quanta z qualis nec fuit nec est in p̄nti vita
ante dissolutionē illam. qđ in quibusdam etsi nō in om
nibus apparet: q̄ pre nimio dolore seipsos discerpant.
Fortis em̄ z incompatibilis est violentia qm̄ nervi illi et
physicales nodi inter corpus z aīam disrumpunt. **Uñ**
p̄pheta lamentādo ait in ps̄. *Circūdederūt me dolores*
mortis. Non est mēbz. non est articulus in corpore qđ
penitus non inuoluat illo inexplicabili dolore. **¶** Secun
dus dolor est: qm̄ iam plene diffatigato corpore et suis
exhausto viribz anima multo liberius videt tunc in mo
mento occurrere om̄ia opera bona sua vel mala que fe
cit. que om̄ia reducunt ante oculos interiores. dolor iste
tantis z retractio ista tam grauis est: q̄ aīa plurimum
turbata cogit cōtra seīpam ediffere. **Uñ** dicit in ps̄. *Tor*
rentes iniquitatē conturbauerūt me. Sicut em̄ torren
tes cū multo impetu veniunt z vident diruere om̄ia. ita

Liber Secundus

In morte videbit malus omnia subito que fecit opa bona vel mala. ¶ Terti^o dolor est qñ aīa incipit iam iuste diiudicare z sibi in iniquitatib^{us} suis singula oīa z debita gehenne tormēta videt imminere. ¶ Uñ dñ in ps. Lircū dederūt me dolores inferni. ¶ Quart^o dolor est qñ aīa adhuc in corpe posita videt spūs malignos ad rapiendum se paratos: vbi tāt^o dolor est z timor q̄ misera aīa licet extractura: q̄dīū pōt refugiat: vt chūst^{us} sue captiuitatis redimat anteq̄ de corpe ereat.

¶ De aduētū chī ad diē mortis cuiuslibet hoīs. ¶ Idet etiā tā bonus q̄ malus. ¶ Ca. XLIII. ¶ Anteq̄ egrediat aīa ei⁹ de corpe chīm in cruce positum. ¶ Malus vt ad p̄fusione erubescat se nō esse receptū sanguine chī sua culpa exigente. ¶ Uñ de malis dñ in euāgelio. ¶ Viderunt in quē pupugerūt qd̄ intelligitur de aduētū chī ad iudiciū: z de aduentu ei⁹ ad diē mortis cuiuslibz hoīs. Bon⁹ em̄ videt ad exultationē. Et h̄ habem⁹ ex p̄bis aplī q̄ ait. ¶ Usq̄ in aduentū dñi n̄i iesu chī i. ad diē mortis qñ apparebit tam bonis q̄ malis chīs in cruce positus. Et ip̄e chūs de Ioanne euangelista ait. Sic eum volo manere donec veniam id est virginitate perseverantem: donec veniam ad obitum eius. ¶ Quattuor namq̄ legunt aduentus chī. Duo visibiles. Prim⁹ in mente ad iudiciū Secundus in obitu cuiuslibet fidelis. Et duo inuisibiles. Primus in mēte p̄ grām. Uñ in euāgelio. Ad eū veniem⁹ z m̄ationē ap̄d eū faciem⁹. Scōs in obitu cuiusq̄ fidelis. Uñ Ioannes in Apocal. ca. xxiij. Veni dñe iesu. Uñ legit q̄ in diē obit⁹ sui obuiā venit ei chūstus.

¶ Compliat Liber Secundus.

Inapit Liber Tertius.

De Miseria Humana

De putredine Cadaverum

Ca. I.

Alibit spūs eius ⁊ reuertetur in terraz suā in illa die peribunt omēs cogitationes eorū. Quot ⁊ quanta mortales de mūdane prouisionis incertitudine cogitant. h sub repētino mortis articulo repente cuncta que cogitauerant euanescent. Sicut ymbra cū declinat ablati sunt ⁊ exausti sunt sicut locuste. Exibit ḡ spūs ei⁹ nō volūtari⁹ h inuitus quia cū doloze dimittet que cum amore posse dit: ac velit nolit constitut⁹ est ei terminus qui preteriri non poterit: in quo terra reuertet in terram. Scriptum est em. Terra es ⁊ in terrā ibis. Naturale siquidē est vt materiātū in materiā resoluat. Auferet ḡ spm eorū ⁊ deficient ⁊ in puluerē suū reuertent. Cū aut moriet hō hereditabit bestias: serpētes ⁊ pmes. Dēs em in puluere dormient: ⁊ vermes operient eos. Sicut vestimentum sic comedet eos vermis: ⁊ sicut lanā sic deuorabit eos tinea. Quasi putredo psumendus sum (ait Job) ⁊ quasi vestimentū qd comedit a tinea. Putredini dixi. pater meus es: mater mea ⁊ soror mea vermibus. Homo putredo ⁊ filius hoīs vermīs. Turpis pater: ḡ vilis mater. qd abominabilis soror Concept⁹ est em hō de sanguine p ardorē libidinis putrefacto: cuius tandē cadaveri qsi funebres vermes assistunt. Viuus generauit pediculōs ⁊ lymbricos. mortuus generabit vermes et muscas viū⁹ producit stercus ⁊ vomitū. mortuus pducit putredinem ⁊ fetorē. viūus hominē vnicū impugnat. mortu⁹ vermes plurimos impugnat. Quid ḡ fetidi⁹ humano cadauere: qd horribili⁹ hoīe mortuo: cuius gratissimus erat amplexus in vita. molest⁹ erit ei aspect⁹ i morte. Quid ḡ p sunt diuitie. qd epule: qd honores: Diuitiū em nō liberabūt a morte. epule nō defendent a ver

Liber Tertius

hinc honores nō eripiet a fetore. Qui sedebat gloriosus in throno. modo iacet despect⁹ in tumulo. Qui mō fulgebatur ornat⁹ in auro: modo sord⁹ nudus in tūba. Qui modo vescebat delictijs in cenaculo. modo consumitur a vermibus in sepulchro.

De tristi memoria dānator⁹. Ca. II.

Undicta carnis est impij vermis et ignis: vterq; duplex. Interior et exterior. Interior q; rodit et vrit cor. Exterior q; rodit et vrit corpus. Vermis inquit eorum non morietur in eternū: et ignis nō extinguet. Dabit dominus ignem et vermes in carnes eorum vt vritur et sentiant vsq; in sempiternū. Vermis conscientie tripliciter lacerabit affliget memoria. turbabit pena: torquetur angustia. Venient em̃ in cogitatione peccator⁹ suor⁹ timides. Quid profuit nobis supbia et iactantia diuitiarum quid contulit nobis. transierunt illa om̃ia tanq; vmbra sicut nauis que ptransit fluctuantem aquam: quā cum ptransiret nō poterit ei⁹ inueniri vestigium. Sic et nos nati continuo definim⁹ esse virtutis quidē nullū signū valem⁹ ostendere: sed in malignitate consumpti sumus. Cum ingēti turbatione recogitabūt que cū nimia delectatione gesserant: vt stimulu⁹ memorie pungat ad penā quos acule⁹ neq̃tie stimulauit ad culpā.

De inutili penitētia dānator⁹. Ca. III.

Dicunt intra se p̃maz agētes. Errauim⁹ a via veritatis et lumē iusticie nō illuxit nobis. Tunc incipiēt dicere montib⁹. cadite sup nos: et collib⁹ cooperite nos. penitebūt ad penā sed non puerient ad veniam. Iustus em̃ est vt qui noluerunt cum bene potuerunt. cum velint non possunt. Dedit em̃ eis domin⁹ locū penitētie: et ipsi abusi sunt. Propterea diues qui cruciabat in flam

De Miseria Humana

ma dicebat ad Abraam. Rogo te pater ut mittas Lazarum in domum patris mei: habeo enim quinq; fratres ut testetur illis ne et ipsi veniant in hunc locum tormentorum. Cui cum Abraam respondisset. Habent Doctores et prophetas: audiunt illos. subiūxit. Non pater abraam. sed si quis ex mortuis ierit ad eos penitentiam agent. Agebat et ipse penitentiam in inferno: sed quia cognoscebat illam inutilem rogabat ut annūciaret hoc fratribus quatenus agerent penitentiam in hoc seculo fructuosam: quia tunc prodest homini penitere: cum potest ipse peccare.

De penis Inferni diuersis. Ca. III.

Pene autem infernales secundum diuersa peccata sunt diuersae. Prima pena est ignis. Secunda frigoris. De his dixit dominus. Ibi erit fletus et stridor dentium. Tercia pena erit fumus ignis. Stridor dentium propter frigus. Tercia pena erit fletus. De his tribus dicit in psalmo. Ignis sulfur et spiritus procellarum. Quarta vermes indeficientes. Unde Esaia. Vermis eorum non morietur et ignis non exstinguetur. Quinta flagellatio patientium. Unde dicit Esaia. Parata sunt iudicia blasphematoribus et patientes mallei stultorum corporibus. Sexta tenebre palpabiles exteriores et interiores. Unde Iob. Terra miserie et tenebrarum ubi umbra mortis. Et alibi. Gladium ad terram tenebrosam et operam mortis caligine. In psalmo. Et in eternum non videbitur lumen. Et alibi. Impii in tenebris concitescunt. Septima confusio peccatorum. Tunc enim ut legitur erunt libri aperti. id est conspectio hominibus erunt manifeste. Octava horribilis visio demonum qui videbunt in exaltatione scintillarum de igne ascendentium. Nonne ignee cathene quibus impii membrum strunguntur. Prima pro concupiscentia est. Secunda maliciosorum. Tercia luxuriosorum. Quarta inuidorum et odium habentium. Quinta eorum qui in hoc seculo flagello non me-

Liber Tertius

ruerunt castigari: sed quia tentauerunt et exacerbauerunt dominum in multitudine iniquitatum suarum. Sexta eorum qui in tenebris ambulantes ad lumen verum venire contempserunt Septima confitentium peccata sua et penitentiam contemnentium. Octaua illorum qui in hoc seculo libenter vident mala et faciunt. Nona illorum qui per singula vicia sunt defluxi: qui ambulant in desideriis suis et concupiscentiis suis.

De ineffabili angustia dānatorum. Ca. V.
Uidentes turbabuntur timore horribili gementes pre angustia spiritus et dicentes. Hi sunt quos aliquid quando habuimus in derisum et in similitudinem improperij. Nos insensati vitam illorum estimabamus insipientiam et finem eorum sine honore. Ecce quomodo computati sunt inter filios dei et inter sanctos fors illorum est. Supplicium erit malorum intueri gloriam beatorum: licet forte post finem iudicij. Beati quoque visuri sunt reprobos in tormentis. secundum illud. Letabitur iustus cum viderit vindictam impiorum. Reprobi pro non sunt visuri beatos in gloria. secundum illud. Tollatur impius ne videat gloriam dei. Talia dicent peccatores in inferno. quoniam spes impij est tanquam lanugo que a vento tollitur: et tanquam spuma gradus que a procella dispergitur: et tanquam fumus a vento diffusus: et tanquam memoria hospitum vni diei.

De Igne gehennali. Ca. VI.
Ignis gehenne nec lignis nutritur nec flatu succen- ditur: sed a deo creatus inextinguibilis ab origine mundi. Scriptum est enim. Deuorabit eum ignis qui non succeditur. Credit autem esse sub terris: secundum illud Esai. xiiij. Infernus sub terra conturbatur in occursum aduentus tui. Sed et omnis locus reprobis est penalis qui spiritus cruciatum et ubique contra se tormentum deferunt. Produca

De Misera humana

Inquit ignem de medio tui qui comedet te. Ignis autem gehenne semper ardebit et nunquam lucebit. semper exuret. et nunquam consumet. semper afficiet et nunquam deficiet. Est enim apud inferos summa tenebrarum obscuritas. immensa penarum acerbitas. infinita miseriarum eternitas. Ligatis inquit manibus et pedibus mittite eum in tenebras exteriores ubi erit fletus et stridor dentium. Singula membra pro suis peccatis propria sustinebunt tormenta: ut in eo puniantur in quo peccauerunt. Scriptum est enim. Per quem peccat homo per hec et torquebitur. Unde qui in lingua peccauerat: cruciabitur in lingua. propter quod ipse deus epulo clamabat. Pater abraham miserere mei. et mitte Lazarum ut intingat extremum digiti sui in aquam ut refrigeret linguam meam: quia crucior in hac flamma. Per digitum intelligitur operatio: digitis enim operamur. quasi dicat. si minimum opus Lazari haberem: minorem penam sentirem.

De Tenebris Inferni

Ca. VII.

Reprobi pro non solum exterioribus sed interioribus tenebris involuentur. quod spirituali pariter et corporali luce carebunt. Scriptum est enim. Tollat impius ne videat gloriam dei quod solus tunc erit in luce sempiterna. Tanta autem in penis reprobi tolerabitur angustia: ut vix aliquid cogitare valebunt preter penas: sed illuc deficient impetum cogitationis ubi sentiet vim doloris. Sane discipulus quidam fersit apparuisse magistro suo post mortem. Quem cum magister esse damnatum intellexisset: quesivit ab eo si aliquae questiones apud inferos verterentur: Qui dicit respondisse. quod apud inferos quidem solum modo non sit nisi pena. Sed et Salomon ait. Nec opes nec res nec scientia est apud inferos quod tu speras. Erit enim in reprobis tanta mentis obliuio. tanta cecitas animi. tanta confusio rationis: ut raro vel nunquam ad

Liber Tertius

cogitandū quicquid de deo possint assurgere: nec ad confitendū valeat respirare. Nā a mortuo tanquam ab eo quod non est perit p̄fessio. Scriptū est em̄. Nō mortui laudabūt te dñe: neque oēs quod descendunt in infernū. Nō infernus cōfitebit tibi neque mors laudabit te.

De confusione penarū **Ca. VIII.**

Dimitte me dicit Job ut plangā paululū dolorē meū anteque vadā ad terrā tenebrosam et operā mortis caliginē: terrā miserie et tenebrarū: ubi ymbra mortis et nullus ordo sed sempiternus horroz inhabitat. Ordo quidem erit in quantitate penarū. quoniam in qua mensura mensi fueritis remetiet vobis: ut quod cuius peccauerūt quā? puniant. Potētes em̄ potēter tormēta patient. Sed nō erit ordo in qualitate reꝝ. quia de aqua nivis transibūt ad calorem nivis: ut subita s̄riorū mutatio quāiorē inferat cruciatū. Expimentis cognoui: quod adustus si frigidū statim adhibeat ardētiorem sentiet cruciatum.

De indeficiētia Tormentorū **Ca. IX.**

Sicut oves in inferno positi sunt et mors depascet eos. ps̄. xlvij. Dictū est hoc a similitudine iumento: rum: que non radicitus euellunt herbas: sed summitates solummodo carpūt ut itē herbe renascant ad pastū. sic et impij quasi de morte pasti reuiuiscunt ad mortē ut eternaliter moriant. Quidē? Sic inconsumptū ticij species renascens. Sic perit ut possit sepe perire iecur. Tūc erit mors immortalis. tunc uiuent mortui qui uitae sunt mortui. Que rent mortem et non inuenient: quia uitā habuerunt et perdididerunt. Audi Joannē in Apoc̄. dicentē. In diebus illis querent homines mortē et non inueniēt eam. desiderabunt mori et fugiet mors ab illis. O mors quod dulcis es es qui bus tam amara fuisti: te solam desideranter optabunt: qui te solam vehemēter abhoruerunt.

De Miseria Humana

Nec reprobi nūq̃ liberabunt a penis **Ca. X.**
Illus ergo sibi blandiat z dicat : quia deus non
in finem irasceat : neq̃ in eternū indignabit̃ : sed mi/serationes eius sup omnia opera eius. Quia cum
tratus est non obliuiscet̃ misereri : nec quicq̃ eoz que fe/rit deus odit̃ : assumens in argumentū erroris qđ ait
dñs p pphetam. Congregabuntur in cōgregatione vni/us falsis in lacum z claudet̃ in carcerem : z post mul/tos dies visitabūt̃ur. Homo nanq̃ peccauit ad tempus
non ergo deus puniet in eternum. Spes inanis. o fal/sa p̃sumptio. non credat frustra errore deceptus qđ aliq̃
precio sit redimendus : qm̃ in inferno nulla est redēptio
Congregabūt̃ur ergo peccatores in lacum et claudēt̃ur
in carcerem. scz in inferno in quo sine corporibus vsq̃ in
diem iudicij torquebūt̃ur : z post multos dies : postq̃ vi/delict̃ resurrexerint cū corporibz in nouissimo die : visi/tabuntur : non ad salutem s̃ ad vindictam : quia post di/em iudicij grauius punient̃. Sed z alibi dicit̃. Visita/bo in p̃ga iniquitates eoz z in verberibz peccata eorum
Predestinatis ergo deus irascit̃ t̃paliter : quia flagellat
omne filiū quē diligit. De quibz illud accipit̃. Non in fi/nem irasceat zc. Reprobis autē deus irascit̃ eternaliter :
qz iustū est vt qđ impius in suo preuaricat̃ eterno : deus
vlascatur in suo eterno. Nam licz peccandi facultas illū
dimittat : p̃e tamē nō dimittit voluntatē peccādi. Scri/ptum est enī. Supbia eoz qui te oderunt ascendit sem/per. non humiliabūt̃ur reprobi iam dēspati de venia : s̃
malignitas odij tantū in illis excrescet vt velint illū om/nino nō esse p̃ quē sciunt se tam infelicit̃er esse. Maledi/cunt altissimo z blasphemabūt̃ excelsū : conquerentes
eum esse malignū qđ creauit illos ad penā : z nūq̃ incli/nēt̃ur ad veniā. Audi Joannem in Apocalypsi dicentē

Libeꝝ Tertiũs

Grando magna descendit de celo in homines et blasphemauerunt hoies dei propter plagam grandinis: quoniam magna facta est vehementer. Voluntas ergo damnat: licet amiserit potestatis effectum: semper tamen habebit malignitatis affectum. et ipsa erit in inferno supplicium que fuerat in mundo peccatum. licet forsitan et ibi peccatum sit sed non meritorium pene. Impius ergo quia semper habebit in se reatum et culpa: sentiet contra se cruciatum ex pena. Quod enim ipse per penitentiam non deleuit: deus per indulgentiam non remittit. Ad magnam ergo pertinet iusticiam iudicantis ut nunquam careant gehenne supplicio qui nunquam cesserunt in vita peccato. voluissent utique si potuissent sine fine vivere ut potuissent sine fine peccare. Ostendunt enim quod in peccato semper vivere cupiunt qui nunquam desinunt peccata dum viuunt.

Testimonia de supplicijs eternalibus. Ca. XI.
Quis inquit Esaias poterit habitare de vobis cum ardoribus sempiternis. Iste fumus est in furore meo ignis ardens tota die et nocte. et die non extinguetur. sed ascendit fumus eius in sempiternum. Hic remias. Dabo vobis in obprobrium sempiternum et ignominiam eternam que nunquam oblivione delebit. Daniel. Qui dormierint in pulvere terre euigilabunt: alij in vitam eternam. alij ut obprobrium videant semper. Salomo. Fortuo homine impio nulla erit spes de eo. Huic etenim plo veniet perditio sua et subito conteret: nec habebit ultro medicinam. Ioannes Aplos in Apocalypsi. Si quis adorauerit bestiam et imaginem eius: hic bibet de vino ire dei et cruciabitur igne et sulfure: et fumus tormentorum ascendet in secula seculorum: nec habebit requiem die ac nocte qui adorauerit bestiam et imaginem eius. Confirmat hec veritas que damnatos in iudicio sententialiter re-

De Misera humana

probrabit dñi dicet **Math. xxv.** Ite maledicti in ignem eternum q̄ preparat⁹ est diabolo ⁊ angelis ei⁹. Si s̄m diuinū iudiciū in ore duorum vel triū testiū stat omne verbum: quanto magis in ore tot ⁊ tantorū viroꝝ de proposita veritate constabit.

De Die Iudicii

Ca. XII.

Ecce ergo dies dñi venit crudelis ⁊ indignatiōis plenus ⁊ ire ⁊ furoꝝis: ad ponendam terrā in solitudine ⁊ peccatoꝝes eius conterendos de ea: quoniam stelle celi ⁊ splendor earum non expandent lumen suum ob tenebratus est sol in ortu suo: ⁊ luna in lumine suo. et visitabo super orbem mala: ⁊ contra impios iniquitatem eorū ⁊ quiescere faciā supbiā infidelū. ⁊ arrogantiam fortium humiliabo. ppter h̄ om̄es manus dissoluentur: ⁊ om̄e cor hominis tabescet ⁊ conteret. Torisiones ⁊ dolores tenebrarū tenebunt: ⁊ q̄si parturientes dolebūt. vnusquisq̄ ad primū suū stupebit. facies combuste vult⁹ eorum. Dies illa dies ire. dies tribulationis ⁊ angustie. dies calamitatis ⁊ miserie dies tenebrarū ⁊ caliginis. dies nebule ⁊ turbinis. dies tube ⁊ clangoris: quia consumptionem cum festinatione faciet dñs cunctis habitantibus terram. Et supueniet repentina dies illa tanq̄ latens in om̄es qui sedent sup faciē orbis terre. Quoniam sicut fulgur exiit ab oriente: ⁊ apparet vsq̄ in occidentem. ita erit aduentus filij hominis. Dies em̄ dñi sicut fur ita in nocte veniet. Cum dixerint pax ⁊ securitas tunc repentinus eis superueniet interitus: sicut dolores in vtero habenti ⁊ non effugient.

De pcedenti tribulatione

Ca. XIII.

Recedet autē tribulatio magna qualis nunq̄ fuit ab initio mūdi vsq̄ modo neq̄ fiet: ⁊ nisi abbreviati fuissent dies illi non fieret salua om̄is caro. **Math.**

Liber Tertius

iiij. Surget em̄ gens contra gentem. regnū aduersus regnū. ⁊ terremotus erunt magni per loca. ⁊ pestilentie ⁊ fames: terroresq; de celo ⁊ signa magna erunt ⁊ tempestates. ⁊ erunt signa in sole ⁊ luna ⁊ stellis. ⁊ in terris pressura gentiū pre confusione sonit⁹ maris ⁊ fluctuum arescentib; hominib; pre timore ⁊ expectatione que superueniet vniuerso orbi. Surgent pseudo christi ⁊ pseudo prophete. ⁊ dabunt signa magna ⁊ prodigia: ita vt in errorem deducam si fieri possit etiam electi. Apostolus. **ij.** ad Thessaloniceñ. **iiij.** Tunc reuelabitur homo peccati filius perditionis: qui aduersat⁹ ⁊ extollit super omne quod dicitur aut colit⁹ deus: ita vt in templo dei sedeat ostendens se tanq; sit deus: quem dominus Iesus interficiet spiritu oris sui. Vixitetur autem Helias propheta prius q̄ veniet dies domini magnus ⁊ horribilis: et conuerter corda patrum ad filios: ⁊ cor filiorum ad parentes. Cū quo veniet et Enoch. ⁊ prophetabunt mille ducentis ferginta diebus amicti faccis: ⁊ cum finierint testimonium suum: bestia que ascendet de abyss⁹ faciet aduersus illos bellum ⁊ vincet illos ⁊ occidet. ⁊ corpora eorum iacebunt in plateis ciuitatis magne. vbi dñs illorum crucifixus est. et post tres dies ⁊ dimidium spiritus vite intrabit in eos.

De Signis precedentibus Capitulum. XIII.

Statim aut̄ post tribulationē dieꝝ illorū sol obscurabitur: ⁊ luna nō dabit lunē suū. ⁊ stelle cadēt de celo. ⁊ virtutes celoz mouebunt. ⁊ tūc apparebit signus filij hominis in celo ⁊ plangent super se omnes tribus terre. Ioannes in Apoꝑ. Reges ⁊ pñcipes ⁊ tribuni et diuites ⁊ fortes ⁊ ois seru⁹ ⁊ liber abscondent se in spelum, ⁊ in petris montium et dicent montib; ⁊ petris. Ca;

De Misera Humana

Adite sup nos z abscondite nos a facie sedentis sup thronum et ab ira agni: quoniam veniet dies magnus ire ipsorum: et quis poterit stare Matth. xxv. Et mittet angelos suos cum tuba et voce magna et congregabunt electos eius a quattuor ventis celi: a summis celorum vsqz ad terminos terre. Apostolus ad Tim. Tunc ipse descendet de celo: z omnes qui in monumentis sunt audient vocem filij dei. et procedent boni in resurrectionem vite. mali po in resurrectionem iudicij. Deus z infernus dabunt mortuos suos qui in ipsis erunt. et videbit omnis oculus z qui in eum pupugerunt filium hominis venientem in nubibus celi cu virtute magna z maiestate. Veniet aut dominus ad vindictam: non solum cu apostolis. sed z cu senatoribus populi sui. Proverb. xxxj. Nobilis in portis vir eius quando sederit cu senatoribus terre Matth. xix. Sedebunt enim et ipsi sup sedes duodecim iudicantes duodecim tribus israel. Aspiciebam (inquit Danielis vij.) donec throni positi sunt z antiquus dierum sedit. Vestimentum eius quasi nix candida: z capilli capitis eius quasi lana munda. Thronus eius flamma ignis. Rote eius quasi ignis accensus. flumini igneus rapidusqz egre diebatur a facie eius. Milia milium ministrabant ei: et decies centena milia assiltebant ei. Ps. xlii. Dominus noster manifeste veniet deus noster z non silebit. Ignis in conspectu eius exardescet: z in circuitu eius tempestas valida. Adiuuauit celum desursum: z terram discernere populum suum. Tunc congregabunt ante eum omnes gentes: et separabit eas ab inuicem: sicut pastor segregat oues ab hedis: z statuet quidem oues a dextris. hedos autem a sinistris.

De potentia: sapientia: z iusticia iudicis.

Liber Tertius

O Quātus tunc erit timor et tremor. Ola. XV.
 Quātus erit fletus et gemitus. Nā si calūne celī p̄tre
 miscunt et pauēt aduentū ei⁹. et angeli pacis amare
 flebunt. p̄ctōres autē qđ faciēt. Si iust⁹ vix saluabit: im-
 pius et p̄ctōres vbi parebunt. Propterea clamat p̄pha.
 p̄s. clix. Nō intres in iudiciū cū seruo tuo dñe: qz nō iu-
 stificabit in p̄spectu tuo oīs viues. P̄s. cxix. Si in q̄ta
 tes obseruaueris dñe. dñe qđ sustinebit. Quis em̄ nō tē
 meat iudicē potentissimū: sapientissimū et iustissimū.
 Potentissimū quē nemo pōt effugere. Sapientissimū
 quē nemo pōt latere. Iustissimū: quē nemo pōt corrūpe.
I Si fortitudo querit. robustissim⁹ est. sapiens corde: et
 fortis robore. Si equitas iudicij nemo audebit pro me
 testimoniū reddere. Si iustificare me voluerō: os meū
 condemnabit me. p̄raui me cōprobabit: etiam si sin. plex
 fuero. Ip̄e dixit et facta sunt: ip̄e mādauit et creata sunt.
 Qui vocat stellas et dicit: assūm⁹: qđ facit angelos suos
 spūs: et ministros suos flāmā ignis. Qui volūtatī nihil
 om̄ino resistit. cui nullum verbū est impossibile. cui fle-
 citur om̄e genu: celestīū: terrestriū et infernoꝝ. Hunc ḡ
 pōt effugere nemo. sicut dicit p̄pha. Si ascendero in celū
 tu illic es: si descendero ad infernū ades. Ip̄e scrutat re-
 nes et corda: cui⁹ ocul⁹ oīa nuda sunt et ap̄a. qui pluuie
 guttas et arenā maris dinumerat. Deus scīaz dñs: p̄re-
 sciūz oīm et consa⁹ singuloꝝ: occult⁹ occultoꝝ: omnium
 indagatoꝝ. Hunc nemo pōt latere: sicut d̄t ap̄ls. Nō est
 vlla creatura inuisibil in p̄spectu eius. Ip̄e est iudex iu-
 stus fortis et longanimis qđ nec p̄ce nec p̄cio nec amore
 nec odio declinat a semita rectitudinis. h̄ via regna semp
 incedens: nullū malū p̄terit impunitum: nullū bonum
 irremuneratū relinquit: vt inquit Boet⁹ in. v. de cōso-
 latione. Hunc ergo nemo pōt corrumpere: iuxta qđ d̄s

De Miseria humana

ut p̄s. Reddis singulis s̄m opera sua.

De Divino Iudicio.

Ca. XVI.

Quis autē non timeat illud examen in quo idē erit
accusator ⁊ aduocat⁹ ⁊ iudex. Accusabit em̄ dñs
dicit Matth. xxv. Esuriui ⁊ non dedistis mihi mandu-
care. sitiui ⁊ non dedistis mihi bibere. Aduocabit cum
subdit. Vdū non fecistis vni de minimis his nec mihi
fecistis. Iudicabit cum inferet Matth. xxv. Discedite
a me maledicti in ignem eternum. Non erunt testes in
illo iudicio necessarij: qz tūc manifesta erunt abscondita
tenebrarum. Nihil enim occultum quod non reuelabit.
Tunc erunt libri conscientiarum aperti. tunc iudicabū-
tur mortui ex his que scripta sunt in libro Apocalypsis
viii. Opera em̄ illorum sequunt illos. Quantus erit
pudor in peccatoribus. quanta confusio erit cum eorum
nephandissima crimina cunctis erunt liquida ⁊ manife-
sta. Ps. cxx. Bti quoz remisse sunt iniquitates ⁊ q̄rū tel-
cta sunt peccata. Ab illa em̄ s̄nta nunq̄ poterit puocari:
qz pat̄ om̄e iudiciū dedit filio. Qui claudit ⁊ nemo ope-
rit. aperit ⁊ nemo claudit. Os em̄ dñi locutū est.

De nihil p̄derit dñatis

Ca. XVII.

Tunc non proderūt opes: non defendēt honores:
non suffragabunt amici. Scriptū est em̄. Argen-
tum ⁊ aurum nō valebit eos liberare in die furoris dñi.
Flebunt ⁊ plangent om̄es reges terre cū viderint fumū
incendiū p̄pter timorē tormentoz eoz. Quid ḡ facietis
in die furoris dñi: in die visitationis ⁊ calamitatis de lō-
ge venientis. ad cuius fugietis auxiliū. vnusquisqz onus
suū portabit. Alia que peccauerit ip̄a moriet. O distri-
ctum iudiciū in quo non solū de factis: s̄ de omni verbo
ocioso qd locuti fuerint homines: reddituri sunt ratio-
nem in die iudiciū in quo vsq̄ ad nouissimū quadrantē

Liber Tertius

erigetur debitum cum usura. Quis ergo fugere poterit
a ventura ira Matth. xij. Dittor filius hominis ange-
los suos et colligent de regno eius omnia scandala et eos
qui faciunt iniquitatem et alligabunt fasciculos ad com-
burendum et mittent eos in caminum ignis ardentis: ubi
erit fletus et stridor dentium: gemitus. eiular? et ululatus
luctus et cruciatus. stridor et clamor. timor et tremor: do-
lor et labor. ardor et feto. obscuritas et anxietas. acerbi-
tas et asperitas. calamitas et egestas. angustia et tristitia:
obliuio et confusio. tortiones et punctiones. amaritudi-
nes et terrores. fames et sitis. frigus et cauma. sulfur et
ignis ardens in secula seculorum. A D E N.

Liber de Contemptu Mundi siue
de Miseria humane conditionis. edi-
tus ab Innocentio papa tertio. Co-
lome per Martinum de werdena: pro-
pe domum Consulatatus: in vico Bur-
genfi (vel. die Burgerstraes) como-
rantem impressus Anno domini Mille-
simo Quingentesimo nono. feria quarta
post festum sancti Galli.

